



Y Беларусі зьявіліся сапраўдныя эўраскептыкі. Парадаксальна, але ідэйная плятформа для апанэнтаў працэсаў эўрайнтэграцыі паўстала пасля старту праграмы “Ўсходніе Партнэрства”. Хтосьці наракае на адсутнасць рэальнага напаўнення дадзенай ініцыятывы. Кагосьці пляжыць мізэрны памер абязцанай Захадам грашовай дапамогі (21 млн эўра). А камусыці ўвогуле падалося, што Эўропа здрадзіла дэмакратычным каштоўнасцям. Так ці інакш, групы расчараўаных у палітыцы Брусэля маюць ідэяльгічныя асновы для ўмацавання сваіх пазыцый.

Для афіцыйнага сэрца ў фразе “Ўсходніе Партнэрства” вельмі шмат зыліся. Той, каму трэба, зъезіці на аўдыенцыю да папы Бэнэдыкта, пазнаёміцца з Сільвіё Бэрлусконі і напалахоў эўраэнтузізмам Москву. Астатнія чухаюць патыліцу, спрабуючы зразумець, што за кот у мяху пад выглядам Партнэрства нам усё ж такі падсунулі. Апошніе датычыць у роўнай ступені як разъдзымутага бюрократычнага апарату, так і грамадзянскага супольнасці.

У прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці Беларусі пасыпваць за эўрагалопам уладаў атрымліваецца куды лепей, чым у палітыкаў. Пакуль апошнія чакаюць на брусьельскую танкі, трэці сэктар распрацоўвае рэкамэндацыі і дэмантруе кансансус адносна эўрапейскага цывілізацыйнага выбару Беларусі. І не

перашкаджаюць такому адзінству разыходжаныні ў падыходах. Некаторыя сур'ёзныя гульцы на полі НДА мяркуюць, што сам факт дрэйфу Беларусі ў бок Эўропы азначае, што парушэнні правоў чалавека можна не заўважаць. Абы быў рух. Асамблея НДА перакананая, што ўдзел Беларусі ва “Ўсходнім партнэрстве” будзе мець сэнс, калі правы чалавека перастануць быць прадметам гандлю.

Беларускія ўлады падыходзяць да прапановаў аб'яднанай Эўропы надзвычай асцярожна. Сымбалічныя саступкі ў выглядзе вызвалення палітвязняў і дазволу на распаўсюд праз сетку “Белсаюздруку” двух незалежных газетаў цяжка выдаць за шчырыя лібэралізатыйныя намеры. На чарзе – ўвядзенне мараторыя на сымяротнае пакаранье і скасаванье крыміналнай адказнасці па артыкуле 193-1 КК. Першае рашэнне дазволіць Беларусі аднавіць статус у ПАСЭ, а другое дасыцьмагчымасць пацвердзіць свой намер да наладжвання стасункаў з Захадам.

Якіямагчымасці адкрываюцца перед беларускім грамадзтвам праз удзел ва “Ўсходнім партнэрстве”? Ці здолее Эўропа дэмакратызаваць Беларусь? Як ставяцца да новай ініцыятывы ЭЗ суб'екты грамадзянскае супольнасці? Адказы на гэтыя і многія іншыя пытаныні – на старонках новага нумара “Заходніе Партнэрства” часопіса “Асамблея”. ■



Пад такой назвай у Менску адкрылася галерэя сучаснага мастацтва. Плянуецца, што новая культурная прастора зьбярэ пад сваім дахам арт-кавярню, кнігарню для гікаў (асобаў, засяроджаных на ўласным хобі ці захапленыні) і выставачную залю. Ініцыятары пляцоўкі заяўляюць, што будуць праводзіць на тэрыторыі галерэі штотыдзень культурныя мерапрыемствы, а таксама аднымі зь першых распачнуць прадаваць электронную літаратуру і рыдэры. Прынамсі, як абяцаюць арганізаторы, усталяваньне для чытаньня электронных кніжак Kindle на тэрыторыі арт-пляцоўкі наведальнікі знойдуць стoadсоткава.

Працаўца галерэя будзе да 4 раніцы. Да гэтага момантут тут можна будзе керыстацца бясплатным wi-fi, папіць кавы і проста пачытаць кнігу. Галерэя, паводле арганізатораў, адкрыта для новых ідэяў, новых людзей і свабоднай сучаснай культуры.

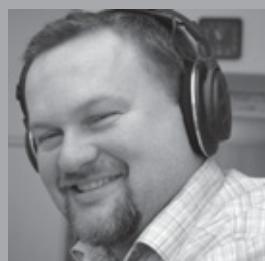
У найбліжэйшых плянах ініцыятараў стварэнья арт-пляцоўкі — разьвіваць у Беларусі букаросянг (грамадзкі рух, які дзейнічае па прынцыпе сацыяльных сетак і блізкі да флэш-мобаў) і зьбіраць кнігі для дзіцячых дамоў. ■

Менавіта такая колькасць заявак паступіла ад беларускай грамадзянскай супольнасці для ўдзелу ў Форуме грамадзянскай супольнасці Ўсходняга партнэрства. Тым самым суайчыннікі апярэдзілі ўсе астатнія краіны Ўсходняга партнэрства. Да прыкладу, ад Украіны было пададзены 62 заяўкі, ад Малдовы — 30. Такім чынам, грамадзянская супольнасць Беларусі выявіла найбольшую зацікаўленасць ва ўдзеле ў Форуме. Гэта, у прынцыпе і ня дзіўна, улічваючы, што праз міжнародныя структуры беларускі трэці сэктар спадзяеца ўплываць на выпраўленне сітуацыі з правамі чалавека. Хоць сярод прадстаўнікоў нашай грамадзянскай супольнасці яшчэ задоўга да Форуму ўзыніклі разыходжаныні адносна ўдзелу ў праграмах Усходняга Партнэрства. Адныя лічуць, што парушэнныні правоў чалавека — кропкавыя і ня мусіць перашкодзіць ўдзелу Беларусі ва Ўсходнім Партнэрстве. Іншыя заяўляюць, што права чалавека ня мусіць быць прадметам гандлю. Якая канцепцыя пераможа, пакажуць вынікі мерапрыемства. Першы Форум грамадзянскай супольнасці Ўсходняга Партнэрства адбудзеца 16-17 лістапада ў Брусселі. ■



Навінкі ў бібліятэцы kamunikat.org

Новыя праекты заплянавала і беларуская Інтэрнэт-бібліятэка kamunikat.org. Дадзеная пляцоўка, хоць існуе дзеяць гадоў, але імпэту мае шмат. Аўтар ідэі і стваральнік Яраслаў Іванюк (на здымку) абяцае прысягнуць новых аўтараў, распачаць праект "Выдавецкія сэрыі", апублікаўць шэраг беларускіх кніг апрошніх гадоў.



Будзе працягвацца і нядыўна распачаты праект "Беларускія выдаўцы і выдавецтвы". У ягоных межах — стварэнье старонак зь інфармацыяй пра беларускія выдавецтвы, выдаўцоў і выдадзеных кнігі. Ужо зараз на ведальнікі могуць убачыць старонкі Беларускага літаратурнага аб'яднання "Белавежа", Беларускага Інстытута навукі і мастацтва, Беларускага кнігазбору, выдавецтва "Галіяфы", выдавецтва "Мастацкая літаратура", выдавецтва "Народная асьвета", Праграмнай рады тыднёвіка беларусаў у Польшчы "Ніва", выдавецтва "Pro Christo", выдавецтва "Тэхналогія". Акрамя таго, бібліятэка і надалей будзе папаўняцца адсканаванымі кнігамі, якіх дагэтуль не было ў электронным выглядзе. Між іншым, цяпер на сایце 3600 беларускіх публікацыяў (кнігаў, часопісаў, газетаў, файлаў mp3). ■

Асамблея плянуе разъвіваць грамадзянскую супольнасьць канацэттуальнай



СЯРГЕЙ МАЦКЕВІЧ, старшыня Рабочай групы Асамблеі: "У тэксце дадзенай Канцэпцыі сабраныя практичныя рэкамэндацыі па паляп-шэньні стасункаў уладаў з грамадзянскай супольнасьцю.

Калі наверсе пачнуць успрыманець грамадзянскі сэктар як раўнапраўнага партнера, гэта будзе съведчыць пра сапраўднасьць лібералізацыйных намераў. Мы хотам, каб нашая ініцыятыва атрымала працягва ўладных структурах".

АЛЕГ ГУЛАК, старшыня БХК: "Перакананы, што неспрыяльныя ўмовы дзейнасці НДА не павінны замінаць выпрацоўцы новых рашэнняў. Прапаноўваць правільныя і разумныя рэчы заўжды варта. Канцэпцыя будзе на

йніверсальных дэмакратычных прынцыпах, а гэта ня страціць актуальнасці ніколі".



**Асамблея НДА распрацавала
Канцэпцыю разъвіцца
грамадзянской супольнасьці
Беларусі. Сярод суаўтараў
Канцэпцыі – Беларускі Хельсінскі
Камітэт, праваабарончая
арганізацыя "Наша Вясна" і шэраг
іншых уплывовых структур**



ЮРЫ ЧАВУСАЎ, юрист, палітоляг: "У мяне вялікае спадзяваньне на Кансультатыўную Раду. Ухваленьне Канцэпцыі з боку гэтай структуры мае узмацніць пазыцыю Рады і надасць ёй канкрэтныя функцыі. Прыняцьце можа таксама надаць штуршок і прасоўванню самой Канцэпцыі разъвіцца грамадзянской супольнасьці. Артыкул 193-1 быў прыняты для ўзмацнення кантролю над грамадзянской супольнасьцю ў перыяд выбараў. Мы ж прапануем распачаць дыялог, а не прыслухоўвацца да меркавання праваахоўных органаў, якія таксама лабіююць свае інтэрэсы.

УЛАД ВЯЛІЧКА,

эксперт па пытаннях арганізацыйнага развіцця і міжнароднага супрацоўніцтва: "Я б зрабіў пэўныя крокі, каб выправіць некаторыя фрагменты тэксту. Улічваючы, што сябры Рады сустракаюцца рэдка, дакумент можам зымняць паступова. Трэба зрабіць так, каб ва ўлады склалася ўражанне, што працэс складання Канцэпцыі – дынамічны. Калі б мы маглі выправіць асноўныя рэчы, то гэты быў бы іншы дакумент. Самае галоўнае, каб асноўныя рэчы, пропісаныя ў Канцэпцыі, сядзелі ў галоўных грамадзкіх лідэраў. Цяпер у сэктары адбываецца шмат камунікацыя. Напрыклад, па Ўсходнім партнэрстве. Ёсьць ініцыятыва "СТОП 193-1". Можа апінуцца, што ўлады прымуць Канцэпцыю, а мы будзе таму самі ня радыя.



Праект канцэпцыі развіцця грамадзянскай супольнасці Беларусі

АГУЛЬНАЕ ПАЛАЖЭНЬНЕ

Развіцыё грамадзянскай супольнасці ёсьць адной з найважнейшых умоваў станаўлення Беларусі як дэмакратычнай, прававой і сацыяльнай дзяржавы.

Шляхам аб'яднання ў добраахвотныя асацыяцыі людзі ствараюць магчымасці для рэалізацыі сваіх інтэресаў і мэтаў, для грамадзкіх дыскусій, для самастойнага рашэння сваіх паўсядзённых праблемаў і для ўзаемадапамогі.

Уздел грамадзянаў у кіраванні краінай ня можа быць абмежаваны толькі рэгулярным галасаваннем на выбарах. Для належнага ўзаемадзеяння дзяржаўнай улады і грамадзтва неабходнае існаванне іншых каналаў камунікацыі, якія б дазвалялі дзяржаўным органам улічваць меркаванье грамадзкасці ў іх паўсядзённай кіраўнічай дзейнасці ў пэрыяд паміж выбарчымі кампаніямі. Адным з таких каналаў зьяўляецца дзейнасць грамадзянаў у межах структураў грамадзянскай супольнасці.

Улік пазыцыі грамадзкіх аб'яднанняў і супрацоўніцтва зь імі падвышаюць якасць працы органаў улады і судзейнічаюць легітымнасці публічнай палітыкі ў вачах грамадзянаў. Падчас прыняція рашэнняў дзяржаўных органаў павінныя ўлічваць спэцыфічныя інтэрэсы, каштоўнасці і мэты многіх чальцоў грамадзтва ды іх аб'яднанняў, а таксама сур'ёзна ставіцца да іх,



нават калі група складае меншасць у грамадзтве.

Як паказвае досьвед дэмакратычных краінаў, самайніцыянаныя дзяяньні грамадзянаў зьяўляюцца пазытыўным фактам, які прыводзіць да больш эфектыўнага функцыянавання грамадзтва на аснове самарэгульвання. Працягніцтва арганізацый не зьяўляецца альтэрнатывай працы ўраду, органаў мясцовых улад, ці дзяржаўнага кіравання. Аднак супрацоўніцтва зь няўрадавымі арганізацыямі і спрыяньне ім ідзе на карысць доўгатэрміновай стабільнасці і дэмакратычнаму правапарадку, часткова аблігчае "чяжар" дзяржавы і зъмяншае яе выдаткі. Такое партнэрства зьяўляец-

ца ўвасабленнем ідэі сумеснай адказнасці дзяржаўных органаў і грамадзянаў за развіццё і прагрэс грамадзтва і за ўмовы жыцця ў краіне.

Канцэпцыя развіцця грамадзянскай супольнасці абапіраецца на каштоўнасці, якія адзначаны ў дэкларацыі "Усходняга партнэрства", падпісанай усімі краінамі-ўдзельніцамі, у tym ліку і Рэспублікай Беларусь: дэмакратыя, верхавенства закону, павага да правоў і свабод, прынцыпамі міжнароднага права, рынакавая эканоміка, устойлівае развіццё.

Прававой асновай дакументу зьяўляецца Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь, Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека, Міжнародны пакт аб грамадзянскіх і палітычных правах, Міжнародны пакт аб эканамічных, сацыяльных і культурных правах, а таксама міжнародныя стандарты, закладзены ў рэкамэндацыі Рады Эўропы "Аб прававым статусе няўрадавых арганізацый у Эўропе". Канцэпцыя пацвярджае гатоўнасць добраахвотных аб'яднанняў грамадзянаў і органаў дзяржаўнай улады да супрацоўніцтва ў справе падтрымкі самайніцыянавых арганізацый і дзеянняў народу.

Мэты Канцэпцыі:

- Стварэнне спрыяльных прававых умоваў для ўмацавання грамадзкасці і развіцця дэмакратыі ў Беларусі.
- Наладжванне камунікацыі паміж органамі ўлады і аб'яднаннямі грамадзянаў.
- Активізацыя ўдзелу грамадзянаў у дзейнасці аб'яднанняў, прызносе прыняція і выканання рашэнняў.
- Развіццё валянтэрства і дабрачыннасці.

Для мэтаў гэтага документа тэрмін "няўрадавыя арганізацыі" азначае розныя тыпы арганізацый, створаных у межах рэалізацыі свабоды аб'яднанняў, якія ня ставяць сваёй мэтаі атрыманьне прыбылку, – грамадзкія аб'яднанні, фонды, каапэрatyвы, асацыяцыі і г.д.

Грамадзкасць ("грамадзянская супольнасць") азначае самайніцыянане супрацоўніцтва людзей для рэалізацыі сваіх інтэрэсаў, абмеркаваньня праблемаў грамадзтва і ўдзелу ў працэсах прыняція рашэнняў ды іх выканання, а таксама аб'яднанні, асацыяцыі, інстытуты, якія робяць магчымым такое супрацоўніцтво.

Прынцыпы і каштоўнасці, якія ляжаць у аснове супрацоўніцтва

Узаемадзеяньне органаў улады з інстытутамі грамадзкасці арганізацій і нізуецца на аснове наступных каштоўнасцяў ды прынцыпаў:

1. Грамадзкая актыўнасць.

Грамадзкая актыўнасць, то бок самаініцыянаваны і добраахвотны ўдзел людзей у грамадzkім жыцці і ў вырашэнні праблемаў мясцовых супольнасцяў зьяўляецца найважнейшым элемэнтам дэмакратычнага грамадзтва. Дзяржаўная ўлада падтрымлівае грамадзкую актыўнасць шляхам стварэння спрыяльнага прававога асяродзьдзя, неперадузятага інфармавання людзей аб іх дзейнасці і прыцягнення грамадзянаў ды іх аб'яднанняў да планавання і выканання рашэнняў на рэспубліканскім і мясцовом узроўніх.

2. Грамадзкі ўдзел.

Аб'яднанні грамадзянаў зьяўляюцца каналамі для прадстаўлення розных інтэрэсаў і каштоўнасцяў у грамадзтве. Праз гэтыя каналы людзі атрымліваюць інфармацыю і выказваюць сваё меркаванье аб рашэннях. Калі асобы, якія прымаюць палі-

тычныя рашэнні, уступаюць у дыялог з грамадзтвам ды ўлічаюць прапановы, выказанныя ў ходзе публічнага абмеркавання, падвышаеца ўзровень камплектэнці грамадзтва і ўзровень легітымнасці органаў дзяржаўной улады.

3. Павага.

Падчас распрацоўкі і рэалізацыі палітыкі грамадзкіх ініцыятыў і дзяржаўная ўлада выконваюць розныя ролі, аднак іх ролі дапаўняюць адна адну. Дзяржава паважае права грамадзянаў ставіць перад сабой мэты і ажыццяўляць сваю дзейнасць на падставе свабоды аўтэнтычнай і ў парадку, вызначаным міжнароднымі пагадненнямі і нацыянальнымі заканадаўствамі. Дзяржава, ствараючы ўмовы для разнастайнай дзейнасці арганізацый, наладжвае ўзаемадзеяньне з імі на прафесійна-профільнай аснове.

4. Парнэрства.

Партнэрства мае на ўвазе наладжванне канструктыўнага ўзаемадзеяньня структураў грамадзянскай супольнасці з органамі ўлады і мясцовага кіравання, заснаванага на разуменіні агульнай адказнасці за больш эфектыўнае

вырашэнне пытаньняў жыцця грамадзтва.

5. Незалежнасць.

Дзяржаўныя органы паважаюць незалежнасць няўрадавых арганізацый і прызнаюць іх права на выкананне кантрольных функцыяў ад імя грамадзкасці дзеля падвышэння эфектыўнасці дзяржавы і ўмацавання даверу да яе органаў. Органы улады ня ўмешваюцца ў дзейнасць арганізацый грамадзянскай супольнасці, за выключэннем выпадкаў, усталіваних заканадаўствам.

6. Адказнасць.

Дзейнасць у інтэрэсах грамадзтва мае на ўвазе, што аб'яднанні грамадзянаў, як і органы дзяржаўной улады, прайўляюць адкрыласць, адказнасць і даюць справаздачу грамадзтву аб сваёй дзейнасці.

7. Роўныя магчымасці.

Стварэнне органамі ўлады аднолькавых умоваў для дзейнасці няўрадавых арганізацый. Усе грамадзяне і іх аб'яднанні павінныя мець роўныя дасяг ды ўдзелу ў грамадzkім жыцці.

Напрамкі ўдасканалення прававога рэгулявання дзейнасці грамадзянскай супольнасці

Стварэнне спрыяльніх умоваў для разьвіцця грамадзянскай супольнасці на сучасным этапе мае на ўвазе:

— Скасаванне артыкула 193-1 Крымінальнага кодэкса і скасаванне забароны на дзейнасць незарэгістраваных грамадzkіх аб'яднанняў.

— Набліжэнне да заяўнага прынцыпу рэгістрацыі грамадzkіх аб'яднанняў, як гэта ўжо зроблена для камэрцыйных юрыдычных асобаў.

— Скасаванне забароны на выкарыстаньне ў якасці юрыдычнага адрасу некамэрцыйных арганізацый (грамадzkіх аб'яднанняў і палітычных партыяў, а таксама іх арганізацыйных структураў, фондаў, установаў) прыватных кватэраў, якія належаць заснавальнікам гэтых арганізацый. Цяпер гэта забарона рэалізуецца на падста-

ве артыкула 272 Грамадзянскага кодэкса і артыкула 8 Жыллёвага кодэкса. Скасаванне забароны магчыма ажыццяўвіць праз прыняццё асбонага нарматыўнага акту паводле аналогіі з Дэкрэтам Прэзідэнта N29 ад 17 снежня 2002 г., які ўсталяваў законнасць разъмешчэння юрыдычных адресоў унітарных прадпрыемстваў па месцы жыхарства заснавальnika.

— Заканадаўчae замацаванне прадстаўлення грамадзкім аб'яднанням, палітычным партыям, прафсаюзным арганізацыям права ільготнай аренданай стаўкі пры разъмешчэнні сваіх юрыдычных адресоў у арендаваных памяшканнях, якія знаходзяцца ў дзяржаўнай альбо камунальнай уласнасці.

— Лібералізацыя заканадаўства па атрыманні ахвяраванняў з улікам рэальных патрабаў беларускага грамадзтва, у

тым ліку ўдасканаленне заканадаўства аб атрыманні замежнай бязвыплатнай дапамогі.

— Распрацоўка адкрытай і празрытай сістэмы фінансавання няўрадавых арганізацый з дзяржаўнага бюджету ды інфармаванне грамадзтва пра такое фінансаванне.

— Распрацоўка працэдуры падпісання і выканання дамоваў аўтаматычнага падтрымкі паміж дзяржаўнымі органамі і няўрадавымі арганізацыямі, у тым ліку праз нарматыўнае замацаванне мэханізма дзяржаўнага сацыяльнага заказу.

— Выкананне рашэнняў Камітэту па правах чалавека ААН ды іншых міжнародных органаў што да выпадкаў неабгрунтаванага аблежавання і парушэння правоў чалавека ў Беларусі, у тым ліку па пытаннях парушэння свабоды аўтэнтычнай.

Формы супрацоўніцтва:

Супрацоўніцтва органаў дзяржавай улады і суб'ектаў грамадзкасці можа адбывацца ў розных формах у залежнасці ад мэтаў і харктару дзейнасці, упаўнаважанасці суб'ектаў, маштабу ўзаемадзеяння (агульнадзяржаўны, мясцовы):

— Заканатворчасць – удзел прадстаўнікоў грамадзкасці ў аўтэркаванні і распрацоўцы законаў, нарматыўна-прававых актаў, якія регулююць стварэнне і дзейнасць няўрадавых арганізацый, у тым ліку – законаў аб сацыяльна-еканамічным развіцці дзяржавы, інтэрсах групоў насе́льніцтва, правоў і свабодаў грамадзянаў, інш.

— Аўтэркаванне дзяржавай палітыкі ва ўсіх галінах (культура, адукацыя, ахова здароўя, заня́тасць, ахова навакольнага асяроддзя, сацыяльныя дабрабыты інш.)

— Зьдзяйсненне грамадзкага кантролю за дзейнасцю органаў улады што да вырашэння пытанняў, якія маюць грамадзкае значэнне, у форме грамадзкага маніторынгу падрыхтоўкі і выка-

нання рашэнняў, экспертызы іх эфектыўнасці.

— Правядзенне органамі выкананічай улады маніторынгу і аналізу грамадзкай думкі, забясьпечанні своечасовага публічнага рэагавання на прапановы і заувагі грамадзтва.

— Падтрымка і ўмацаванне самаарганізацый і добраахвотнай дзейнасці грамадзянаў на карысць супольнасці.

— Выкананне супольных праектаў інфармацыйнага, аналітычнага-даследніцкага, дабрачыннага і сацыяльнага харктару.

— Паширэнне інфармаванасці грамадзтва аб спрыяльнай ролі грамадзянскай супольнасці дзеля фармавання грамадзянской культуры і развіцця ваянтарства ды дабрачыннасці.

— Развіццё сацыяльнага прадпрымальніцтва як важнага кампаненту сацыяльнага развіцця.

— Паширэнне мэханізмаў дзяржавнага сацыяльнага заказу як эфектыўнага сродку дамоўнага партнэрства дзяржавы і няўрадавых арганізацый дзеля вырашэння грамадзкіх проблемаў.

Маніторынг рэалізацыі Канцэпцыі

Маніторынг рэалізацыі Канцэпцыі праводзіцца органамі ўлады і няўрадавымі арганізацыямі супольна альбо паасобку. Кожны год адбываецца ацэнка рэалізацыі Канцэпцыі (напрыклад, на стала дзейнай штогадовой канферэнцыі альбо слуханьнях).

Плян дзеянняў

Канцэпцыя зьяўляецца рамкам пагадненнем, якое служыць агульнай асновай супрацоўніцтва паміж грамадзкім сэкторам і ўладамі. Дэтальны плян рэалізацыі Канцэпцыі, у якім адлюстраваны комплекс мерапрыемстваў і больш прадметныя рашэнні праблемаў, выпрацоўваецца дадаткова па ўзгадненні зацікаўленых суб'ектаў.

ДАВЕДКА

Цягом развіцця грамадзянскай супольнасці існуюць і ў іншых краінах. Звычайна, у такіх дакументах адлюстраваная пазыцыя дзяржавай улады (урада, парламента, інстытуту ЭЗ) адносна ролі грамадзянской супольнасці і закладзены падмурок будучага канструктыўнага ўзаемадзеяння з арганізацыямі трэцяга сэктора. Дакументы, якія вызначаюць палітыку супрацы, маюць дзівое асноўныя мэты. Па-першае, яны скіраваныя на актыўізацыю ўдзелу грамадзянаў у палітычным жыцці. А па-другое, на стварэнне механізмаў супрацы, якія б часткова вызвалілі дзяржаву ад цяжару аказвання некаторых паслуг агульнадзяржаўнага грамадзтва.

Дакументы, якія вызначаюць палітыку супрацы, зьяўляюцца вынікам сумесных намаганняў і перамовай абеддвух бакоў. Яны могуць быць розныя па форме: ад двухбаковых афіцыйных пагадненняў (напрыклад, дамовы, заключаныя паміж дзяржавай і грамадзянскай супольнасцю Велікабританіі), да пагадненняў “дэ-факта”, якія прымае ўрад ці парламент у выглядзе дзяржавных праграмаў (Канцэп-

цыя Эстонская канцэпцыя). Ініцыятарам працэсу выступіў Эстонскі цэнтар некамэрцыйных асацыяцый і фондаў у межах праекту, фінансаванага Программай ААН па развіцці (ПРААН). На сустэрэны эстонскіх парасонавых арганізаціяў з палітыкамі абмяркоўваліся магчымыя стратэгіі прасоўвання Канцэпцыі. У хуткім часе пасля гэтай сустэрэчы – у сінезні 1999 г. – быў падпісаны “Мэмарандум аб супрацы паміж палітычнымі партыямі Эстоніі і парасонавымі арганізацыямі трэцяга сэктора”, якія закладалі падмурок для распрацоўкі Канцэпцыі. Над складаннем тэкста працавалі не толькі эксперыты НДА і палітыкі, але і навукоўцы. Публічнае аўтэркаванне папярэдняга праекту дакумента было шырокім і інтэнсіўным. Большая за 3000 арганізаціяў быў запрошаны да ўдзелу ў падрыхтоўцы канчатковага варыянту Канцэпцыі. Дакумент быў прыняты парламентам 22 сінезня 2002 г.

Паводле: “Параўнальны аналіз эўрапейскай палітыкі і практикі ў галіне супрацоўніцтва паміж дзяржавай і няўрадавымі арганізацыямі”, Нільда Булейн і Радост Тофісава

Канцэпцыя сутьікнення

Вакол праекту Канцэпцыі разьвіцьця грамадзянскай супольнасці разгарэлася дыскусія. Якім быць праекту падобнага дакумэнта? Супрацьлеглыя пазыцыі выказваюць старшыня БХК Алег Гулак і кансультант у сфэры аргразьвіцьця і адвакаванья “Акт” Валеры Журакоўскі.

Алег Гулак,
старшыня БХК
і сябра Кансультатыўнай Рады:

Некаторыя апанэнты кажуць, што бяз пляну дзеяньня ў гэта не канцэпцыя. Аднак, падкрэслю, цяпер галоўным зяўляеца зафіксаванасць падыходаў адносна разьвіцьця грамадзянскай супольнасці. Гэта мы і бачым у Канцэпцыі. Па досьведзе іншых краінаў, які мы дасканална вывучалі перад распрацоўкай свайго дакумэнта, съпярша працягнуцца агульныя падыходы і дасягаецца паразуменне, а ўжо пасля выпрацоўваецца дасканалны плян. Калі мы да ўладаў пойдзем з ужо гатовай раскладкай агульной дзеянасці, скажам, на год, нас ніхто нават слухаць ня будзе.

Што да абвінавачанья ў тым, што ў дакумэнце адсутнічае зерне прагматызму, то з такой рэмаркай я катэгарычна не пагаджуся. І зараз патлумачу, чаму. Адна справа, калі мы размаўляем зь мясцовымі ўладамі. У гэтым выпадку трэба казаць пра канкрэтныя рэчы, зразумелыя і карысныя для гэтай самай мясцовой улады. Аднак зусім іншае мы назіраем на ўзроўні стасункаў паміж грамадзянскай супольнасцю і дзяржавай. Дарэчы, пытаныні, закранутыя ў дакумэнце, можна і варта абмяркоўваць у працэсе працы грамадзка-кансультатыўнай рады, якой Канцэпцыя ўжо прапанаваная для азнямлення. Мы прыйшлі са сваёй канструктыўнай ініцыятывай да ўладаў і дамагаемся дыялёгу, а ня толькі рэагуем на яе не заўсёды добрыя прапановы, як гэта бывае часцей за ўсё.

Заўвагі наконт жанру дакумэнта і прагматызму - карысныя, канечне. Аднак (!) пакуль малаажыццяўляльны ў нашых варунках. Па-першае, мы ня можам размаўляць на мове ўльтыматумаў. А па-другое, няма падставы меркаваць, што дзяржава разумее карысцьць гэтай самаарганізацыі для самой сябе. Такім чынам, наяўнасць Канцэпцыі дапаможа патлумачыць уладам патрэбу ва ўзаемадзеянні з інстытуцыямі трэцяга сэктару.

Валеры Журакоўскі,
кансультант у сфэры аргразьвіцьця і адвакаванья,
і сябра праўлення грамадзкага аб'яднання “АКТ”:

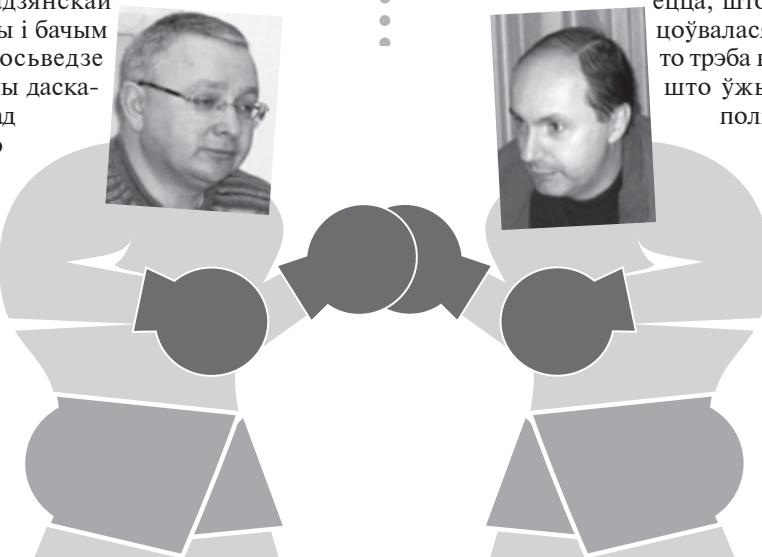
Самая галоўная праблема распрацоўшчыкаў Канцэпцыі - неразуменне таго, навошта, для каго і які канчатковы вынік дадзенага дакумэнта. Калі зяўляеца, што Канцэпцыя распрацоўвалася для органаў улады, то трэба выкарыстоўваць мову, што ўжываецца ў прававым полі Беларусі. Прынамсі, тут ёсьць тэрмін “няўрадавыя арганізацыі”, якога ў Беларусі няма.

Трэба ўлічваць яшчэ два важныя моманты. Першы: з пункту гледжання грамадзкіх аб'яднанняў. Асобы, якія распачынаюць працэс лабіяванья, мусіць дакладна для сябе вырашыць, якіх зменаў хочуць дасягнуць. Напрыклад, прыняцьце нейкіх

зменаў у нарматыўныя акты. Тады трэба ясна засяродзіцца: мэта нашых дзеяньняў — прыманье законаў, альбо зацверджанье пэўных зменаў у гэтыя законы. І тады вынік зразумелы: ухваленьне нарматыўнага акту.

Другі: з пункту гледжання ўзаемадзеяння з органамі ўлады. Тут таксама трэба зыходзіць з таго, якога раашэння мы хочам ад улады. Напрыклад, у Казахстане падобны дакумэнт называецца “Канцэпцыя дзяржаўнай падтрымкі няўрадавых арганізацыяў”. Тут ня толькі назва іншая, але і іншы сэнс. Ня нейкай абстрактнай канцэпцыяй. У казаскім дакумэнце ёсьць яснае азначэнне: дзяржаўная падтрымка, то бок фінансаваньне. Зразумела, для каго: для няўрадавых арганізацыяў. Тады зразумелым зяўляеца і фармат дакумэнта.

І пры канцы хацелася б заўважыць: калі арганізацыя ставіць сабе сапраўды грамадзка значную мэту, аб'яднаныне дзеяньнічае ў гэтым кірунку, пакуль не дасягне мэты. Не хацелася б, каб гэтая ініцыятыва з Канцэпцыяй падзяліла лёс большасці папярэдніх лабісцкіх кампаніяў у трэцім сектары: запал прайшоў, гроши скончыліся, на мэты ўсе забыліся.



Першы фэст моладзевых арганізацыяў у Беларусі



Дэмакратычная моладзь не- жадае, каб яе інтерэсы ва- Усходнім партнэрстве прадстаўляў выключна БРСМ. Свае меркаваныні і асьцярогу на- конт магчымага ўплыву на фарма- ваныне ўсходніх НДА.

выказалі ўдзельнікі Першага моладзевага фэсту. Мерапрыемства адбылася ў Менску пад эгайд Асамблеі НДА.

60 моладзевых лідэраў са сталіцы і рэгіёнаў прэзентавалі свае арганізацыі, абмяняліся кантак-

тамі і думкамі што да магчымасьцю павелічэння свайго ўпłyvu на моладзевую палітыку. Згодна з вынікамі канфэрэнцыі, новае пакаленне грамадzkіх актывістаў занепакоенае адсутнасцю рэальнага студэнцкага самакіраванья, а таксама перспектывай адчужэння ад працы будучага Грамадзянскага форума. Каб пазыбенчы таго, негатыўнага сцэнару, удзельнікі фэстывалю выказалі гатоўнасць каардынаваць супольную дзеянасць.

Арганізаторка Першага моладзевага фэсту Алёна Валынец задаволеная папярэднімі вынікамі мерапрыемства. “Правядзенне фэсту ў Беларусі, а не за мяжой, — гэта, бадай, самае вялікае дасягненне. Другі пазытыўны вынік ад сустрэчы паляяе на тым, што прысутнічала 28 арганізацыяў з усёй краіны. Моладзь даведалася пра існаваныне вялікай колькасці блізкіх па поглядах аўтаданніяў, — падсумавала Алёна Валынец.

У найбліжэйшы час моладзевыя лідэры зьбіраюцца сустрэча паўторна для выпрацоўкі агульной пазыцыі адносна ўдзелу Беларусі ва Ўсходнім партнэрстве. ■

Магчымасці супрацы

З ацыкленасць на статусе, нежаданыне дзяліца славай, посьпехам і інфармацыйным розгаласам. Такія асноўныя праблемы, што перашкаджаюць удалай працы, выдзелілі прадстаўнікі моладзевых арганізацыяў Беларусі падчас круглага стала, арганізаванага Асамблеяй дэмакратычных НДА.

Аднак, лічача ўдзельнікі, супрацоўніцтва моладзевых арганізацыяў мае перспектыву. Ёсьць некалькі тэмаў, вакол якіх можа аўтаданніца вялікая колькасць моладзевых арганізацыяў. Гэта студэнцкае самакіраваныне, мясцовыя выбары, дзеяньні дзеля абароны нацыянальных сымбаліяў і культуры.

У выніку правядзення круглага стала прадстаўнікі моладзевых арганізацыяў вырашылі распачаць

інфармацыйную кампанію супраць палітычнага перасьледу актывістаў. Падчас мерапрыемства была прынятая адпаведная Рэзалюцыя. Дакумент падпісала большасць з прысутных 17 арганізацыяў, сярод якіх — “Маладыя Дэмакраты”, Малады Фронт, “Маладая Беларусь”, “МОДЭС” ды іншыя.

У тэксце Рэзалюцыі прадстаўнікі моладзевых арганізацыяў канстатуюць, што на цяперашні момант “кардынальных пазытыўных зьменаў у Беларусі не адбываецца”. Пра гэта съведчыць артыкул 193-1 Крымінальнага кодэкса, які дагэтуль не скасавалі. Апроч таго, ціск на моладзевых актывістаў з боку ўладаў набыў новыя формы. У прыватнасці, палітычна актыўную моладзь без належнай мэдычнай экспрэтызы мабілі-

зуюць у войска, жа чыноўнікі забраняюць і перашкаджаюць правядзенню масавых мерапрыемстваў.

З тэксту дакумэнта вынікае, што моладзь і надалей будзе спрабаваць спыніць практику гвалтоўнага прызыва ў войска; выключыць з Крымінальнага кодэкса артыкул 193-1 і скасаваць забарону на дзеянасць незарэгістраваных грамадzkіх аўтаданніяў ва ўсіх актах заканадаўства Рэспублікі Беларусь. Таксама, заяўляюцца ў дакумэнце, неабходна ўвесыці заяўны парадак регістрацыі моладзевых ды іншых грамадzkіх арганізацыяў.

Тэкст Рэзалюцыі будзе распаўсюджвацца праз СМІ, міжнародныя каналы, сайты моладзевых арганізацыяў і ўласнымі сіламі аўтаданніяў. ■

Далучайся да кампаній!

Кампанія Асамблеі НДА "Стоп 193.1" за скасаваньне артыкула Крымінальнага кодэксу, які перадугледжвае адказнасьць за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі, стартавала ў пачатку чэрвяня. За гэты час да ініцыятывы далучыліся дзясяткі беларускіх і замежных аб'яднаньняў. А ўлады нават задумаліся аб скасаваньні артыкула 193.1.



Kампанія Асамблеі НДА "Стоп 193.1" за скасаваньне артыкула Крымінальнага кодэксу, які перадугледжвае адказнасьць за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі, стартавала ў пачатку чэрвяня. За гэты час да ініцыятывы далучыліся дзясяткі беларускіх і замежных аб'яднаньняў. А ўлады нават задумаліся аб скасаваньні артыкула 193.1.

Чэрвень. Аўтарытэтная ірляндзкая праваабарончая арганізацыя Front Line падтрымала кампанію Асамблеі НДА "Стоп 193.1". Сябры ірляндзкай арганізацыі заклікаюць беларускія ўлады перагледзець сваю пазыцыю адносна нерэгістрацыі Асамблеі дэмакратычных няўрадавых арганізацыяў і "Нашай вясны". Тэкст звароту Front Line быў дасланы на адрес рэзыдэнцыі беларускага прэзыдэнта.

Падчас круглага стала "Супрацоўніцтва моладзевых арганізацый" моладзевыя дэмакратычныя арганізацыі прынялі рэзалюцыю, дзе заклікалі спыніць усе формы перасыду моладзі па палітычных матывах. Дакумэнт падтрымалі большасць з прысутных на мэрапрыемстве 17 арганізацый. Сярод іх - "Маладыя Дэмакраты", Малады Фронт, "Маладая Беларусь", "МОДЭС" і іншыя.

Таксама ў чэрвені да кампаніі Асамблеі далучылася швэдзкая ініцыятыва Ostgruppen, якая выступае за разывіццё дэмакратыі і правоў чалавека ва ўсходній Эўропе і Цэнтральнай Азіі.

Ліпень. Больш за 30 арганізацый зь Міжнароднай сеткі дамоўваў правоў чалавека даслалі зварот да беларускіх парлямэнтароў, у якім заклікалі беларускія ўлады адмяніць дзеяньне часткі 1 арты-

кулу 193 КК РБ, а таксама выключыць забарону на дзейнасць незарэгістраваных аб'яднаньняў з усіх заканадаўчых актаў Беларусі.

Верасень. Міжнароднае грамадскае аб'яднанье "Грамадзянская Беларусь" (Чэхія) атрымала ліст за подпісам намесніка міністра юстыцыі РБ Ігара Тушынскага. У дакумэнце пазначалася наступнае:



"На дадзеным этапе мяркуеца выключыць з артыкула 193.1 Крымінальнага кодэксу норму пра адказнасьць за арганізацыю дзейнасці альбо ўдзел у дзейнасці палітычнай партыі, іншага грамадзкага аб'яднання, рэлігійнай арганізацыі альбо фонду, якія не прайшлі ва ўсталяваным парадку дзяржаўную рэгістрацыю, зъмяніўшы крымінальную адказнасьць за гэтыя дзеяньні на адміністратыўную адказнасьць".

Сярод беларускіх грамадзян наўраспаўсюджваецца капэрта з паштоўкай, дзе беларускія ўлады заклікаюць выключыць з Крымінальнага кодэксу артыкул 193.1. Дадзеную паштоўку ахвотныя мо-

**Дзяды Марозы - нелегалы.
Глядзіце здымкі з акцыі
на стар. 48**

гуть даслаць у Палату прадстаўнікоў (адрас і марка загадзя прымацаваныя).

Кастрычнік. Акцыі прамога дзеяньня.

Да кампаніі далучылася група Дзядоў Марозаў. 15 кастрычніка яны з'явірнуліся да генэральнага пракурора Рыгора Васілевіча з заявай, у якой чыстасардэчна призналася ў дзейнасці незарэгістраванай арганізацыі. Удзельнікі, апранутыя ў парадныя марозныя строй, аднеслі апаведную заяву ў генэральную пракуратуру Беларусі. У дакумэнце адзначалася наступнае:

"Паведамляем, што мы бярэм ўдзел у дзейнасці грамадзкага аб'яднанья Дзядоў Марозаў, якое не прайшло ва ўстаноўленым парадку дзяржаўную рэгістрацыю органамі юстыцыі Рэспублікі Беларусь. Гэтае незарэгістраванае аб'яднанье цягам шматгадовага пэрыяду ажыццяўляе наступную дзейнасць: арганізоўвае сівяткаваныні Калядаў і Новага году ў розных населеных пунктах Беларусі, распаўсюджвае калядныя і навагоднія падарункі (у тым ліку сярод непаўнагадовых), выступае на сходах, а таксама ў друкаваных ды іншых сродках масавай інфармацыі зь віншаваньнямі ѹ найлепшымі пажаданьнямі".

Кампанія будзе працягвацца да моманту скасавання "расстрэльнага артыкула" 193.1 КК.

Вэб-сайт кампаніі:
<http://193.belng.info> ■

Кампанія як сапраўдны баявік

Юнэля Сальнікава

Y межах кампаніі “Стоп 193.1” – сярод традыцыйных акцыяў кшталту збору подпісаў і прыцягнення замежнай увагі – вылучае ўзьве ў заявя праваабаронцаў зь “Вясны”. Валянцін Стэфановіч, Алесь Бяляцкі і Уладзімір Лабковіч, атрымаўшы ў трэці раз адмову ў рэгістрацыі сваёй арганізацыі, адкрыта дэкларавалі, што будуть працягваць дзеянічаць без афіцыйнай рэгістрацыі. Пры гэтым актыўісты ўсъведамляюць, што іх рашэньне наўпраст падпадае пад дзеяньне артыкулу 193.1 КК РБ, а значыць пагражает турэмным зняволеньнем.

Кампанія “Стоп 193.1” выклікае некалькі пытаньняў. Ці ёсьць у яе шанцы на перамогу, то бок на змену заканадаўства? Ці павялічваюцца гэтыя шанцы дзякуючы пацяпленню стасункаў з Эўропай? Пры якіх умовах улада будзе гатовая легітимаваць дзеяніасць незарэгістраваных ініцыятываў?

РЭАЛЬНАСЦЬ КАНСТРУЮОЕЦЦА

Уся сацыяльная рэальнасць створаная і ствараецца чалавекам, а значыць, яе можна трансфармаваць. Сацыяльны парадак не ўзынікае па законах прыроды, а існуе толькі як прадукт чалавечай дзеяніасці. “Рэальнасць” – гэта пераважна веды пра гэту “рэальнасць”, а тыя гульцы, якія валодаюць і кантролююць веды, маюць дамінантную ролю ў сацыяльных звязаў дзеяньнях.

БЕЛАРУСКАЯ РЭАЛЬНАСЦЬ КАНСТРУЮОЕЦЦА ЎЛАДАЙ

У Беларусі ўлада мае манаполію на стварэнье сацыяльной карціны сьвету і падмінае пад сябе ўсе іншыя сацыяльныя альтэрнатывы. Найноўшая беларуская гісторыя съведчыць, што асноўныя

Новая грамадзкая ініцыятыва скіраваная на скасаваньне сумнавядомага артыкулу Крымінальнага кодэксу, які перадугледжвае адказнасць за дзеяніасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Клопат грамадзкіх актыўістаў зразумелы: на сёньня паводле артыкулу “193-1” былі асуджаныя ўжо 17 чалавек, перадусім чальцы вядомых дэмакратычных арганізацый.



ўладныя інстытуцыі былі створаны ў першыя два гады кіравання Аляксандра Лукашэнкі. На працягу 1994–1996 гадоў прэзыдэнт і ягонае атачэнне здолелі маргіналізаваць ці пазбавіцца іншых уплывовых палітычных суб'ектаў і пабудаваць усеахопную выканаўчую вэртыкаль. У наступныя гады адбывалася пераважна ўмацаванне ўжо створанага інстытуцыя-

бой і народам. Лукашэнка стварыў шэраг інстытуцыяў для наўпраставых стасункаў з электаратам і тым самым легітымізаваў сябе як адзіную крэніцу ўлады і выразніка народных інтарэсаў. Іншая справа, наколькі такія формы народнай дэмакратыі, як рэфэрэндумы ці ўсебеларускія сходы, зьяўляюцца рэальнай камунікацыяй, а не імітацыяй народаўладзьзя.

Асамблея НДА намацала вельмі важны, але вельмі небяспечны для сябе ўзровень – архетыповыя устаноўкі беларусаў

ГРАМАДЗЯНСКАЯ СУПОЛЬНАСЦЬ ЯК ПАГРОЗА

Атрымліваецца, што незалежныя няўрадавыя арганізацыі зьяўляюцца пагрозай існаму інстытуцыянальному парадку. Зусім лягічна, што ўлада, жадаючы захаваць створаную “стабільнасць”, змагаецца з усім тым, што нясе для яе разбурэнье. Пры гэтым могуць выкарыстоўвацца сама меней два мэханізмы барацьбы.

Першы мэханізм перадугледжае “лекаванье” дэвіянтных звязаў іх адаптациёю ў дзеянную сыштому каардынатаў. Так, да прык-



Эніка Браніцкая, асуджаная на 6 месяцаў пазбаўлення волі за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі.
(Здымак: svaboda.org)

ладу, у 2002 годзе прапрэзідэнцкая моладзевая арганізацыя юрыдычна і маёмасна паглынула спадкаемца камсамолу – Беларускі саюз моладзі. Тоё ж адбываецца ў наш час, калі тэрытарыяльныя цэнтры сацыяльнага абслугоўванья насельніцтва (ТЦСАН) падмінаюць пад сябе няўрадавыя сацыяльныя арганізацыі, адаптуючы іх маёмасць і функцыі.

Другі спосаб змаганьня – больш brutальны і датычыць тых альтэрнатыўных фэномэнаў, якія не жадаюць добраахвотна ўпісвацца ў дзейны парадак. “Ворагам” надаецца нэгатыўны статус у вачах грамадзкасці, і справа можа нават даходзіць да іх фізычнага зынішчэння. У гэтым сэнсе моцны ўдар грамадзянская супольнасць Беларусі атрымала пасля прэзыдэнцкіх выбараў 2001 году, у часе якіх актыўна ўдзельнічала на баку незалежнага кандыдата. Акрамя юрыдычнай ліквідацыі шэрагу ўплывовых няўрадавых інстытуцый прэзыдэнцкая вэртыкаль пачала кампанію па дыскрэдытацыі грамадзянскай актыўнасці ўвогуле.

Прынцып артыкулу 193.1 КК РБ – гэта працяг змаганьня ўлады з апазыцыйнымі цэнтрамі палітычнай актыўнасці. Як вядома, артыкул 193.1 быў прыняты напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў 2006

году і быў скіраваны на ўціск грамадзянскай супольнасці, якая актыўна выступала супраць дзейнага прэзыдэнта. Гучныя справы, паводле якіх былі асуджаныя лідэры “Партнэрства”, “Маладога Фронту” і іншых, прывялі ў дзяяньне эфектыўны мэханізм рэпрэсій супраць усялякіх інстытуцыйна аформленых апанэнтаў улады.

ШАНИЦАЙ МАЛА...

Вышэйвыкладзенія развагі прыводзяць да несуцяшальных высноваў для арганізатораў кампаніі “Стоп 193.1”. Галоўнае для сённяшняй улады – захаваць сваю манаполію ў беларускай сацыяльнай прасторы. Лукашэнка будзе ісьці насустрач патрабаванням Эўропы да таго моманту, пакуль гэта будзе ўмацоўваць рамкі ягонай ўлады, і ніякіх саступак тут не прадбачыцца.

Палітычная лібэралізацыя, у тым ліку скасаваньне артыкулу 193.1, перадугледжае зъяўленыне новых палітычных суб'ектаў – а гэта якраз тое, з чым змагаеца прэзыдэнт зь першых дзён знаходжання ля ўлады. Складана ўяўіць, што нават велізарны кредит вымусіць Лукашэнку даць дазвол на рэгістрацыю “Маладога Фронту” ці прапусціць у Парламент дэ-

макратычных кандыдатаў. Хутчэй за ўсё, калі Эўропа сапраўды пачне ціснучь, Лукашэнка пачне зноў гуляць ва ўсходнім кірунку.

ГЕРОІ І /ЦІ АХВЯРЫ?

І яшчэ пару словаў пра актыўістаў з праваабарончага цэнтра “Вясна” і Асамблеі НДА. Асабіста мне іхны ўчынак падаўся арыгінальным і не пазбаўленым сэнсу. Рашэнье дзейнічаць без афіцыйнай рэгістрацыі пераводзіць грамадзкіх дзеячаў у прынцыпова новае рэчышча – з ананімных прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці ў катэгорию культурных герояў. Па сутнасці, ініцыятары кампаніі “Стоп 193.1” кідаюць выклік пэрсанальна Лукашэнку, які да апошняга часу зъяўляеца ў краіне адзіным змагаром “за народнае шчасце”.

Працяг сюжету я бачу сама мала ў дзявюх вэрсіях. Першая вэрсія – аптымістычная: беларускі народ, выхаваны на казках і мітах, схільны ў большай ступені ўспрымаць патасныя, самаахвярныя ўчынкі, чым рацыянальныя практикі (якія да апошняга часу транслювалі дэмакраты). Таму пры адпаведнай прамоцыі праваабаронцы маюць шанцы ўзьдзейнічаць на толькі на міжнародную супольнасць, але дагрукаца да беларусаў.

Другая вэрсія – рэалістычная: Лукашэнка цалкам неталерантны да сваіх канкурэнтаў, асабліва гэта датычыць сымпатыяў народа. Асамблея НДА намацала вельмі важны, але вельмі небяспечны для сябе ўзоровень – архетыповыя ўстаноўкі беларусаў. Таму, калі канкрэтныя асобы захаваюць трываласць і на скорацца пад “тэрапэўтычнымі” заходамі ўлады, яны павінны быць падрыхтаваныя для самых розных сцэнараў развіцця падзеі. Я так думаю, паводле жанру гэта будзе сапраўдны баёвік.

193.1

Ці здоле€ Эўропа дэмакратызаваць Беларусь?

Зыміцер Кухлей

Yдачыненны да Ўсходняга партнэрства хацелася б пе- рафразаваць выказванье дыплямата з Сярэдняга Ўсходу, якое прыводзіцца Антоніё Місьціролі ў працы “Паведамляючы пра Эўропу грамадзству: чым ёсьць публічная дыпляматыя для Э3?”; “Расея робіць прапанову, ад якой немагчыма адмовіцца; Э3



“Э3 прапаноўвае перавагі ў стратэгічнай, доўгатэрміновай пэрспэктыве, беларускае кіраўніцтва жыве “тут і цяпер”

прапаноўвае рэчы, якія мы не разумеем”. Беларускае кіраўніцтва (і тым болей намэнклятура) не разумее, што ж ім падсоўваецца ў выглядзе Ўсходняга партнэрства (далей – УП). Парадыгма іх мысленія зусім іншая: раніцай грошы – увечары крэслы (ці лепей нічога), як склалася ў супрацоўні-

цтве з Расеяй. Для кіроўнай эліты Беларусі зразумела адно: калі Захад імкненна да супрацоўніцтва з Беларусью нягледзячы на невыкананыне падставовых умоваў беларускім рэжымам, значыць, у гэтым ёсьць вельмі пільная патрэба Захаду. Дык чаму не скарыстаць і не прадаць ГЭТАЕ НЕШТА, а менавіта геапалітычную ляяльнасць? Але ж ці будуць “крэслы”, калі для Беларусі ва Ўсходнім Партнэрстве закладзена мізэрная сума – € 21 млн на 4 гады? У Расеі дагэтуль атрымлівалася прадаваць сваю геапалітычную ляяльнасць у сотні разоў даражэй, хача ўмовы на Ўсходзе паступова зъмяняюцца.

Адначасова беларускае кіраўніцтва разумее неабходнасць прарыву на заходнім кірунку, каб зъменшыць пагрозы для сувэрэнітэту дзяржавы з боку Расеі. Проблемы могуць пачацца ўжо ў 2011–2012 годзе, калі будзе ўведзена ў дзеяньне БТС-2, а потым і трубаправоды North Stream, South Stream і Nabucco. Пры рэалізацыі такога сцэнару рычагоў ціску на расейскае кіраўніцтва застанецца ня так ужо і шмат. Паводле экспертаў, БТС-2 зъяўляецца загадзя нерэнтабельным праектам, у якім зъмешаліся інтарэсы асобных бізнесаў, набліжаных да Ў. Пуціна. Палітычнае значэнне дадзенага праекту – у tym, каб мець магчымасць “нафтавага” шантажу Беларусі, бюджет якой у значнай ступені фармуецца за кошт перапрацоўкі расейскай нафты і працу нафтапрадуктаў. Дагэтуль праз Беларусь ішло 80% нафты і каля 20% газу з Расеі ў краіны Эўразіі. Аднак на цяперашнім этапе імкненыне да супрацоўніцтва кіраўніцтва Беларусі з Э3 выклікае ў першую чаргу неабходнасцю ап-

ратыўнага рэагаваньня на дзеянні Pacei і спрабай вярнуць прэфэрэнцыі, грашовыя ўліваны і датациі ўсходній суседкі з дапамогай шантажу геапалітычнай пеараарыентацыі з Усходу на Захад. Адбываецца паступовая “тытаізацыя” краіны, калі беларускае кірауніцтва імкнецца да выцягваньня рэурсаў і дапамогі як з Pacei, так і з Эўразіязу ва ўмовах супрацьстаянья гэтых суб’ектаў.

Грамадзянская супольнасць Беларусі можа выкарыстоць такую ситуацыю дзеля прасоўваньня сваіх інтарэсаў. Як самастойны ўнутраны актар, грамадзянская супольнасць яшчэ ня мае адпаведнай вагі і інструментаў ціску на аўтарытарны рэжым. За апошнія гады ЭЗ як вонкавы актар набывае магчымасць уплыву на палітычны працэс у Беларусі. Эўразіяз мае магчымасці для ажыццяўлення ціску на аўтарытарны рэжым дзеля палягчэння ўмоваў існаваньня і развіцця структураў грамадзянскай супольнасці. Аднак гэтыя магчымасці абмежаваныя праз адсутнасць агульнага бачаньня ў беларускіх элітаў эўрапейскага выбару Беларусі і невыразнасці пазыцыі Эўразіязу на контэксте пэрспэктываў такога далучэння. Гэта ў вялікай ступені зьяўляецца вынікам расколу грамадзтва наконт такой пэрспектывы: толькі крыху болей за траціну грамадзян жадала б уступлення Беларусі ў ЭЗ, прыхільнікаў інтэграцыі з Расеяй прыкладна столькі ж. Аднак болей за ўсё выяўляецца “ізоляцыйністаў”, якія жадалі б жыць без усялякіх саюзаў.

Той мэханізм дэмакратызацыі, што досьцішь шырока дастасоўваўся ЭЗ ва Ўсходнэўрапейскім рэгіёне, можна ахарактарызаваць наступным чынам: трэба стварыць умовы, пры якіх беларускія эліты страчвалі б болей ад замарожвання стасункаў з ЭЗ, чым ад спынення рэформаў. Бюджэт у 21 млн. ёура на 4 гады не зьяўляецца такой умовай для кірауніцтва Беларусі. Таму на сучасным этапе ЭЗ ня можа патрабаваць істотных саступак у сфэры дэмакратызацыі і развіцця грамадзянскай супольнасці як найбольш “адчувальных” сфероў аўтарытарнага

кірауніцтва. Аднак ужо цяпер ЭЗ спрабуе размаўляць на мове афіцыйнага Менску. Падчас апошняга візыту Бэніта Фэрэра Вальднэр у чэрвені 2009 г. было заяўлена аб выдзяленні 10 млн. ёура для забясьпечаньня харчовай бяспекі і якасці беларускай прадукцыі з пажаданнем далейшых кроکаў ад беларускага кірауніцтва па дэмакратызацыі рэжыму. Апроч таго, умовай атрыманьня Нацыянальным Сходам РБ статусу спэцыяльнай запрошанага ў Парламэнцкую Асамблею Рады Эўропы зьяўляецца мараторый на съмяротнае пакаранье, што цалкам прымальна для афіцыйнага Менску.

У дадатак, магчымасць ціску на афіцыйны Менск павялічваецца праз уцягваньне Беларусі ў рэалізацыю штрагу “флягманскіх” праектаў: энэргетычная бяспека, памежны контроль, мадэрнізацыя прамысловасці, транспартны калідор по ўнач-поўдзень і інш. Гэтыя кірункі супрацоўніцтва зьяўляюцца адноўлена істотнымі як для ЭЗ, так і для Беларусі. У пастаўках электраэнэргіі з Украіны (або Pacei) праз Беларусь зацікаўленыя Літва, Латвія, якія таксама могуць спажываць электраэнэргію пасыль будаўніцтва беларускай АЭС.

У Беларусі ўжо некалькі гадоў адбываецца мадэрнізацыя прамысловасці. Калі раней гэта было магчыма з дапамогай Pacei, то ў новых умовах скарачэння расейскіх субсідый асабліва запатрабаванымі робяцца заходнія інвестыцыі і тэхналёгіі. Мадэрнізацыя і стварэнне транзытных калідораў адноўлека выгадна ЭЗ і Беларусі, якая зноў жа можа атрымаць значныя інвестыцыі з Захаду на гэтыя праекты. Супрацоўніцтва па асобных напрамках можа быць паставлена ў залежнасць ад развіцця дыялёгу беларускага кірауніцтва з грамадзянскай супольнасцю, паступовага зынансавання бар'ераў для дзейнасці незалежных/апазыцый-

ных структурам і актыўістам. Акрамя таго, грамадзянская супольнасць можа выступаць пасярэднікам, так званым трансылятарам сэнсаў, паміж беларускім кірауніцтвам і бюрократамі ЭЗ, якія размаўляюць на розных мовах як праз узмацненне ролі Грамадзянскага форуму ва ЎП, так і падчас арганізацыі непасрэднага супрацоўніцтва паміж органамі кіраваньня Беларусі ўсіх узроўняў. Як заўважалася, ЭЗ прапаноўвае перавагі ў стратэгічнай, доўгатэрміновай пэрспэктыве, беларускае кірауніцтва жыве “тут і цяпер”: у аўтарытарнага рэжыму няма доўгатэрміновай стратэгіі, толькі апэратыўнае рэагаваньне на ўзынікаючыя крызісныя зяявы, якія пагражают стабільнасці рэжыму. Як падкрэслівае Ніку Папеску, “у той час як ЭЗ зьяўляеца прывабнай доўгатэрміновай мадэльлю для ўсходніх суседзяў, для якіх характэрны пэрыядычныя крызісы, прапанова па рэалізацыі Ўсходняга Партнёрства не скірава-



ДАВЕДКА

Ініцыятыва “Ўсходніе партнэрства” аўядноўвае 27 краін – чальцоў Эўразіязу і 6 краін – партнераў з Усходнім Эўропам і Каўказам (рэспублікі былога СССР): Азэрбайджан, Арменію, Беларусь, Грузію, Малдову, Украіну. Агульная колькасць насельніцтва краін-партнераў складае каля 75 млн. чал., агульны ВУП – каля 552 млрд даляраў ЗША (2008 г.). Ініцыятыва “Ўсходніе Партнэрства” распрацаваная Польшчай і Швэціяй у рамках прынятай у 2004 г. Эўрапейскай палітыкі суседства, якая дэкларуе імкненіне ЭЗ да “стварэння кальца росквіту, стабільнасці і бяспекі, заснаваных на павазе да правоў чалавека, дэмакратыі і нормаў права”.

Бюджэт ініцыятывы УП складае 600 млн. ёура на 4 гады з 2009 па 2013 г.г. Памер фінансавання разъмеркаваны па ступені ляяльнасці і інтэграцыйных памкненінья краін-партнераў: болей за ўсё атрымалі тывя дзяржавы, якія дэкларуюць імкненіне да шчыльнай інтэграцыі з ЭЗ: Украіна – € 494 млн, Малдова – € 209,7 млн, Грузія – € 120,4 млн (яшчэ каля 500 млрд для ліквідацыі жнівеньскага крызісу 2008 г.); потым астатнія краіны рэгіёну: Азэрбайджан – € 92 млн, Арменія – 98,4 млн, Беларусь – € 21 млн (яшчэ € 10 млн паабяцана ў жніўні 2009 г. для забясьпечання харчовай бяспекі і якасці).

УП базуецца на двухбаковых і шматбаковых пагадненіях і ў чымсьці нагадвае дачыненіні ў рамках СНД, што і было падкрэслена з негатыўным адценнем былым прэзыдэнтам Малдовы М. Вароніным, які чакаў болей выразных кроکаў з боку ЭЗ насустроч Малдове.

ная на вырашэніне бягучых праблемаў, з якімі сутыкаюцца краіны-суседзі”. Зы іншага боку, дапамога ў вырашэнні бягучых праблемаў, паводле Ю. Шаўцова, павялічвае вагу прэзыдэнцкай улады: “Кожная пазыка патрабуе вялікіх палітычных вымогаў, супрадажаеца выкананынем шэррагу палітычных і іншых умоваў, якія ставяцца крэдыторам. Гэта, у сваю чаргу, павялічыла значнасць прэзыдэнцкай улады. Дэ-факта аўтарызм у Беларусі толькі ўзмацніўся. Адбываеца ўнутраная мабілізацыя палітычнай систэмы”. Сапраўды, складаеца ўражаныне, што з дапамогай Захаду адбываеца выратаваныне беларускага аўтарызму, падваліны якога можа істотна пахіснуць эканамічны крызіс. Але ж ёсьць істотныя сумненіні, што з дапамогай крызісу адбудзеца раптоўная зъмена элітаў у Беларусі, і да ўлады прыйдуць дэмакратычна настроеная палітычныя сілы. Акрамя таго, існуе справядлівая асьцярога, што ў выпадку каляпсу эканамічнай систэмы і палітычнай нестабільнасці на дапамогу беларускаму кірауніцтву прыйдзе Расея, якая запатрабуе ад беларусаў адпаведнай платы за “стабілізацыю палітычнай і эканамічнай систэмы”, а аўтарызм у Беларусі можа прыняць больш жорсткія формы. Эўразіяз ідзе насустроч беларускаму кірауніцтву, ствараючы магчымасці для выкарыстання ў будучым мэханізму абумоўленасці, які дазволіць у перспектыве зьдзейсніць паступовую дэмакратызацыю беларускага аўтарызму.

Пры гэтым адным з самых эфектыўных мэханізмаў дэмакратызацыі, які можа быць выкарыстаны ў сярэднетьэрміновай перспектыве, зъяўляеца палягчэніне візвага рэжыму паміж краінамі Эўразіязу і Беларусью. У гэтым значнай ролі належыць структурам грамадзянскай супольнасці, якія могуць ажыццяўіць значны ціск на інстытуты Эўразіязу і запат-

рабаваць на толькі дэкларатыўнай прыхільнасці да дэмакратызацыі і павагі правоў чалавека, а канкрэтных кроکаў насустроч, якія залежаць амаль што выключна ад пазыцыі кірауніцтва ЭЗ. Грамадзянская супольнасць таксама павінная заняць болей актыўную пазыцыю і імкніцца да максимальная ўдзелу ў фармаванні і реалізацыі праектаў у рамках УП дзеля перадухілення рэдукцыі гэтай ініцыятывы выключна да эканамічных пытанняў, як тое спрабуе зрабіць беларуское кірауніцтва, а таксама пэўныя колы ЭЗ, якія надаюць большую ўвагу геапалітычнай або эканамічнай складовай УП.

Такім чынам, уздел Беларусі ва УП, нягледзячы на ігнараванье патрабаванняў ЭЗ па дэмакратызацыі палітычнага працэсу і павaze правоў чалавека, абумоўлены зацікаўленасцю ў развязаніі супрацоўніцтва з абодвух бакоў. Пры гэтым умовы для развязанія грамадзянскай супольнасці і дэмакратызацыі палітычнага працэсу зъмяніліся нязначна, і гэтыя зъмены носяць дэкараторыўныя характар. Аднак у грамадзянскай супольнасці зъявіўся дадатковы мэханізм ажыццяўлення ціску на аўтарытарны рэжым з мэтай дэмакратызацыі – вонкавы актар у выглядзе Эўразіязу. На сучасным этапе на варта перацэньваць гэты чыннік у сувязі з тым, што пакуль адсутнічаюць значныя перадумовы для магчымага ўплыву Эўразіязу на палітычны працэс: яны яшчэ знаходзяцца ў стане фармавання. Мэханізм абумоўленасці пачне дзеянічаць толькі пасля завязвання эканамічных і палітычных інтарэсаў беларускіх элітаў з заходнімі партнёрамі. У кароткачасовай перспектыве нельга чакаць дэмакратычнага транзыту Беларусі праз уздел краіны ва УП, аднак гэта стварае істотныя магчымасці паступовай дэмакратызацыі ў сярэднє- і доўгатэрміновай перспектыве. ■

Эўраскептыкі: недааптымісты

Ці добра інфармаваныя эўрапейцы?

Цягам апошніх, напэуна, некалькіх дзясяткаў гадоў вобраз Эўропы ці Захаду стаў для масавай съядомасці нейкай новай рэінкарнацый знакамітай “съветлай будучыні”. Увогуле ўяўленыні пра ідэальную краіну, дзе шчасльіва і бязьбедна жывеца ўсім, распаўсюджаныя былі як ў далёкім, так і нядаўнім мінулым, і, па сутнасці, глыбока архетыпічныя. У народнай традыцыі ўсходніх славянаў гэта “град Кіцеж”, казачнае Белаводзьдзе, востраў Буян (в. Руген – эўрафілы маглі б паспекуляваць: “Маўляў, ужо ў старажытнасці нашыя продкі “на Захад” глядзелі!”). Напэуна, пошуку такой “зямлі абязцанай”, імкненне выйсці за межы сваёй ваколіцы, гарадзкой сцяны ці качэўніцтва першапачаткова служылі моцным стымулам і да выбітнага прагрэсу, і да вялікай трагедыі чалавечства. Падштурхоўвалі да засялення айкумэны ўвогуле, і да “адкрыцця” Амэрыкі, і да падыходаў Чынгісхана.

Канечне, амбіцыі наших шукальнікаў шчасльца, якія выпраўляючы адрывалаць Эўропу, значна больш сціплыя. Аднак вобраз квітнеючага Захаду зьяўляўся да апошняга часу надзвычай устойлівы, сур'ёзна пацясьніўшы як сацыяльныя ўтопіі будучыні, так і



«Дарма мы дазволілі гэтym хлопам галасаваць!» Карыкатура намякае на рэакцыю эўразіяціўскага істэблішменту на «мяцежныя» вынікі рэферэндуму ў Францыі, калі выбарцы адхілілі прыняццё Эўраканстытуцыі. Пазней гэты дакумент быў перафарматаваны ў «Лісабонскую дамову», якая ўжо не была вынесеная на рэферэндум анідзе, апрач Ірландыі.

іншыя сёньняшнія тыпы развязіцца. Як і з дапамогай якіх складнікаў адбывалася фармаваныне пазытыўнага іміджу Захаду? Першы складнік – гэта прапаганда “перабудоўных” часоў і шматлікіх сучасных СМИ, што прыйшлі на змену прапагандзе. У тых часы савецкай бюрократыі і бюрократычнай буржуазіі, якая імкнулася да эканамічнага пера-

вароту, важна было ўкараніць у съядомасці насељніцтва каштоўнасці рынковай эканомікі і прыярытэты спажывецкага грамадства. Савецкаму абываталю, што згалаадаўся ва ўмовах таварнага дэфіцыту, шмат і ня трэба было: ён адразу быў зачарараваны бацьцем заходніх супэрмаркетаў. Менавіта іх ён і прыняў за асновы эўрапейскай цывілізацыі. Другі

ДАВЕДКА АСАМБЛЕІ

Упершыню тэрмін “эўраскептыцызм” быў прапанаваны навукоўцам Полам Тагэртам у 1997 годзе. Паводле ягонаса вызначэння, “эўраскептыцызм – выяўленыне ідэяў як пасълядоўнай альбо кваліфікованай апазыцыі, так і некваліфіковане адмаўленне працэса эўрапейс-

кай інтэграцыі”. Сучасныя апанэнты ідэі аб’яднанай Эўропы выступаюць супраць размывання мяжі нацыянальных дзяржаваў, траплянья на іх тэрыторыю нелегаў зь няразыўных у эканамічным пляне эўрапейскіх ускраінаў, а таксама страты часткі дзяржаўнага суверэнітэту.

складнік — прыкладна такога жа роду. Гэта ўласныя асабістывя ўражанын і аповеды сяброў, сваякоў і знаёмых пра кароткачасове (як правіла, турыстычнае) знаходжаньне на Захадзе. І, нарэшце, у трэціх гэта ўласна інфармацыйная праца структураў ЭЗ, іх амбасадаў, СМИ, НДА і інш. па папулярызацыі эўрапейскага праекту.

Такім чынам, на прасторы былога Савецкага Саюзу і яго ўчарашніх саюзьнікаў па сацыялістичнай садружнасці склалася сытуацыя, калі большасць насельніцтва пачала ў пэўным сэнсе досыць прыязна ставіцца да Эўразвізу. Праўда, дастаткова своеасаблівымі — перадусім у той часцы, якая датычыла б задавальненінья іх асабістых матэрыяльна-бытавых праблемаў. У палітычным вымярэнні съядомасць вельмі многіх расейцаў, да прыкладу, працягваюць апаноўваць імпэрскія комплексы. Антыходнія настроі да апошняга часу, з дапамогай дзяржаўных СМИ, таксама культиваваліся і сярод значнай часткі беларускага насельніцтва.

Аднак сапраўдны эўраскептызм, безумоўна, узынік зусім ня тут. Наадварот, яго радзіма — уласна Заходняя Эўропа. А непрыманыне аб'яднанай Эўропы з боку яе атачэння ў выглядзе сусьеветнай пэрыфэрыі — гэта зьява крыху іншага кшталту, што заслугоўвае асобнай размовы. Але гэта таксама, без сумневу, сілкуе некаторыя формы эўрапраекту. У любым выпадку, сапраўдныя эўраскептыкі — гэта перадусім самі эўрапейцы.

Апанэнты Эўразвізу, як вядзецца, дзеляцца на правых і левых. Пры гэтым, у немалой ступені, яны імкнуцца да скрайніх флянгаў палітычнага спектру. Пачнем з правых. Тут ядром апазыцыі эўрапейскай інтэграцыі стала партыя брытанскіх кансерватораў — да апошняга часу адзіная буйная палітычная сіла ў Англіі, якая выступае супраць ідэі аб'яднанай Эўропы. Недавер да Эўразвізу базуеца тут перадусім на ўсё тых жа спрадвечных брытанскіх каштоўнасцях — абвостраным пачуцьці незалежнасці, у тым ліку і ад кантынэнтальнай Эўропы, трывалая

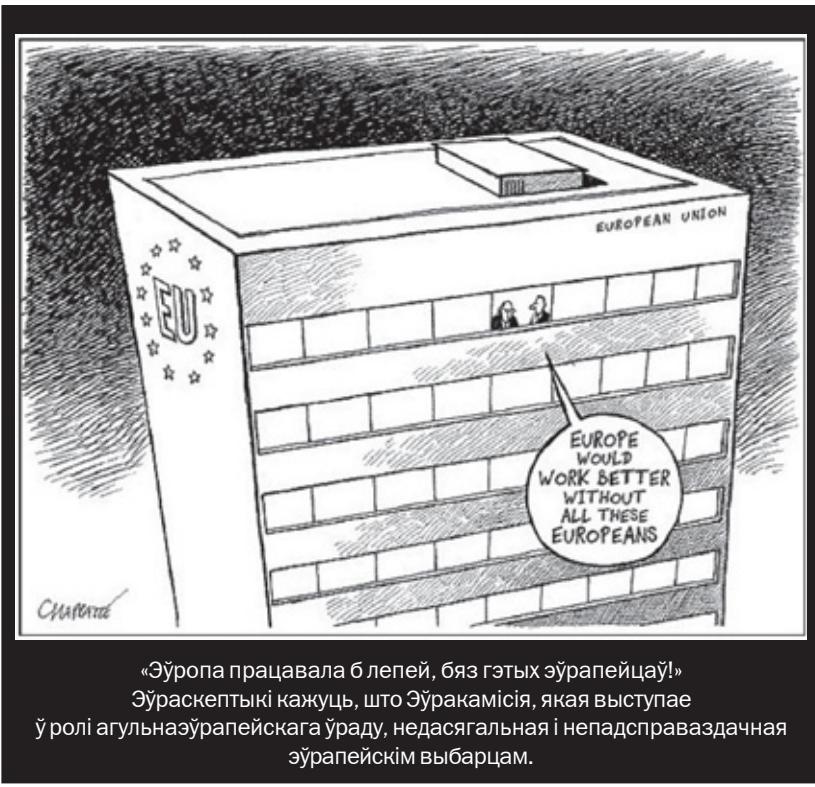


Карыкатура адлюстроўвае ірландзкага прэм'ера Брайана Коўэна ў выглядзе пастуха, які гоніць сваю «паству» у эўразвізяўскі фургон. Рэч у тым, што пасылья таго, як ірляндзкія выбарцы прагаласавалі супраць «Лісабонскай дамовы», урад, фактычна, адмовіўся прыняць такі вынік, і неўзабаве быў арганізааны паўторны рэферэндум, якому папярэднічала ўзмоцненая рэкламна-прапагандысцкая кампанія «за».

адданасць англасаксонскім традыцыям, недавер да любых ноўніцтваў. Брытанскія эўраскептыкі незадаволеныя недастатковая збалансаванай падатковай і сацыяльнай палітыкай ЭЗ, даволі шырокімі паўнамоцтвамі Эўрапейскай камісіі ў пытаннях права-судзьдзя і ўнутранай палітыкі, адсутнасцю дэмакратіі ў структурах ЭЗ, агульнай канстытуцыяй і валютай. Падобную пазыцыю выказвае брытанская газэта “Сан” — паводле дадзенага выданыня, эўрайнтэграцыя азначае “перадачу нашага жыцця недэмакратычным, карумпаваным левым чыноўнікам”. Чаму гэты жоўты (і ня толькі ад “сонечнага” съятла) таблёнд усіх чыноўнікаў зацічае да “левых”, праўда, не зусім зразумела. Але агульны сэнс крытыкі відавочны. Аднак, як высьветлілася ў ходзе нядыўняга карупцыйнага скандалу (калі скрэз туман Альбіёну нечакана праступілі контуры дэпутацкіх злоўживанняў), да гніення схільныя як “левыя”, так і “правыя” парламэнтары, як “эўрапейская дэмакратыя”, так і традыцыйная нацыянальная

брыйтанскія інстытуцыі.

Таму гучныя карупцыйныя выкryваныні моцна падарвалі пазыцыі як кансерватораў, так і лейбарыстаў. Затое на нядыўніх выбарах у Эўрапарламэнт на другое месца высунулася яшчэ адна партыя эўраскептыкаў — брытанская Партыя незалежнасці. Утвораная ў 1993 годзе, яна яшчэ на выбарах 2004 году атрымала 16% галасоў выбарцаў, а цяпер, у 2009 годзе, ужо правяла ў Эўрапарламэнт 13 дэпутатаў (партыя торы атрымала 24 мандаты). Калі казаць пра эўраскептыцызм у Аб'яднаным Канвалеўстве, то кансерваторы прэзэнтуюць тут “мяккі” варыянт гэтае зьявы, а вось прадстаўнікі Партыі незалежнасці — варыянт “жорсткі”. Торы цалкам дапускаюць эўрайнтэграцыю ў прынцыпе, але ў амежаваным, скарэктаваным выглядзе. А вось Партыя незалежнасці грунтуеца хутчэй на акцэнтаваным папулізме, што культивуе непрынятыце краінаў — новых сябраў ЭЗ. Яе асноўны мэсыдж да выбарцаў — гэта “новыя бедныя сваякі хочуць абрабаваць “старую Англію”, “мы ня хочам,



каб палякі, румыны і баўгары вызначалі, як нам жыць”.

Займальна, што эўраскептыцызм такога папулісцкага кшталту досьціц распаўсяджаны якраз у “новых эўрапейскіх” краінах — у той жа Польшчы, Вугоршчыне, Латвії, Эстоніі. У Польшчы гэта вядомая сялянская “Самаабарона” Анджэя Лепера, а таксама “Права і справядлівасць” і Польская народная партыя, у Вугоршчыне — Саюз маладых дэмакратаў і Грамадзянская дэмакратычная партыя, у Славеніі — партыя “Новая Славенія”, у Эстоніі — Партыя Цэнтру. А таксама ў “старой Эўропе”: у Фінляндыі — Партыя Цэнтру, у Нямеччыне — Партыя свободных дэмакратаў, у Італіі — “Паўночная ліга”, у Бэльгіі — “Флямандзкі блёк”, у Аўстрый — “Сыпіс Нанса-Пэтэра Мартына”, у Нідэрляндах — Europa Transparents. Ідеалёгія гэтых арганізацый — вельмі пярэстая: ад папулізму, часам вельмі радыкальнага, да ўльтрападразуму. Прычым прадстаўнікі апошняга крытыкуюць Брусэль больш усяго за цэнтрызм і бюрократызм, карупцыю, яўную і ўյўную і г.д.

Зь іншага боку, могуць зыдзіўляць тыя абставіны, што ў той час, як у такіх дзяржавах было га СССР як Беларусь ці Ўкраіна вялікая колькасць грамадзянаў па-ранейшаму ўспрымае ЭЗ як нейкі аазіс дабрабыту і росквіту, у трох былых савецкіх рэспубліках Прывалтыкі, якія заўжды вылучаліся асаблівай вэстэрнізацыяй, растуць супрацьлеглыя настроі. Прыхым менавіта сярод карэннага насельніцтва. Так, калі ў Эстоніі эўраскептыкі прадстаўленыя перадусім лібэраламі-цэнтрыстамі і кансерватарамі, што арыентующа на сваіх брытанскіх калегаў, то ў Латвії папулярнасьць набыў менш кампрамісны варыянт. У 2003 годзе арганізацыя “Не — Эўропе!” Яніса Сілса праводзіла акцыі “Латвія — так, ЭЗ — не!”. Цяпер у Латвіі дзейнічае арганізацыя “Эўраскептыкі” Нормунда Грастыньша. Аргументацыя латвійскіх крытыкаў ЭЗ часта адлюстроўвала погляды іх брытанскіх “сутаварышаў”-папулістаў: Эўразвяз больш забірае ў новых краінаў, чым дае, 95% законаў прыме ў Брусэлі і дзейнічае ў інтэрэсах карпарацый, а не насельніцтва і г.д. Мож-

на меркаваць, што эўраскептыцызм у Прывалтыцы, як часткова і ва Ўсходній Эўропе ўвогуле зьяўляецца своеасаблівым прадуктам-сурагатам насталыгічных настроў па мінуламу, непрыманыя эўраструктураў як агульнага абаўленага сымбалю новых, нашмат больш жорсткіх сацыяльна-эканамічных умоваў. Спэцыфіка сітуацыі тут дазваляе акумуляваць настроі пратэсту ня толькі левым, але і папулістам і скрайне правым.

Для многіх эўрапейскіх краінаў эўраскептыцызм стаў прыносіць асабліва шмат дывідэнтаў апошнім часам. Першапачаткова погляды “новых правых” на адзінную Эўропу не адрозніваліся аднастайнасцю. У свой час правыя радыкалы высоўвалі свой, нацыяналістычны практ “Новай Эўропы”. Але сёньня яны рэзка выступаюць супраць лібэральнага эўрапроекту. Паказальная ў гэтым пляне Аўстрый. Пасля таго як тут у 2003 годзе паўстала пытаныне пра фармаваныне кааліцыйнага ўраду з удзелам ультраправай Партыі Свабоды ўжо нябожчыка Ёрга Хайдэра, ЭЗ вымушаны быў недвухсэнсіона ўмяшашца ў гэту сітуацыю. Але ў пэрспектыве гэта толькі пагоршыла стан. У гэтым годзе 1/3 грамадзянаў Аўстрый падтрымлівае ўваходжаныне краіны ў Эўрапейскі Звяз, 80% выказваюцца супраць уступлення Турцыі ў ЭЗ.

Увогуле праваадыкальная ідэалёгія ў Эўропе ў апошні час значна мадэрнізавалася. Ва ўсялякім разе, іх систэмныя парламэнцкія партыі больш не патрабуюць устанавання непрыхаваных таталітарных дыктатур. Наадварот, сёньня правыя ўмела спэкулююць на сацыяльных, экаягічных праблемах і нават выступаюць у падтрымку лібэральных, “традыцыйна эўрапейскіх” свабодаў. Але толькі з пазыцыі расізму і нецярпівасці. Таму ЭЗ для ўльтраправых — асяродак мультыкультуралізму і праваднік упływu ісламскіх, афрыканскіх, усходне-эўрапейскіх і інш. цывілізацыйных упływu, якія быццам бы пагражаяюць эўрапейцам. Ва ўмовах сёньняшняга эканамічнага крызісу, што абаўстрыў канкурэнтную бацьку за жыцьцёвымі рэсурсамі і

працоўныя месцы, а значыць, і ксенафобію, акцыі нацыяналістаў пайшлі ў гару. У Нідэрляндах партыя вядомага ісламофоба Герта Вілдэрса “За свабоду” на выбарах у траўні гэтага году заняла другое месца, што было трывожным званочкам на старце эўрапейскіх выбараў. З надта радыкальных пазыцыяў нападаюць на ЭЗ такія партыі, як “Ліга польскіх сем’яў”, французскі Нацыянальны фронт і Рух за Францыю, Брытанская нацыянальная партыя, вэнгерскі Саюз “Айчына і Свабода”. Многія з іх сур’ёзна палепшылі свае пазыцыі падчас апошніх выбараў у Эўрапарламэнт. Тут скрайне правыя дэпутаты-эўраскептыкі аб’яднаны ў групы “Дэмакратыя / Незалежнасць” і “Саюз за Эўропу Нацыяў”. Падобныя пазыцыі падзяляюць і многія пазафракцыйныя дэпутаты.

Сусьветны крызіс прадэмантстваў сур’ёзныя хібы лібральнаў эканамічнай сістэмы ЭЗ. Усё гэтаробіць досьць актуальнай крытыку лібральнаў мадэлі эўраінтэграцыі, якая гучыць “зълева”. Цяперашнім эканамічным, сацыяльнім і палітычным парадкам у Эўропе першапачаткова апаніравалі такія партыі, як італьянская Партия камуністычнага адраджэння, Партия працоўных Мальты, партыя AKEL на Кіпры (цяпер ва ўладзе), Камуністычная партыя Чэхіі і Маравіі, Левая партыя Швэціі, ірляндзкая Шын Файн, ФКП, Камуністычная партыя Грэцыі, партугальская Ка-

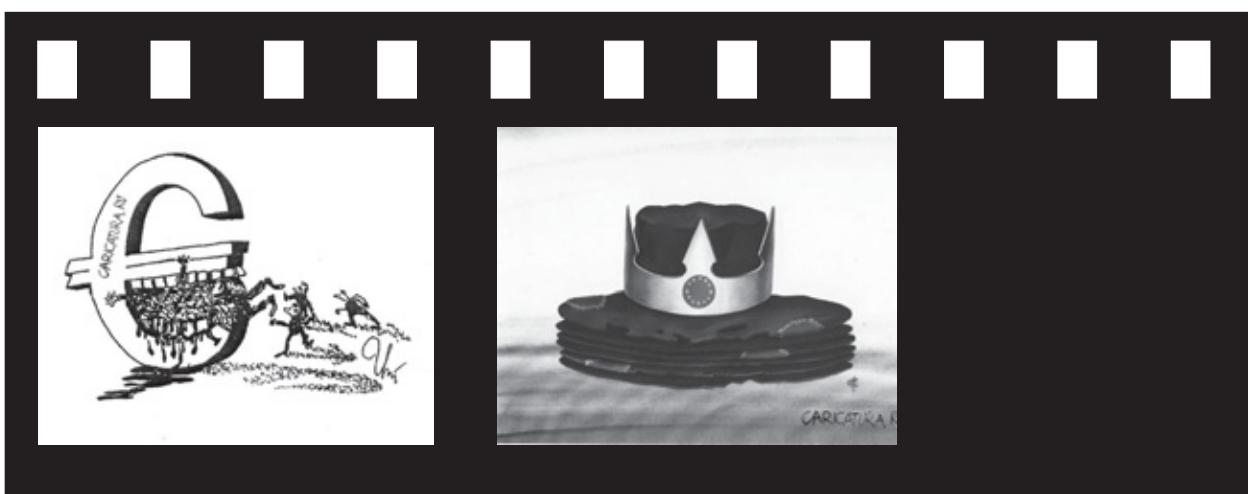
муністычная партыя і “Блёк левых”, нямецкая Левая партыя і інш. Для эўракамуністаў, а ў шэрагу выпадкаў і для партыяў “зялёных”, ЭЗ – цытадэль манетарысцкіх эканамічных падыходаў, мэханізм для рэдукцыі ў нэалібральным духу сацыяльнага і працоўнага заканадаўства. Адказ эўрапейскіх левых на гэта – сацыяльная Эўропа. У мінулым сацыял-дэмакратычныя партыі таксама грашылі, праўда, больш памяркоўнай, але ўсё-такі крытычнай рыторыкай у адрас ЭЗ. Пасля прыходу да ўлады ў шэрагу краінаў тон іх стаў кудымякчэйшы. Так, брытанскія лейбарысты сёньня – цалкам прамаэўрапейская партыя. Натуральна, больш радыкальна супраць ЭЗ выступаюць скрайнія левыя – досьць шматлікі ў Заходнім Эўропе лібертарныя, альтэр-глябаліскія, левакамуністычныя, трацкіскія, постмаісцкія і інш. ініцыятывы. Між іншым, назваць іх эўраскептыкамі немагчыма, як нельга залічыць іх і да “эўраненавісьнікаў”, накшталт ісламскіх фундамэнталістаў ці некаторых нацыяналістаў з краінаў Трэцяга сьвету. Прынцыпова выступаючы супраць эўрацэнтрызму (як, між іншым, і супраць іншых рэлігій-на-цывілізацыйных “цэнтрызмаў” і дамінаваньняў ды адпаведных ілюзій), леварадыкальныя актывісты патрабуюць прынцыпова іншага, справядлівага съвету. На прыклад, без звышзаможнай “старой” Эўропы і паўажбарацкіх усходніх эўрапейцаў, што раманту-

юць сантэхніку ў заможных немцаў.

А што можна сказаць пра эўраскептыцызм у сучаснай Беларусі? Тут яшчэ нядаўна ўсё было, як у нас прынята, стабільна. Прэзыдэнт – ваяёнічы антызаходнік, і ў супрацьвагу яму – адназначна праэўрапейская апазыцыя. Цяпер да дзеная канфігурацыя імкненна зъмяненіца. Беларусь ужо ва “Ўсходнім Партнэрстве”, а дзе ж апазыцыя? Зараз яе стан у адносінах да эўрапейскіх структураў – досьць нявызначаны. Многія ў яе шэрагах адкрыта наракаюць на падман Захаду, які распачаў беспрынцыповы дыялёг з рэжымам. Але чамусьці ніхто не пажадаў зъвяртаць увагу на цалкам цярпіліва стаўленыне эўрапейскіх палітыкаў да таго ж самага Азэрбайджану ці Туркмэнстану. Хіба не былі відавочнымі цалкам празічныя эканамічныя прычыны такай ляяльнасці?

Сёньня можна выказаць здагадку толькі ў адным: у звязку з распачатым дыялёгам Эўропы з уладамі ў шэрагах беларускага апазыцыйнага руху зъяўляцца свае эўраскептыкі. Можа ўзьнікнуць штосьці накшталт скрайніх кансерватыўнага папулізму, арыентаванага калі і на Эўропу, то толькі на Эўропу з мінулага. Што праўда, годную крытыкі і скептыцызму ў куды большай ступені, чымсьці Эўропа сёньняшняя. Нягледзячы на ўсе яе недахопы. ■

Павал Леснавы



Грамадзянская супольнасьць пра “Усходніе Партнэрства”

Гэтая нататкі зьяўляюцца спробай акрэсліць асноўныя падыходы, што былі выпрацаваныя беларускай дэмакратычнай супольнасьцю з на- годы новай палітыкі Эўропы ў дачыненьні да нашае краіны. Аналізуучы новая стасункі паміж Беларусью і ЭЗ, варта ўсьведамляць неадназначнасць самога суб'екту "Эўропа", бо пазыцыі Эўразьвязу, Рады Эўропы і АБСЭ не заўжды супадаюць.



БЕЛАРУСЬ - У ЭЎРОПУ, АЛЕ...

Беларускае грамадзтва дэмантструе адзінадушнасць у дачыненіі да самой ідэі далучэння краіны да Ўсходніга Партнэрства. Шлях Беларусі ў Эўропу для абсалютнай большасці суб'ектаў ёсьць несумненным выбарам. І дзяржава, і грамадзянская супольнасць, і апазыцыя - усе ў 2009 годзе зрабіліся эўраэнтузіястамі. Незаўважна ў краіне сфармаваўся кансэнсус што да гістарычнай непазыбежнасці ўключэння нашай краіны ў агульнаэўрапейскую прастору. Эўракептыцызм як съветапоглядны выбор і съядомая пазыцыя ў Беларусі практычна не агучаныя.

Але д'ябал хаваецца ў дэталях. Не адмаўляючы практыйскай арыентациі краіны, розныя палітычныя і грамадзкія суб'екты дэмантструюць часам несумяшчальныя пазыцыі ў дачыненіі да таго, якім чынам гэтая практыйскасць мусіць прайўляцца тут і цяпер, у гэтых палітычных абставінах. Такім чынам, новая падыходы Эўропы ў дачыненіі да стасункаў з Беларусью, найбольш яскрава прайўленыя ў ініцыятыве Ўсходніга Партнэрства, сталіся нагодай на толькі для фармавання практыйскага кансэнсу, але і для дыскусіі адносна таго, якім чынам, на якіх умовах мусіць адбывацца вяртанье краіны ў Эўропу.

ТЭСТ I ВЫКЛІК

Кантэкст мадыфікованых ста- сункаў паміж Эўропай і Беларусью быў закладзены яшчэ ў 2008

годзе, калі вычарпанасць і безвыніковасць палітыкі санкцыяў на- клалася на асэнсаваныне грузінска-расейскага канфлікта эўрапейскім палітыкамі. Ужо тады авбяшчэнне шасьцімесяцавага мараторыя на выкарыстаньне эўразьвязаў сіх санкцыяў у дачыненіі да Беларусі стала сымбалічным пачаткам новай палітыкі і пачаткам жорсткіх дыскусіяў унутры беларускай дэмакратычнай супольнасці.

Стайленьне да таго рашэння было неадназначнае. У першую чаргу крытыка гэтай новай палітыкі гучала з боку палітычнай апазыцыі, якая акцэнтавала ўвагу на тым, што парлямэнтскія выбары 2008 году скончыліся ранейшым вынікам. У парлямэнт наступерак чаканыням ня трапіла нават дэкаратыўная апазыцыя.

Пасля на Захад была кінутая костка ў выглядзе двух газетаў, дапушчаных да распаёсоду ў шапіках ды зарэгістраванага "Руху "За Свабоду". Гэта сталася нагодай для прызнаньня новай палітыкі "ўцягваньня", больш эфектыўнай за ранейшую ізоляцыю. Рэжым прыпыненія санкцыяў быў працягнуты, нягледзячы на вельмі сьціплыя вынікі гэтага шасьцімесяцавага тэставага перыяду.

ЛІБЭРАЛЫ СУПРАЦЬ ГЕАПАЛІТЫКАЙ

Унутры апазыцыйнай палітычнай супольнасці новая палітыка Эўразьвязу на выклікала адназна-

чанага стаўленьня. У вялікай ступені яна сталася сымбалічным водападзелам, які раздзяляў беларускія палітычныя групоўкі па тым, якім чынам бачыўся імі ўдзел Беларусі ва Ўсходнім Партнэрстве. Спрэчкі вядуцца менавіта не пра сам факт запрашэння Беларусі ва Ўсходніе Партнэрства, якое вітаеца, а пра тое, якім мусіць быць фармат гэтага ўдзелу і ці магчымы гэты ўдзел увогуле без зъмяненія рэжыму. Пры гэтым, як падаецца, пазыцыя палітычных суб'ектаў была гучна артыкуляваная, аднак яе вельмі слаба праццаравалі канцептуальна.

Можна акрэсліць ліберальны падыход, што робіць акцэнт на выстаўленыні ўмоваў, пры якіх беларуска-эўрапейскае супрацоўніцтва можа быць магчымым. У межах гэтай пазыцыі супрацоўніцтва з Эўропай разглядаецца як магчымае толькі ў выніку зъмяненія ўнутранай палітыкі ў Беларусі. Шлях у Эўропу тут выглядае як узнагарода за зъмены, а беларуска-эўрапейскі дыялёг робіцца магчымым толькі ў выніку выкананія ўмоваў па набліжэнні да эўрапейскіх стандартоў. Менавіта гэтую пазыцыю займае большасць суб'ектаў Аб'яднаных дэмакратычных сілаў і апазыцыйная кааліцыя ў цэлым. Таксама ў гэтым рэчышчы ляжыць пазыцыя грамадзянскай ініцыятывы Хартыя-97 і яе сатэлітаў, але яна зусім радыкальная і палягае ў ранейшай лёгіцы бескампроміснага змаганьня: эўрапейскі выбор тут вымагае ня проста карэకціўную зъмяненія рэжыму, уключна з адыходам ад улады дзейнага прэзыдэнта. З большага носібіты гэтага радыкальнага крыла ў межах пазначана падыходу раздзымуваюць памылковую дыхатамію каштоўнаснай і прагматичнай плыні ў

эўрапейскай палітыцы, працуючы на зрыў беларуска-эўрапейскага дыялёгу ў яго сёньняшнім фармаце.

Іншы падыход варта было б назваць "геапалітычным", які ў значнай ступені ёсьць задавальненнем таго, чаго чакаюць ад беларускай супольнасці эўрапейскія палітыкі. І хоць яго носьбіты таксама неаднародныя, аднак сутнасна іх яднае ацэнка Ўсходняга Партнэрства як гістарычнага шанцу для краіны, шанцу вяртання ва ўлоньне эўрапейскай цывілізацыі. Галоўным тут робіцца геапалітычны выбар на карысыць празэўрапейскай арыентацыі, а лібералізацыя і памякчэнне рэжыму бачыщца ня ўмовай, але съледзтвам гэтага развароту. Найбольш яскрава гэты падыход быў выяўлены ў пазыцыі Аляксандра Мілінкевіча і ягонага руху, якія цалкам падтрымліваюць абраную эўрапейцамі лёгіку ўцягвання празь перапляценыне і пры гэтым эксплюатуюць пагрозу страты незалежнасці (натуральна, гэта пагроза бачыща ў Pacii). Гэты бок таксама раздзымувае сваё вогнішча ўяўнай дыхатамі: гэтым разам штучна акцэнтуеца супярэчаньне паміж празэўрапейскім і антыэўрапейскімі сіламі ў беларускай апазыцыі.

Найбольш яскарава гэтыя два падыходы да новых выклікаў былі прадэманстративныя падчас падрыхтоўкі саміту Ўсходняга Партнэрства. Жававыя абмеркаваныні на тэму "Ці запросяць Лукашэнку у Прагу? Ці паедзе ён?" і адпаведныя палітычныя інтыргі, уключна з вайной аналітычных папераў, замянілі разгляд сутнасці і заплянаванага зъместву гэтай яшчэ на той час толькі заплянаванай ініцыятывы. Апазыцыйныя палітыкі былі гатовыя адказаць на пытанні пра паездку ў Прагу, але не былі гатовыя абмяркоўваць зъмест кампанэнтаў Усходняга Партнэрства. У выніку праскі саміт пераацанілі, як барэль нафты - пасыля яго палітыкам практична было няма чаго сказаць пра будучыню далейшага ўдзелу Беларусі ў эўразійскім праекце. Але ж самітам справа Ўсходняга Партнэрства не абмяжоўваецца.

ПАЗЫЦЫЯ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ

Некаторыя грамадзкія асацыяваныя з палітычнымі апазыцыйнымі сіламі, уключыліся ў барацьбу гэтых падыходаў. Але ж пераважная большасць грамадзянскай супольнасці заняла больш уважаную пазыцыю, сканцэнтраваўшыся больш не на ацэнках самога факту беларуска-эўрапейскага пашырэння стасункаў, а на абмеркаваныні зъместву эўрапейскіх прапановаў і, у прыватнасці, праекту Ўсходняга Партнэрства. Некаторыя з пазыцыяў няўрадавых арганізацыяў вельмі сур'ёзна акрэсленыя і ляжаць у кірунку практычнага выкарыстання тых магчымасцяў, якія дае нацыі ўдзел ва Ўсходнім Партнэрстве.

бліжэйшыя краіны да мінімальных эўрапейскіх стандартоў у палітычнай сістэме. Гэта пазыцыя ў нечым блізкая да акрэсленага вышэй ліберальнага падыходу ў ягонай памяркоўнай вэрсіі, аднак пры гэтым яна больш гнуткая, ўлічвае ці дае магчымасць улічыць канцэпцыі, выпрацаваныя іншымі суб'ектамі грамадзянскай супольнасці.

Іншае аўяднаныне няўрадавых арганізацыяў, кансорцыюм Эўрапейская суправаджэння беларуска-эўрапейскага дыялёгу. Пазыцыі гэтага суб'екту былі заяўленыя самымі першымі, былі добра працаўніцкімі, але не толькі на падыходе да пытанняў Усходнім Партнэрствам.

... грамадзянская супольнасць мусіць упłyvaць на парадак дня беларуска-эўрапейскага дыялёгу, выпрацоўваць крытэрыі ягонай эфэктыўнасці і ажыццяўляць маніторынг гэтых працэсаў

На жаль, стаўленыне грамадзянскай супольнасці да запрашэння Беларусі ва Ўсходняе Партнэрства не было агучанае падчас VI Асамблеі няўрадавых арганізацыяў ды ініцыятываў, што адбылася ў Менску ў сакавіку 2009 году. Але пазней сфармаваная на гэтым мерапрыемстве Рабочая група па выніках дыскусіяў агучыла сваё стаўленыне да гэтай падзеі, зрабіўшы акцэнт на далучэнні грамадзянскіх структур да ўсіх элементаў супрацоўніцтва Беларусі ў межах Усходняга Партнэрства: згодна з гэтым падыходам грамадзянская супольнасць мусіць упłyvaць на парадак дня беларуска-эўрапейскага дыялёгу, выпрацоўваць крытэрыі ягонай эфэктыўнасці і ажыццяўляць маніторынг гэтых працэсаў. Генэральна гэты падыход скіраваны на выкананьне грамадзянскай супольнасцю функцыі грамадзкага кантролю за беларуска-эўрапейскім супрацоўніцтвам, з асаблівай увагай на пытанні правоў чалавека і на-

нэрстве ўвогуле і далучэнні грамадзянской супольнасці да гэтага працэсу ў прыватнасці. Канцэпцыя гэтага падыходу была агучаная ў канцы красавіка, калі кансорцыюм ініцыяваў правядзенне канферэнцыі, прысьвечанай ўдзелу Беларусі ў Форуме грамадзянскай супольнасці Ўсходняга Партнэрства. Гэта пазыцыя больш была скіраваная на выключэнне пытанняў правоў чалавека з беспалярніцкімі парадакамі (прынамсі, на пачатковым этапе), хоць пазней у выніку абмеркаваныя на канферэнцыі гэты тэзіс быў зъмікшыраваны. Нягледзячы на адсутнасць спэкуляцыяў пра пагрозу незалежнасці з боку Усходняга Партнэрства, гэты падыход больш блізкі да акрэсленага вышэй геапалітычнага бачання Усходняга Партнэрства. У сваю чаргу, крытыкі гэтага падыходу абвінавачваюць яго носьбітую ў безадказнасці і бяздумным задавальненнем любых эўраэнтузыястичных пам-

ненъняў (напрыклад, выніковая рэзалюцыя канфэрэнцыі Эўрабеларусі вітала Ўсходняе Партнэрства як пачатак інтэграцыі Беларусі ў Эўразія).

Беларускі інстытут стратэгічных дасылданьняў (BISS) стаўся яшчэ адным прафесійным гульцом у полі беларуска-эўрапейскага дыялёгу. Яго палітычныя паперы рэальна ўпрыгожвалі на прыніяці ў Брусэлю ў пытанні беларускай палітыкі. Яны таксама істотна перашкаджалі вядзеньню ўласных лабісцкіх акцыяў для прадстаўнікоў апазыцыйнай палітычнай супольнасці, якая прадстаўляла згаданы ліберальны падыход. У выніку прапановы BISS суправаджаліся жорсткай крытыкай з боку палітыкаў АДС. Пропанова "не пісаваць беларуска-эўрапейскі дыялёг недарэчным высоўваньнем палітычных умоваў" стала зручным пунктам для крытыкі - хоць яна насамрэч адэкватна адлюстроўвае сутнасць канцепцыі BISS, якая ў некаторых сваіх пунктах блізкая да падыходу геапалітычнага (але гэтая блізкасць хутчэй тактычная). Моцным бокам гэтай пазыцыі стала дэталльная працаўка інстытутам асобных элемэнтаў, перадугледжаных Усходнім Партнэрствам - у тым ліку тых, па якіх прадстаўнікі іншых падыходаў ня могуць сказаць нічога, апроч агульных сэнтэнцыяў. Інстытут прапануе Эўразіязу сканцэнтравацца на так званих прарыўных праектах, не абумоўленых палітычнымі прапановамі, што практычна амаль выключае беларускае грамадзтва з гэтых працэсаў.

Надзіва, гэтая стракатасць падыходаў мела вынікам калі не выпрацоўку кансэнсусу, то фармульванье ўзгодненых тэзісаў ад імя беларускай грамадзянскай супольнасці. Нягледзячы на пэўныя супяречаньні, на спадарожнікавай канфэрэнцыі грамадзянскай супольнасці ў Празе беларуская дэлегацыя выглядала найбольш падрыхтаванай на фоне дэлегацый іншых нацыяў, запрошаных да Ўсходняга Партнэрства. Канечно, у нечым гэта абумоўлена тым, што для Беларусі гэтая ініцыятыва найбольш значная.



Пазыцыя палітычных суб'ектаў АДС адносна “Ўсходняга Партнэрства” была гучна артыкуляваная, аднак слаба працаваная канцэптуальна.

Але таксама гэта стала вынікам здольнасці прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці дамаўляцца - у адрозненіне ад палітыкаў, для якіх запрашэнне краіны ва Ўсходняе Партнэрства сталася яшчэ адной нагодай для канфліктаў. Выніковы дакумент праскай канфэрэнцыі ў значнай ступені адлюстроўваў пропановы нашай дэлегацыі і зьяўляецца амбітным накідам шырокага ўзора няўрадавых арганізацій ва ўсіх элемэнтах праекту.

На жаль, на дадзены момант гэта канцепцыя не рэалізавана, у тым ліку праз тармажэнне праекту Ўсходняга Партнэрства як такога. Падобна да таго, што далучаньне Беларусі да Ўсходняга Партнэрства стала для нашай краіны ўсяго толькі нагодай для інстытулізацыі стасункаў з Эўропай. Далей перамовы будуть весьціся па-за межамі гэтага праекту і па-ранейшаму кулюарна. Гэта назіраецца ўжо ў пытанні мэмарандуму па энэргетыцы, які быў узгоднены ў Празе падчас саміту, аднак так і не зрабіўся публічным дакументам.

Але ж з'емест Усходняга Партнэрства насамрэч съціллы. Пасля гучнага старту і піку дыскусіі наступіла зацішша, і зусім ня факт, што гэтае зацішша зьменіцца новым уздымам.

Правядзенне першага Форому

грамадзянскай супольнасці заплінаванае на лістапад бягучага году ў Брусэлі (згаданая праская канфэрэнцыя была своеасаблівай рэпетыцыяй). Мяркуеца, што ў Форуме возьмуць удзел грамадзкія арганізацыі, прафсаюзы, саюзы працаўдаўцаў, прафесійныя асацыяцыі. Эўрапейская камісія, якая ўвесну пыталаася ў няўрадавых арганізацыях пра іх бачаньне фармату гэтага Форуму, ужо запрасіла структуры грамадзянскай супольнасці дасылаць заяўкі на ўдзел у мерапрыемстве. Але фармат Форуму грамадзянскай супольнасці пакуль невядомы, працэдура фармавання дэлегацыяў ад краінаў-удзельніцаў таксама. Беларускі ўрадавы бок выказаўся пра тое, што легітымным суб'ектам, які мог бы прадстаўляць краіну на гэтым Форуме, мог бы быць Грамадзка-кансультатыўны савет пры Адміністрацыі презыдэнта, але з такім бачаньнем шмат хто не пагаджаецца.

Беларусь скарыстае магчымасці Ўсходняга Партнэрства ў той ступені, у якой гэта будзе ёй выгадна. Ад пазыцыі грамадзянской супольнасці залежыць, ці будуть гэта здабыткі вузкай групоўкі, што кіруе краінай, альбо яны пойдуть на карысць усёй нацыі. Беларуска-эўрапейскі дыялёг сапраўды дае краіне шанец, але ім яшчэ трэба ўмець скарыстацца. ■

Эўропа маладых

*Новыя грамадзкія рухі на прыкладзе
“Крытыкі Палітычнай”*

Інтэлектуальную суполку “Крытыкі Палітычнай” (Польшча) цяжка зъмісьціць у кантэкст мадэрных структураў кшталту традыцыйных партыяў. Добрахвотнае аб’яднанье маладых інтэлектуалаў мае сеціўную сутнасць, характэрную для эпохі інфармацыяналізма. Сябры “Крытыкі Палітычнай” разгойдваюць несправядлівы сацыяльны парадак, закладаючы ў падмуркі пераменаў новую інтэлектуальную традыцыю. Як зазначаў тэарэтык інфармацыйнага грамадзтва Мануэль Кастэльс, новыя сацыяльныя рухі, “і ў выпадку перамогі, і ў выпадку паразы трансфармуюць каштоўнасці і інстытуцыі грамадзтва”. Дактарантка Варшаўскага ўніверсітэта Агата Максімуска ў інтэрвю з чальцом “Крытыкі палітычнай”, філёзафам і перакладчыкам Адамам Астольскім разважае пра новыя трэнды ў польскім грамадзтве і пра дзеянасць левай інтэлектуальнай суполкі.

Агата Максімуска: Што вы можаце сказаць наконт наступнага выразу: “дзеячы “Крытыкі Палітычнай” канцэнтруюцца на стварэнні дыскурсу новых левых, реалізуючы розныя выдаўнічыя праекты. Ці коратка: ствараючы інтэлектуальны продукт”. Гэта такое меркаваньне, ад якога можам пачаць.

Адам Астольскі: “Крытыка Палітычнай” (паўстала ў 2002 годзе – заўв. перакл.) зъяўляецца перадусім палітычным асяродкам, зацікаўленым у рэальных зъменах у польскім грамадзтве. Калі казаць інакш, то канчаткова нас цікавіць рэалізацыя (ці магчымасць рэалізацыі іншай палітыкі) і, у рэшце рэшт, пабудовы іншага грамадзтва. Для гэтага мы выкарыстоўваем разнастайныя формы дзеянасці. Спачатку стварылі квартальник пад называй “Крытыка Палітычнай”. Пасля сталі збіраць асяродак публіцыстаў, якія друкаваліся ў розных выданнях, выступалі па тэлебачаныні. Пазней распачалі супрацу з тэатрамі, візуальнымі артыстамі, ангажуючы іх і разам палітызуючы мастацтва. У 2007 годзе ініцыявалі стварэнне выдавецтва, у межах якога выдаем



некалькі сэрыяў

кніжак.

Нашыя дзеяньні вынікаюць з пэўнага разумення няўдачи лявіцы ў Польшчы, што мела месца яшчэ ў 1990-х гадах. Мы спрабуем выправіць гэты стан рэчаў. Кажучы коратка, праблема ў палітыцы на бягучы момант заключаецца вось у чым. Незалежна ад того, хто кіруе – правіца ці лявіца – усё роўна рэалізуецца праект правых. Атрымліваецца, правыя выйграюць у любым выпадку. “Крытыка Палітычнай” акурат і распачала ся спробы зразумець, якім чынам дайшло да такой сітуацыі.

– **I які быў дыягназ?**

– Наш дыягназ быў наступным: у 1990-х гадах левые згубілі сваю мову. Насамрэч, назуву для такога дыягназу мы пазычылі ў фэміністак. У свой час быў такі артыкул Агнешкі Граф¹ аб прайгранай бітве за мову. Маўляй, фэміністкі прайгралі барацьбу за тое, якой мовай казаць пра плод, абORTы і права рэпрадукцыі. Такі ж самы дыягназ можна паставіць і да ўсёй палітыкі левых у Польшчы ў 1990-х гадах.

Трэба адзначыць, што ўвогуле на той момант вылучыліся дзіве

стратэгіі інтэрпрэтацыі рэчаінасці. Першая судносілася з такім паняткам, як рынак. І яна перадавалася халоднай мовай², то бок мовай рацыянальнага праекту. Другая адсылала да Бога, да супольнасці. То бок зъяўлялася цёплай мовай. Нашая мэта – увесыці ва ўжытак трэцюю мову: мову, якая б адначасова была і халоднай, і цёплай. Інакш кажучы, адначасова адсылала і да пэўнага тыпу супольнасці, і выражала чалавечую патрэбу ў свабодзе, разнастайнасці.

Іншая важная рэч, што для левых праблема заўжды заключалася ў неабходнасці пераадольваць розныя бар’еры. Напрыклад, бар’еры вялікіх мэдыяў. Заўжды цяжка прасунуць у вялікія выданні публіцыстыку нестандартнага характару. А нават калі атрымліваецца падобнае зрабіць, часта маем вынік, які кансэрватыўны публіцыст Цезар Міхальскі называў мэтай сымеху. То бок усе погляды, якія не зъмішчаюцца ў прынятых межах, высымейваюцца як абсурдныя, дзіўныя, з космасу.

Таксама важна, што мы ніколі не дзялілі праблемы на так званыя грамадзкі і культурніцкія, ці эканамічны і культурніцкія. Для нас яны заўжды ідуть ў пары. І гэта ня штучнае звязанье звонку. Проста калі прыглядзецца да дадзеных, на першы погляд, розных проблемаў, то адразу становіцца зразумелым, што яны тоесныя.

– **На чым уся ж такі засяроджваеца вашая дзеянасць?** Шукаючы трэцюю стратэгію інтэрпрэтацыі рэчаінасці паміж “халоднай ліберальнай” і “цёплай кансэрватыўнай”, не байшеся змаргнілізавацца?

– Нас ніколі не цікавіла стварэнне нейкай сэкты, местачковага праекту, альбо заходжаныне на маргінэзе. Аднак, паколькі мы дыягназавалі рэчаінасць такім

чынам, што палітыкі левых не існуе (як уласна і дыскурса левых), натуральна, што ўся нашая дзейнасьць засяродзілася на выпрацоўцы новай мовы лявіцы і ейнага ўвядзеньня ва ўжытак.

Цяпер, напрыклад, мы разъвіваем праект, пра які я яшчэ ня ўзгадваў. Гэта клубы “Крытыкі Палітычнай” – своеасаблівя месцы дыскусіі ва ўсёй Польшчы. На дадзены момант ужо ў некалькіх гарадах ладзяцца сустрэчы і размовы на розныя тэмы. Не ўзгадваў таксама пра Інтэрнэт. Мы маєм уласны сайт (www.krytykapolityczna.pl), дзе камэнтуем бягучыя падзеі, размывшчаем справаздачы ці запісы сустрэчаў з дзеячамі науки, культуры і г.д. Усе дадзеныя праекты звязаныя з тым першасным базавым праектам, а менавіта: стварэннем часопіса “Крытыка Палітычная”.

Адным словам, мы спрабуем данесыці мову лявіцы да як мага больш шырокай групы людзей. Але мы не зьяўляемся місіянэрамі, не пераконваем людзей, каб паверылі ў нешта, зусім ім не патребнае. Хутчэй, мы прапаноўваем тую мову, якая адпавядае людзкім патрэбам. І людзі, быццам бы спонтанна, пачынаюць на ёй ра-маўляць.

– Ці не было патрэбы ў тым, каб тая мова была больш атракцыйнай. Гаворка ідзе аб перанясенiu дыскусіі на такі ўзоровень, які зьяўляеца цікавым для адрасата, для чытчы.

– Мяркую, што мова, якую мы ствараем, – гэта такая мова, якая звязвае старую і новую лявіцу. Так складалася, што ў польскай публічнай сферы не было ні таго, ні другога. Таму нашая мова ўжо зьяўляеца цікавай. Проблема заключаецца толькі ў тым, каб атрымалася зь ёй трапіць да людзей. Дасягнуць гэтага можна ў тым ліку дзякуючы СМИ.

– Але гэта азначае, што існуе такі шлях трапляння да людзей?

– Перадусім неабходна будаваць сеткі паміж рознымі асобамі, якім цікавая палітыка, але якія яшчэ ня знайшлі, ці ня бачуць для сябе месца ў сучаснай палітычнай рэчаіснасьці. Для будаваньня такіх сетак вельмі важным для нас зьяўляеца супрацца з тэатрамі, з рэжы-



Адам Астольскі (здымак: J.Erbel)

сарамі, з візуальнымі мастакамі, зь пісьменынкамі. Траплянне да людзей, галоўным чынам, ідзе праз культуру.

– Пытанье, якое датычыща адрасата. Да якіх групаў хочаце да-грукацца? І якімі сродкамі?

– Тады вярнуся да нашай размовы пра атракцыйнасць мовы. Дадзены пункт мае яшчэ адно вымярэньне, звязанае з праблемамі даўняга ладу. Справа ў тым, што папярэдні рэжым у Польшчы³ звязаўтася да лёзунгаў левых часоў PRL⁴. У сувязі з гэтым ідэалёгія левых у некаторым сэнсе стала асцыявацца папросту з так званым камунізмам, ці дыктатурай. Гэта адна з праблемаў лявіцы ў Польшчы. Таму прывабнасць нашай мовы палягае на тым, каб размаўляць, аднак не пайтараць таго, што казала тут аўтарытарная ўлада некалькі гадоў таму. Мы не настальгуем па PRL. Ведаю, што гэта быў аўтарытарны рэжым.

Спраба стварэння атракцыйнай мовы, якая не выклікае такіх атаясамленняў, адбываецца праз зварот да двух вялікіх съветаў ідэі. Першы – гэта польская перадаванная левіцовая традыцыя. Такі канон польскай лявіцы. Звычайна гэта аўтары, якія мелі значэнне для польскай левіцовой традыцыі (феміністычны, лева-ліберальнай і г.д.), але адначасова не былі ўблытаныя ў прапаганду аўтары-

тарнага рэжыму. Яны папросту зьяўляюцца часткай польскай традыцыі, таму пра іх можна узгадваць. Уласна мы выдаем сэрню кніжак пад загалоўкам “Канон” і ладзім аўяздны фэстываль па ўсёй Польшчы.

І другі съвет ідэі, які зьяўляеца найбольш карысным, – гэта сучасная заходняя сацыяльная тэорыя, сацыяльная філязофія. Тут важную ролю для нас адыгрываюць пераклады розных аўтараў. Для пачатку гэта быў Юрген Габэрмас і Ульрых Бэк (Ulrich Beck, пасля перакладалі Шанталь Муф (Chantal Mouffe) і Славоў Жыжэка. Цяпер – Джорджа Агамбена (Giorgio Agamben) і Джудзіт Батлер (Judith Butler). Галоўным чынам мы хочам выягнучь Польшчу з пэрыфэрыйнасці разумовага жыцця і мысльення пра палітыку.

Нашыя два абшары зацікаўлены на сцяне (то бок польская дакамуністычна традыцыя, традыцыя левіцовой апазыцыі часоў PRL, сучасная традыцыя заходняй сацыяльнай думкі) даюць на інструментар для таго, каб казаць на новы лад.

– З аднаго боку, выдаўнічы праект прыштагальнны. Але, зь іншага боку, на каго скіраваныя тыя кніжкі, бо ня кожны будзе чытаць тых аўтараў. Якім чынам вашая дзейнасьць пабудаваная для неінтэлектуалаў?

— Мы маём некалькі больш лёгкіх сэрыяў, даведнікі і публістычныя сэрыі. Усе яны прызначаны для шырокай чытацкай аўдыторыі. А дзякуючым больш цяжкім сэрыям, ўводзім ва ўжытак акадэмічнай супольнасці пэўныя ідэі. Але нават у такім разе дбаем, па-першае, пра бачнасць ў прэсе і публічным жыцці. Падругое, імкнемся зладзіць спатканье вакол выдадзенай кніжкі ў розных гарадах.

— Ці не застасца, аднак, група, якой падобная мова не ўспрымаецца. То бок група людзей, якая, можа быць, і хацела бы выразіць супраціў. Але існы ў вас інструментар не зусім для іх дасягальны?

— Пра каго думаеш?

— Думаю, напрыклад, пра асобаў, пакрыўджаных, ня ведаю, цяперашній палітыкай.

— Мяркую, што ўсе пакрыўджаныя цяперашній палітыкай.

— Так. Толькі, напрыклад, некаторыя такую крыду прымаюць... Ну... Ёсьць вельмі добры прыклад маіх бацькоў, перакананых, што, калі камусьці не пашэнцыла падчас трансфармацыі, то гэта ягоная віна. Но не дастаткова намагаўся, каб быць (ня ведаю) дастатковая гнуткім для новага парадку. І, на маю думку, у гэтым і заключаецца праблема. Вельмі цяжка распавесці людзям, што тая няўдача — неабязкава іхняя віна. Аднак мая маші ня будзе чытаць Шанталь Муф!

— Разумею. З той гнуткасцю — сапраўды так. Я бы ў параднаныне прывёў прыклад з навучаньнем людзей па пошуку працы. Незалежна ад таго, як добра будуць стараваца людзі і на-
колькі патрэб-
ныя ім працоў-
ныя месцы, колькасць гэ-
тых самых пра-
цоўных месцаў застанецца
нязменнай і

будзе зьяўляцца толькі эканамічнай пераменай.

Тое, пра што ты кажаш, вельмі сымптаматычнае. Бо паказвае, якім чынам пэўная мова ўплывае на палітычныя рашэнні, а таксама апісвае ўласнае жыццё. І на такій мове размаўляюць журналісты. Таму вельмі важным лічым супрацоўніцтва з журналістамі, з асяродкамі журнналістаў і мэдиямі. Перадусім неабходна запусціць новыя ідэі ва ўжытак публіцыстычны. Калі журналісты будуць пісаць нашай мовай, то нашыя ідэі дасягнуть больш шырокай публікі. Канешне, будзе нейкая частка людзей, якая застанецца пры правай ідэі. І тады наша мэта заключаецца ў добрай артыкуляцыі думкі.

Існуе адзін момант, пра які яшчэ не казаў і якому мы навучыліся ў Шанталь Муф. Падставовым у палітыцы зьяўляюцца прынцыпы падзелу. Існуюць добрыя і кепскія падзелы. Кепскім зьяўляеца, напрыклад, падзел на людзей маральных ці немаральных, альбо сумленных і карумпаваных, альбо

бу. Калі мысленъне людзей пра съвет арганізуецца ў такім рэчышчы, то, незалежна ад таго, праект левых ці правых будзе рэалізоўвацца, палітыка стане адносіцца па пытаннія таго, што нам важна.

— Такі падзел закладвае рэпрэзэнтацию, якую ў палітыцы разумеюць як парлямэнцкую, так? Хачу спытаць, як ставіцесь да лявіцы, да левых партыяў, якія дзейнічаюць цяпер у Польшчы? Так склалася, што асяродак “Крытыкі Палітычнай” успрымаеца настолькі атракцыйна, што зьяўляюцца пытанні наконт вашага ўдзелу ў сапраўднай палітыцы.

— З чаго пачаць? Увогуле.. мы страшэнна злыя на лявіцу за тое, што яны зрабілі падчас знаходжання ва ўладзе. Гэта, калі казаць пра так званую парлямэнцкую лявіцу, якая ўтварала ўлад. Страшна злуемся на іх за ліквідацыю Фонда алімэнтаў (Fundusz Alimentacyjny)⁵, за вайну ў Іраку і за многа іншых рэчаў. Але парлямэнцкая лявіца нам патрэбная, каб прасунуць нашыя ідэі для палітычных дэбатаў. Нашай доўгатэрміновай базавай стратэгіяй

Мы хочам выцягнуць Польшчу з пэрыфэрыйнасці разумовага жыцця і мысленъня пра палітыку

прыстойных і непрыстойных. Такі падзел зьяўляецца натуральным у польскай публічнай сферы, паколькі прыйшло ў спадчыну ад апазыціі з 1970-х гадоў. Але на самрэч падобны падзел блякуе выяўленыне інтэрэсаў людзей і ўвядзеніне сапраўднай палітыкі. Добрым зьяўляеца падзел, напрыклад, на лявіцу і правіцу. Што б мы падтым не разумелі. Альбо на прыхільнікаў рэлігійнай ці сьвецкай дзяржавы. І калі так адкрыта артыкуляваць такі падзел, то цяпер жылі б у іншай краіне. Гаворка ідзе пра тое, каб вызначыць пэўную лінію падзе-

зьяўлялася быць ё паміж левым істэблішмэнтам і лявіцай альтэрнатывай, але маргінальнай (такімі асяродкамі, як зялёныя, маладыя сацыялісты і г.д.). Гэта адна з магчымых стратэгіяў, якой спрабавалі прытрымлівацца некаторы час. На дадзены момант ідзе трошкі іншым шляхам. Хутчэй, спрабуем стварыць грамадзкі рух вакол клубаў “Крытыкі Палітычнай”. Я ўжо казаў, што людзі вызываюць вялікую зацікаўленасць гэтымі клубамі. Яны прыходзяць на дыскусіі, распытваюць пытуюць, ці можна запісацца. Клубы паўстаюць ня толькі ў вялікіх гарадах, але і ў такіх мястэчках, як Седльцэ, Кельц. Упэўнены, што на падобнай базе ўзынікаюць па-



pojle_rojle.republika.pl

расткі пэўнага грамадзкага руху, які сам па сабе можа быць інструментам палітычнага ціску.

— Ці можаецце тады пайсьці на нейкае ўтварэнне лявіцы, з якой грамадзянне маглі б сябе ідэнтыфікаўваць і якая б рэпрэзэнтавала іхня інтэрэсы у парламэнце?

— Цяжка гэта... Аднак нельга выключаць ніводнага сцэнара. Бо людзі, якія цікавяцца клубамі “Крытыкі Палітычнай”, таксама звязаныя з рознымі існымі партыямі. Некаторыя звязуляюцца сябрамі маладзёжкі SLD (Саюз Лявіцы Дэмакратычнай), ці SDPL (Польская сацыял-дэмакратыя), ці Зялёных. Хаця яшчэ не вядома, якім будзе вынік нашай дзейнасці ў межах клубаў. Ці гэта будзе фармаванье кадраў для палітыкі, ці база для стварэння будучай партыі.

— Калі загаварылі пра маладзёжкі, то трошкі зьменім нашу тэму. Які стан тых маладзёжак, ці ўвогуле тых маладых людзей, зацікаўленых у Польшчы палітыкай (альбо палітыкай левых)? Як гэта выглядае з пункту гледжанья “Крытыкі Палітычнай”?

— О, гадзінамі можна размаўляць пра партыйныя маладзёжкі ў Польшчы. Як сацыёляг, мог бы таксама разважаць на гэтую тэму.

Аднак як сябра “Крытыкі Палітычнай” могу сказаць, што (без рэцензіі для канкрэтных арганізацый) у многіх левых маладзёжках ёсьць ідэйныя людзі, якія праста прыходзяць да “Крытыкі Палітычнай”, ствараюць клубы “Крытыкі

ка, зьяляеца кепскім. Трэба спачатку стварыць моладзевую арганізацыю, і на яе падставе магчыма ўжо ствараць партыю. Маладыя Сацыялісты — гэта добрая арганізацыя. Акурат аб'яднаныне ў стылі польской левіцовой традыцыі, у

Нашая дзейнасць засяродзілася на выпрацоўцы новай мовы лявіцы і ейнага ўвядзення ва ўжытак

Палітычнай”, альбо ствараюць грамадzkі рух з падобнай назвай. Можа быць, у сваіх арганізацыях яны маюць меншыя магчымасці для реалізацыі сваіх мэтаў.

Магу распавесці пра дзіве маладзевыя арганізацыі, якія асабіста, падкрэсліваю, асабіста як Адам Астольскі, вельмі паважаю. Першая — гэта Маладыя Сацыялісты, маладзёжка без партыі. Да-дзеную арганізацыю стварыў Адрыян Сандберг некалькі гадоў таму. Да гэтага Адрыян Сандберг на працягу некалькіх гадоў кіраваў маладзёжкай Уніі Працы. Тады ён і зразумеў, што кірунак, калі найперш партыя, а пасля маладзёж-

традыцыі Чырвонага Харцэрства. І другая маладзёжка, якую магу ахарактэрызаваць як вельмі ідэйную групу, — гэта Таварыства Маладых Сацыял-дэмакратаў (маладзёжка SDPL). Сябрам дадзеных арганізацый сапраўды хочацца зъмяніць съвет. Яны не трактуюць сваю дзейнасць у маладзёжцы як своеасаблівы прыпынак у жыццёвай кар'еры. Ці, прынамсі, не трактуюць сваю дзейнасць толькі так. ■

Агата Максімоўска
для часопіса «Асамблея», пераклад
Юліі Сівец.

Працяг будзе.

ЗАЎВАГІ І КАМЭНТАРЫ

¹ Польская пісьменніца, перакладчыца і публіцыстка, звязаная з феміністичным рухам — заўв. перакл.

² Падрабязней пра падобныя праекты (мовы) распавядае прэзыдэнт “Крытыкі Палітычнай” Славамір Серакоўскі ў сваіх разнастайных інтэрв'ю. Напрыклад: “Цяпер у Польшчы існуюць два добра ўкаранёныя публічныя дыскурсы. Цёплы кансерватызм, які адлюстроўваеца ў такіх сымбалічных панятках, як сям'я, нацыянальны інтэрэс, Касыцёл і г.д. А таксама халодны эканамічны лібералізм” („Rzeczpospolita”, 04.08.2007).

Ці яшчэ: “У Польшчы ў 1990-х гг існавала вострая спрэчка паміж прыхільнікамі “цяплага” і “халод-

нага” праектаў. Першыя казалі, што дастатковым будзе наяўнасць наступных працэдураў (як і Габэрмасаўскім праекце канстытуцыйнага патрыятызму): прынцыпаў дэмакратыі, прынцыпаў плюралізму. Другія заўважалі, што падобны падыход нанясе шкоду. Што з такім падыходам добрых стасункаў паміж дзяржавай і грамадзтвам не пабудуеш. Мусіць быць “цёплы праект”. То бок зворт да каштоўнасці. Паколькі жывем у Польшчы, падкрэслівалі тады кансерватары, мусіць быць каштоўнасці хрысьціянскія. Па-за гэтымі дамінуючымі мовамі прапануем свой “цёплы” праект левых” (Рэдакцыя “Крытыкі Палітычнай”, 18.10.2005).

³ Да Л. Качынскага прэзыдэнтам Польшчы (з 1995 па 2000 і з 2000 па 2005) двойчы абіраўся лідэр левых сілаў А. Квасынскі. У 2007 годзе Квасынскі ўзначаліў блёк “Левые і дэмакраты”.

⁴ Polska Republika Ludowa (Польская Народная Рэспубліка) — афійная назва краіны з 1952 па 1989 гг.

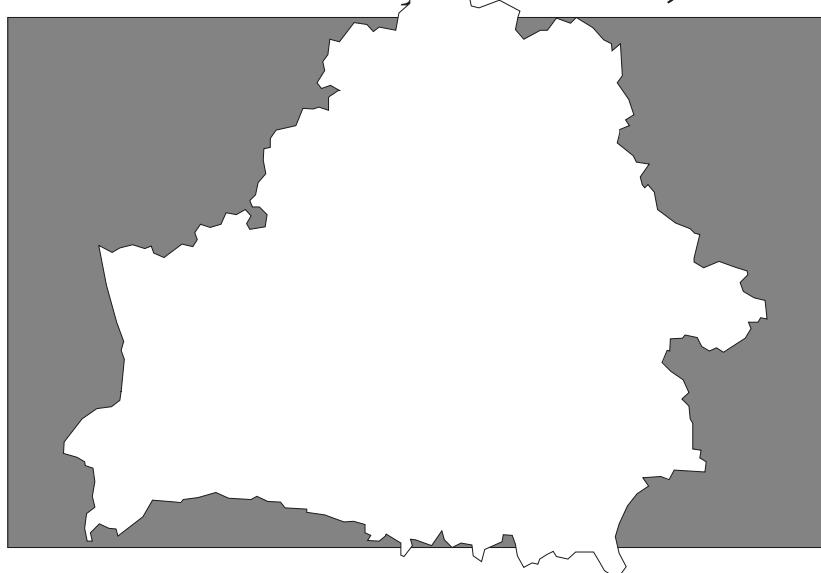
⁵ Fundusz Alimentacyjny (Фонд Алімэнтаў) быў ліквідаваны падчас прэзыдэнства Аляксандра Квасынскага 1 мая 2004 г. Выкарыстоўваўся для таго, каб у выпадку немагчымасці спагнання аліментаў, дзяржава мела магчымасць узяць на сябе абавязак па выплаце аліментаў. 1 кастрычніка 2008 года Фонд быў вернуты.

Белая пляміна для ўрапейскіх хрысьціян

Наталья Васілевіч

Беларускія хрысьціянскія цэрквы і арганізацыі выказваюць зацікаўленасць у супрацоўніцтве з эўрапейскімі структурамі, аднак аддаюць перавагу захаванню прыязных стасункаў з сучасным рэжымам. Дзеля гэтага, у пераважанай большасці, яны гатовыя адмовіцца ад эўрапейскіх стасункаў альбо ад адкрылага іх афішавання.

Супрацца паміж асобнымі хрысьціянскімі цэрквамі, прыходамі і царкоўнымі арганізацыямі з эўрапейскімі партнэрамі пачалася з часоў падзення “жалезнае заслоны”. У савецкія часы на цэрквы ажыццяўляўся рознага кшталту ціск, і эўрапейская хрысьціяне адчувалі патрэбу дапамагаць постсавецкаму рэгіёну ў справе аднаўлення царкоўнага жыцця, а таксама розных формаму служэння. Больш за тое, цэркви былі выбраныя як агенты па ажыццяўленні дапамогі розным сэктарам насельніцтва (бедным, інвалідам, “чарнобыльцам”, шматдзетным сем'ям і г.д.), куды ўваходзіла гуманітарная дапамога, арганізацыя выездаў беларускіх дзяцей на аздараўленыне ў Эўропу, донарская дапамога для разнастайных сацыяльных праектаў. Ажыццяўлялася і непасрэдная дапамога ад сваіх канфесійных цэнтраў. Напрыклад, Каталіцкі Касцёл у Беларусі атрымліваў дапамогу ад Каталіцкага Касцёлу ў Польшчы і іншых эўрапейскіх краінах. Прычым дапамога гэтая была ўсебаковая: і кадравая (валікая колькасць сьвятаўроў — гэта грамадзяне Польшчы), і адукацыйная, і мэтадычная, і матэрыйальная. Часта, аднак, такая дапамога ўспрымалася нэгатыўна,



як сродак апалаічвання беларускіх каталікоў.

Апроч польскіх рэлігійных арганізацый шчыльнае супрацоўніцтва ў хрысьціянскіх цэркваў Беларусі ўзынікла з арганізацыямі таких краінаў, як Нямеччына (што тлумачыцца ў т.л. і пэўным геапалітычным інтэрэсам гэтай краіны), Нарвегія і Швэцыя. Як бачна, усе гэтыя краіны з высокім узроўнем жыцця і вялікімі капіталарам, які цэркви атрымліваюць у т.л. ад досыць высокага царкоўнага падатку.

ГУМАНІТАРКА БЕЗ СУР'ЁЗНАГА ДЫЯЛЁГУ

Менавіта Нямеччына становіцца краінай, зь якой у беларускіх арганізацыях — як царкоўных, так і нецаркоўных — завязываюцца найбольш шчыльныя і трывалыя контакты. Так, у 1994 г. у Менску быў адкрыты Менскі міжнародны адукацыйны цэнтар (IBB, <http://ibb.by>, далей ММАЦ), праект стварэння цэнтра фінансаваўся ўрадам зямлі Паўночны Рэйн — Вэстфалія, Эвангеліцкай царквой Вэстфаліі, а таксама многімі прыватнымі асобамі і арганізацыямі. Супрацоўніцтва з цэрквамі стала

адным з важных кірункаў дзеянасьці. Для каардынацыі гэтай супрацы, а таксама для заахвачвання міжцаркоўных контактаў у самой Беларусі пры ММАЦ ствараецца міжканфесійная працоўная група, куды ўваходзіць Беларуская Праваслаўная Царква, Саюз эвангельскіх хрысьціян-баптыстаў і Саюз лютэранскіх суполак Беларусі. Пэўны час да дыялёгу далучаецца і Рыма-Каталіцкая Царква, аднак з шэрагу прычынаў на гэты момант яна сваё супрацоўніцтва ў межах дадзенай інстытуцыі прыпыніла. Зь цягам часу зъмяніўся і сам цэнтар IBB. Калі раней ён быў пляцоўкай дыялёгу (у т.л. дыялёгу рэжыму з апазыцыяй), а таксама меў шэраг праектаў па навучанні апазыцыйнай моладзі ці актыўістаў грамадзкага сэктару, то цяпер цэнтар займае больш “канструктыўную” пазыцыю. Гэта звязана, між іншым, і з рознымі парадыгмамі нямецкай палітыкі ў Беларусі (у прыватнасці, дыялёгу і супрацоўніцтва з рэжымам). Трансфармациёю пачярпела і сама міжканфесійная група, якая стваралася на ўзор Нямецкае Рады Цэркvaў і, у прын-

цыпе, мела на мэце стварэнне падобнай пастаянна дзейнай арганізацыі для грунтоўнага супрацоўніцтва на манэр нямецкага ў нашай краіне. Цяпер група носіць, на жаль, досьць фармальны хакартар.

У 1995 г. з ініцыятывы Сусьеветнай Рады Цэркваў (<http://oikumene.org/>) ствараецца рэурсавая арганізацыя “Круглы стол па міжцаркоўнай дапамозе”. Яе дзейнасць, які і дзейнасць падобных арганізацый у постсавецкіх краінах, каардынаваў офіс па спраўах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы СРЦ (<http://wcceeo.org/>) у Беластоку. У Беларусі заснавальнікамі арганізацыі, якая мусіла ажыццяўляць дапамогу цэрквам і царкоўным арганізацыям у сацыяльным служэньні, выступілі ўсётыя ж, знаёмыя нам па міжканфесійнай групе IBB, Беларуская Праваслаўная Царква, Саюз эвангельска-лютеранскіх абшчынаў і Саюз эвангельскіх хрысьціян-баптыстаў. У 2005 г. арганізацыя была рэарганізаваная ў Міжканфесійную місію “Хрысьціянскае сацыяльнае служэньне” (<http://imcss.org/>). А ў 2009 г. скончыўся тэрмін рэалізацыі праграмы супрацоўніцтва ў межах дзейнасці круглых сталоў па міжцаркоўнай дапамозе ва Ўсходняй Эўропе і на Каўказе, у сувязі з чым рэурсавым арганізацыямі даводзіцца шукаць новыя шляхі супольнай дзейнасці.

У прыватнасці, Міжканфесійная місія “Хрысьціянскае сацыяльнае служэньне” (далей – ММХСС), карыстаючыся т.зв. “паваротам на Захад” і пацяпленнем стасункаў паміж Беларусью і Эўропай, спрабуе наладзіць дыялёг з эўрапейскімі інстытуцыямі. Так, у чэрвені Беларусі з часовым паваротам Прадстаўніцтва Эўрапейскай Камісіі ў Рэспубліцы Беларусь сп. Ж-Э. Гольцапфэлем, падчас якой гаварылася пра магчымасць рэалізацыі праграмаў Прадстаўніцтва праз Міжканфесійную місію.

Як ужо адзначалася ў артыкуле, прысьвечаным сацыяльнай дзейнасці цэркvaў, асноўнымі эўрапейскімі донарамі зьяўляюцца Дыяканічная служба Эвангеліц-

кай Царквы Нямеччыны (www.ekd.de), а таксама Швэдзкая і Нарвэская царкоўныя дапамогі. Такое супрацоўніцтва адбываецца не толькі ў межах рэсурснай арганізацыі ММХСС. Напрыклад, па чарнобыльскай праграме прыход іконы Божай Маці “Усіх тужлівых Радасць” (<http://hramvsg.by>) супрацоўнічае з арганізацыяй Салідарныш Лебэн (“Жыцьцё ў салідарнасці”). А таксама з “чарнобыльскімі ініцыятивамі” земляў

наў, пераважна эўрапейскіх “карлікаў”) не прадстаўленая. Раней Беларусь была прадстаўленая апасродкована – праз Рускую Праваслаўную Царкву (далей – РПЦ), якая зьяўляецца расейскім чальцом, але часцяком улучала ў склад сваіх дэлегацый прадстаўнікоў БПЦ. Назваць такое прадстаўніцтва справядлівым не выпадае. У той самы час Праваслаўная Цэрквя, якія знаходзяцца на тэрыторыі некалькіх дзяржаваў,

Беларускія хрысьціяне ўсіх канфесіяў выключаныя з сур'ёнага дыялёгу па пытаннях эўрапейскай ідэнтычнасці, хрысьціянскіх каштоўнасцяў, выпрацоўкі пазыцыі цэркvaў па шэрагу пытанняў

Гесэн і Насаў (Нямеччына), якія забясьпечваюць дабрачынныя канцэрты прыходзкага хору ў Нямеччыне, у tym ліку для збору сродкаў на будаўніцтва сабору. Не ў такіх маштабах, але па такай самай схеме адбываецца супрацоўніцтва з асобнымі ініцыятивамі і ў іншых прыходах. Прычым ня толькі Беларускай Праваслаўной Царкве, але і іншых рэлігійных арганізацыяў. Спэцыфіка заключаецца толькі ў tym, што праваслаўныя прыходы часцей вымушаныя супрацоўніцаць зь неправаслаўнымі эўрапейскімі арганізацыямі, у той час як іншыя канфесіі цалкам могуць сабе дазволіць арыентавацца на дапамогу сваіх адзінаверцаў.

У Эўропе існуюць асаблівия канфесійныя і міжканфесійныя арганізацыі, галоўнай мэтай якіх ёсць супрацоўніцтва паміж эўрапейскімі цэрквамі. Сёлета найбуйнейшая экумэнічная Эўрапейская арганізацыя – Канферэнцыя Эўрапейскіх Цэркvaў (SEC, <http://sec-kek.org/>) адзначыла сваё 50-годзьдзе. У гэтай уплывовай арганізацыі, як і ў Радзе Эўропы, Беларусь (разам з шэрагам іншых краі-

прадстаўляюць гэтыя дзяржавы альбо зьяўляюцца “міжнароднымі прасторамі”. Напрыклад, Праваслаўная Царква Славакіі і Чэскіх Земляў прадстаўляе раўназначна і Чехію, і Славакію, а Константынопальскі патрыярхат зьяўляецца “міжнароднай зонай”. Пасля кастрыйніка 2008 г. РПЦ праўліла свой удзел у Канферэнцыі Эўрапейскіх Цэркvaў (далей – КЭЦ) у сувязі зь міжправаслаўнымі праблемамі, у прыватнасці датычна Эстоніі. Таму Беларусь страціла там якое-колькве прадстаўніцтва наогул.

Пытаныні, якімі займаецца КЭЦ, маюць некалькі кірункаў, у т.л. прасоўваныне супрацоўніцтва паміж эўрапейскімі цэрквамі і цэрквамі з эўрапейскімі інстытуцыямі, пытаныне міграцыі, правоў чалавека, міжрэлігійнага дыялёгу і талерантнасці, абароны навакольнага асяроддзя. У гэтай справе КЭЦ мае наладжанае супрацоўніцтва з Радай Канферэнцыі Эпіскапаў Эўропы (CCEE, www.ccee.ch/) Каталіцкай Царквой (тут беларусы займаюць сваё пачэснае месца). Супраца базуецца на пэўным дакумэнце, які носіць

назыву Charta Oecumenica. У ім съцвярджаеща наступнае: “Эўropa – ад Атлянтычнага акіяну да Ўралу, ад Нордкапа да Міжземнага мора – сёньня ёсьць больш плюралістычнай у культуры, чым не-калі раней... На грунце нашай хрысціянскай веры мы працуем дзеля гуманістычнай, сацыяльна адказнай Эўропы, у якой пануюць права чалавека і фундамэнтальныя каштоўнасці міру, справядлівасці, талерантнасці, удзелу і салідарнасці”.

Што тычыцца іншых агульна-эўрапескіх канфесійных арганізацый, а менавіта Эўрапейскай федэрациі баптыстаў (www.ebf.org/), то ў яе ўваходзіць Саюз эвангельскіх хрысціян-баптыстаў Беларусі. Што праўда, супрацоўнічыць арганізацыі на вельмі шмат. У беларускіх эвангельскіх хрысціян сітуацыя яшчэ больш складаная: яны не зьяўляюцца чальцамі Эўрапейскага эвангельскага альянсу. Такім чынам, мы мусім канстатаваць, што беларускія хрысціяне ўсіх канфесій выключаны з сур'ёнага дыялёгу па пытаннях эўрапейскай ідэнтычнасці, хрысціянскіх каштоўнасцяў, выпрацоўкі пазыцыі цэрквой па шэрагу пытанняў. Фактычна беларускія хрысціяне задавольваюцца адно гуманітарнай дапамогай і застаюцца безгалосымі рэцыпіентамі рэурсаў ад “старэйшых братоў” з Захаду.

СУПРАЦА ДЗЕЛЯ АДУКАЦЫІ

Арамя “палітычнага” і сацыяльнага кірунку супрацоўніцтва трэба спыніцца яшчэ на двух аспектах – гэта адукацыя і моладзь. У 1993 г. у Менску быў створаны Эўрапейскі гуманітарны ўніверситет. Гэтая ВНУ ў ліку заснавальнікаў, акрамя акадэмічных установаў, мела і Беларускую Праваслаўную Царкву. Сам па сабе ЭГУ быў цэнтрам акадэмічнага супрацоўніцтва з Эўрапейскімі арганізацыямі. Факультэт тэалёгіі ў гэтым супрацы таксама не адставаў. У 1996 г. Радай апэкуноў факультета быў заснаваны Беларускі рэспубліканскі хрысціянскі адукацыйны фонд імя Св. Мяфодзія і Кірыла, які ажыццяўляў арганізацыйныя

задачы і мэнеджмент выдатковавых факультэтута грантаў. У 1999 г. Фонд стаў ужо Міжнародным грамадzkім аб'яднаннем “Хрысціянскі адукацыйны цэнтар ім. сьв. Мяфодзія і Кірыла” (далей – Цэнтар). У пэўным сэнсе ён стаў другім пасля “Круглага стала” цэнтрам міжнароднага супрацоўніцтва Беларускай Праваслаўной Царквы ў Беларусі.

У чым выяўлялася супрацоўніцтва паміж факультэтам тэалёгіі і Цэнтрам? Треба згадаць фінанса-

міжканфесійных камунікацыяў”. На дадзены момант яны зьяўляюцца хутчэй фармальнымі структурамі: удзел у якіх бярэ нязначная колькасць людзей, а сам Інстытут і праграма практычна ня маюць уплыву на агульнацаркоўную дзейнасць. Тым ня менш, яны дапамагаюць Цэнтру выконваць асноўную функцыю – фінансавае забясьпечанье дзейнасці Інстытута тэалёгіі БДУ (раней зьяўляўся бағаслоўскім факультэтам ЭГУ) і ягоных праектаў.

Праваслаўная моладзь аддае перавагу контактам з моладзьдзю з Рәсей і Украіны

вую дапамогу, дзякуючы якой у часы існаванья ў Беларусі ЭГУ ўсе студэнты факультэтута тэалёгіі маглі навучацца бясплатна. А таксама фінансаваныне разнастайных праектаў: Кірыла-Мяфодзіеўскіх чытанняў, Летняга Бағаслоўскага Інстытута (калі называець найбуйнейшыя), а таксама разнастайных канфэрэнцыяў, выставаў, прэзентацый, выдавецкай і дасылдніцкай дзейнасці. Апроч гэтага, студэнты і выпускнікі факультета атрымлівалі стыпэндыі для вывучэння бағаслоўё ў эўрапейскіх університетах. А таксама, як і выкладчыкі, атрымлівалі магчымасць праходзіць стажировкі ў эўрапейскіх навучальных установах і царкоўных арганізацыях.

Нягледзячы на тое, што ЭГУ ў Беларусі быў закрыты ўладамі па палітычных матывах і распачаў сваю дзейнасць у выгнаньні ў Вільні, а бағаслоўскі факультэт быў рэарганізаваны ў Інстытут тэалёгіі БДУ, Цэнтар захаваў сваю функцыю. Праўда, маштабы праектаў сталі зусім іншымі.

Варта адзначыць, што Цэнтар і Бағаслоўскі факультэт у свой час спрабавалі стаць “голосам” беларускага хрысціянства ў Эўропе. Адбывалася гэтая спроба ў тым ліку праз праграму “Эўрапейскія масты” і стварэнні ў 2002г. “Інстытута рэлігійнага дыялёгу і

Павевы адноснай “лібералізацыі” закранулі і Цэнтар. У гэтым годзе дзеля ажыццяўлення некаторых праектаў абсалютна адкрыта быў пакладзены пачатак супрацоўніцтва з фондам Конрада Аденауэра (палітычны фонд, звязаны зь нямецкай хрысціянска-дэмакратычнай партыяй). Раней гэтага было немагчыма з'явіць.

Для іншых канфесійных навучальных установаў таксама характэрны падобныя контакты – узаемны абмен студэнтамі, прыняцце студэнтаў на навучанье бағаслоўё ў эўрапейскія сэмінары, каледжы і бағаслоўскія факультэты.

МІЖНАРОДНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ ДЛЯ МАЛАДЫХ ХРЫСЦІЯН У БЕЛАРУСІ

Што датычыць моладзевых арганізацыяў, то сярод іх найперш трэба адзначыць міжнародную супольнасць Тэзэ (taize.fr) – пратэстанцкі манастыр у Францыі, які штотыдзень прымае тысячу маладых людзей з усяго свету (у першую чаргу з Эўропы, у т.л. зь Беларусі). Таксама Тэзэ арганізуе штогадовыя навагоднія эўрапейскія сустрэчы моладзі. З кожным годам беларуская моладзь, пераважна каталіцкая і праваслаўная, баўруць у гэтих сустрэчах удзел. У Беларусь таксама прыяжджаюць

браты з супольнасці Тэзэ, сустра-
кающца з маладымі беларускімі
вернікамі.

Апроч Тэзэ, беларускія маладзё-
ны-вернікі бяруць удел у мерап-
рыемствах Эўрапейскага рэгіёну
Сусьеветнай студэнцкай хрысьці-
янской фэдэрацыі (WSCF-E, wscf-
europe.org). Хоць ніводная бела-
руская арганізацыя не зьяўляеца
яе сябрам, маладыя людзі ўсё роў-
на рэгулярна ездяць на тэматыч-
ныя трэнінгі, сэмінары, канфэрэн-
цыі, арганізаваныя WSCF-E. У
часопісе арганізацыі Mozaik паsta-
янна друкуюцца матэрыялы пра
Беларусь, пра палітычную сітуа-
цию ў краіне і дэмакратычны рух.
А ў гэтым годзе ў канцы траўня
арганізацыя правяла адмысловы
трэнінг на тэму свабоды веравыз-
нання з фокусам на Беларусь.
Больш за тое, арганізацыя паsta-
янна ўзьдымает альбо дапамагае бе-
ларускай маладзі ўз্যняць пытань-
не свабоды веравызнання на буй-
ных хрысьціянскіх форумах Эўро-
пы.

ПРАВАСЛАЎНЯ – АДКРЫТА НА ЎСХОД, ПРАТЭСТАНТЫ – ТАЕМНА НА ЗАХАД

Калі ад міжканфесійных
арганізацыяў перайсыці да канфесійных, то тут назіраецца размаі-
тая сітуацыя. Праваслаўная мо-
ладзь аддае перавагу контактам з
маладзьдзю з Рәсей і Украінай.
Аднак з эўрапейскімі праваслаў-
нымі таксама ёсьцьмагчымасць камунікаваць – галоўным чынам
праз Сусьеветнае праваслаўнае
брацтва Syndesmos (<http://syndesmos.org>). Праўда, калі раней
Брацтва прадстаўляла Цэнтраль-
наэўрапейскі рэгіён, чальцамі
якога зьяўляліся беларускія арга-
нізацыі, то цяпер гэты рэгіён быў
далучаны да т.зв. “Усходній Эў-
ропы”, ці рэгіёну С. Гэта зноў
пераарыентавала беларусаў на
новы цэнтар – Маскву.

Што да пратэстанцкай маладзі,
то контакты і супрацоўніцтва з
эўрапейскімі партнёрамі ў іх існу-
юць. Гэта такія супольнасці, як
“Моладзь з місіяй”, “Шкаленыне
вучняў” (Discipleship Training
School), звязаныя з нарвэскімі
партнёрамі, і інш. Гэтае супрацоў-



Свята-Елізавецінскі манастыр у Навінках

ніцтва часта носіць прыхаваны
характар, што звязана са спэци-
фікай беларускага рэлігійнага за-
канадаўства, у т.л. датычнага рэ-
лігійнай дзеянасці замежных гра-
мадзянаў, таму паданыне больш
дэталёвай інфармацыі можа гэтым
арганізацыям зашкодзіць. Тым
больш што самі арганізацыі сваіх
кантактаў не афішуюць.

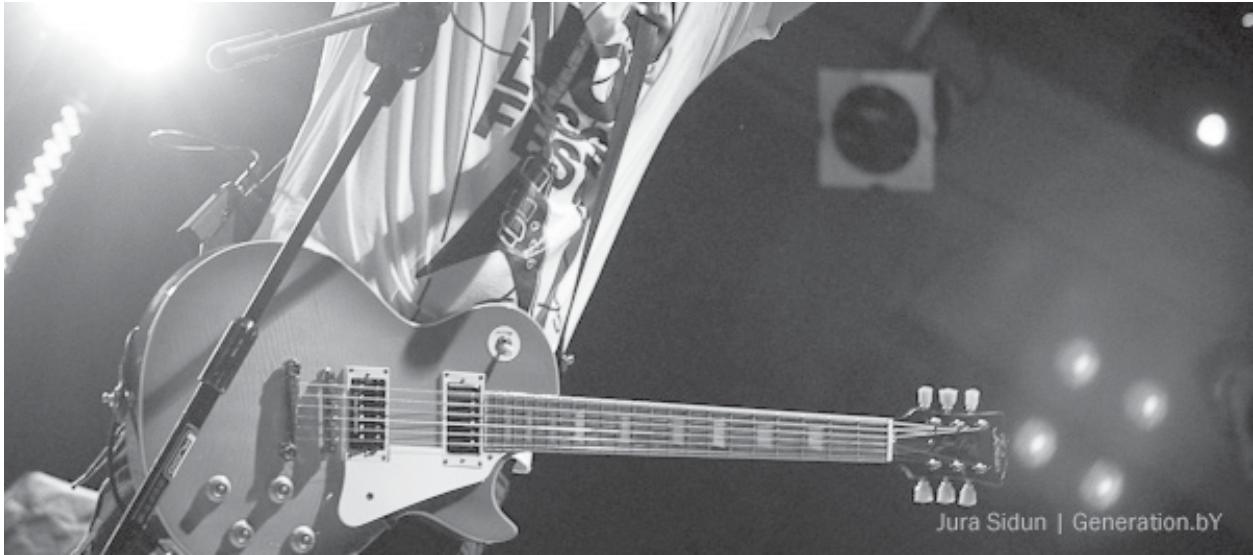
Пры канцы варта згадаць яшчэ
два каналы супрацоўніцтва – гэта
супрацоўніцтва сацыяльнага ад-
дзелу Менскай епархіі і МУС з
АБСЕ, датычнае парадку ўтры-
мання вязняў у месцах зняволення.
Досьць экзатычнай устано-
вой зьяўляеца таксама і Між-
народная асамблея дэпутатаў пра-
васлаўя (<http://www.eiao.org/>), але
гэтая арганізацыя ў Беларусі мала
звязаная з Царквой ці з рэлігій-
нымі арганізацыямі.

УБАКУ АД ДЫЯЛЁГУ ЭЎРАПЕЙСКІХ ЦЭРКВАЎ

Такім чынам, мы можам кан-
статаваць, што беларускія хрысьці-
янскія цэркви і арганізацыі вы-
казваюць зацікаўленасць у супра-
цоўніцтве з эўрапейскімі структу-
рамі, аднак аддаюць перавагу захава-
нанню прыязных стасункаў з сучасным
рэжымам. Дзеялі гэтага, у
пераважанай большасці, яны га-
товыя адмовіцца ад эўрапейскіх
стасункаў альбо ад адкрытага іх
афішаваньня.

На дадзены момант сувязі
паміж цэрквамі і эўрапейскімі ар-
ганізацыямі настолькі слабыя,
што адзінай рэальнай повязызю
зьяўляеца стасункі Рыма-
Кataliцкага Касцёлу з Ватыка-
нам як са сваім цэнтрам. Усё ас-
татнэ знаходзіцца далёка па-за
увагай. У рэлігійных колах Заход-
най Эўропы досьць слаба ведаюць
і пра асаблівасці жыцця хрысь-
ціянскіх цэркваў у Беларусі. Хаця
пытанье Беларусі часам гучыць
на міжнародных эўрапейскіх
хрысьціянскіх і палітычных фору-
мах. Так, у траўні 2009 г. у Львове
Сусьеветнай студэнцкай хрысьці-
янской фэдэрацыяй быў праведзе-
ны сэмінар, прысьвечаны свабодзе-
зу сумлення з фокусам на Бела-
русі. У 2008 г. Сяргей Луканін –
адзін з каардынатораў кампаніі па
зборы подпісаў “За свабоду вера-
вызнання” – выступаў перад Эў-
рапейскім парламэнтам. Мела
месца і выступленыне на 3-й Эў-
рапейскай экуменічнай асамблії
у Сібіў (Румынія). У праваслаў-
ных і каталіцкіх эўрапейскіх колах
Беларусь, бадай, ведаюць дзякую-
чы Свята-Елізавецінскому мана-
стыру ў Навінках, сёстры якога
вандроюць у розныя куткі Эўропы
дзеля продажу сваіх тавараў і збо-
ру сродкаў на манастыр. Прычым
плошчы для продажу ім прадас-
таўляюць як праваслаўныя, так і
каталікі. ■

БАСОВІШЧА шоў-біз не прайшоў



Беларусь і Польшчу аб'ядноўвае ня толькі супольны 40-градусны алькагольны напой “Зуброўка”/“Żubrywka”, але і фэстываль рок-музыкі “БАСОВІШЧА”. Вось ужо дваццатым разам беларусы Падляшша ладзяць open-air фэст з удзелам беларускіх і польскіх гуртоў. Гэтую падзею варта разглядаць ня толькі ў кантэксьце айчыннай рокавай культуры, але і як прыклад жывой ідэі транспамежнага супрацоўніцтва. Ура, камрады! За межы, аказваеца, не заўжды рэжуць!

Пачнем, аднак, зь непрыемнага... Напярэдадні “басоў” стала вядома, што каля 400 ахвотных трапіць на фэст могуць расслабіцца і атрымліваць задавальненіне ад праслушоўвання радыё-рансъляцыі ад “Радыё Рацый” на Радзіме. Прычынаў такога канфузу некалькі. Лічыцца, што польскі кансультант у Горадні нематыравана адмовіў некалькім сотням грамадзянаў Беларусі ў выдачы кароткатэрміновых візаў. Неафіцыйная прычына – Таварыства беларускай школы ў Горадні, якое ўзяло на сябе абавязкі па забясьпечаньні арганізаванага афармлення візаў, праста ня справілася са сваёй задачай. Адразу зазначым: гэтыя дзівье вэрсіі недаезду сотняў прыхільнікаў беларускай музыкі не пацвердзіліся.

Былы старшыня Беларускай асацыяцыі студэнтаў, якая спраўна ладзіць “БАСОВІШЧА” вось ужо другі дзясятак гадоў, Радэк Дамброўскі ня схільны бачыць у сытуацыі з гарадзенскім кансультантам палітыкі. Маўляў, кадры вырашаюць усё. Магчыма, супрацоўнікі кансульту проста не пасьпелі ўкладыцца ў тэрміны афармлення візаў. То бок ніякага беларусафобства з боку польскіх дыплямататаў шукаць ня варта.

НЕПРЫЕМНАЕ АСАБІСТАЕ

На юбілейныя “БАСы” аўтар гэтага артыкула ехаў разам з кампаніяй сяброў. Палова пасажыраў транспартнага сродку “Мазда” мела ў кішэнях сярпаста-малаткастыя пашпарты з каштоўнымі польскімі візамі. Іншая частка чакала лёсавызначальнай суст-

*ніякага беларусафобства з
боку польскіх дыплямататаў
шукаць ня варта*

рэчы з прадстаўнікамі ТБШ у Горадні. Падчас размовы з “тэбэшыстамі” выявілася, што наш кіроўца – адзіны, хто з нашае сябрыны не атрымаў дазволу на перасячэньне мяжы. Гэта значыць, ён і ягоная спадарожніца вярнуліся ў Менск зь незавершаным гештальтам. Астатнія працягнулі дарогу ў сапсанавым настроі. Што цікава, кіроўца ніколі ня меў прабл-

*Беларускі рок вырас
з кароткіх штанішак
“Бонды”, перастаў мроіць
бяз дай прычыны
і паступова пазываваеца
джойсаўскай
нявызначанасьці*

маў з законам на тэрыторыі краінаў ЭЗ. Няўжо прычынай адмовы ў выдачы польскай візы сталася расейская форма прозвішча (у сябрука бязь візы яно зананчаваеца на -ин)? Так гэта ці не, але асадак, як кажуць, застаўся.

ПРЫЕМНАЕ АСАБІСТАЕ

Пасля перасячэння беларуска-польскай мяжы ў выпадковым мікрааўтобусе мы трапілі ў знакамітае польскае места Кузьніца. Знакамітае яно тым, што ў свой час кантрабандысты з Беларусі перавозілі партыі танных цыгарэтаў і алькаголю менавіта праз гэты памежны горад. Колішняя сталіца кантрабандыстаў сустрэла нас правінцыйнай цішынёй і прыемным сюрпрызам у выглядзе жоўтага гіпімабіля вытворчасці канца 1970-х гадоў. На нашую радасьць гэты рэліктавы прыгажун часоў халоднае вайны чакаў толькі нас. Мы паехалі ў Грудзён утрох плюс добразычлівы кіроўца. Дзякую арганізатарам за клопат: ад віп-паездкі засталіся выключна станоўчыя ўражаныні. Візуальнае пацьверджанье прыведзеных на адрес рэтра-мабіля словаў глядзіце ў адмысловым трэйлера, ласкова выкладзеным нашым спадарожнікам Я. Шапчыцам на ютубе (<http://www.youtube.com/watch?v=8t4zHxfOowg>).

ПРЫЕМНАЕ АГУЛЬНАЕ

Вера ў справядлівы съветапарарадак агарнула трох пілігрымаў з вялікае зямлі, калі яны пачулі басовыя гукі ў грудзецкім сасоньніку. Паправіўшы заплечнікі, экзальтаваныя мы накіраваліся ў бок гукаў музыкі. Шапікі зь півам і каўбаскамі, пах польскага бігасу (ясная рэч, польская, бо ў Беларусі са смажанай капусты культуру ня робяць) прыўзьнялі настрой вандроўнікаў, што згубілі ў дарозе сваіх таварышаў.

На пляцоўцы перад сцэнай гойсалі зграйкі маладёнаў нефармальнага выгляду. Воляй фантазіі адправіць іх у 1960-я гады не атрымалася, бо іхны пратэст на мае нічога супольнага з рухам гіпі. У постындуstryяльнную эпоху нефармалізм вынікае з анархісцкіх надпісаў на саколках, антыдзяржаўных лёзунгах і постпанкавых прычосак атрутных адценініяў.

Намётавае мястечка для гасьцёў фэстывалю, абнесенае агароджай, было падобнае да гета. Але ў нашым



утульным гета было добра ўсім: стомленым ад дарогі і піва абібокам, што ленаваліся падыходзіць да сцэны, актывістам МФ і тусоўшчыкам. Успаміны першага дня юбілейнага “Басовішча” галоўным чынам звязаныя з усталёўкай намёту пад гукі топлес-гурта “Унія”, марнай спробай заснуць пад бярозаўскі В.N. (цікава, хто і што ў іх там усё пасыпраў?), загадваннем нядобрым словам гамельчукоў з “Бан Жвірбы”. Апошняя выпраменьвалі энэргетыку зладжанага БРСМ фэстываля “Эх, рокнем!” і абуджалаі дзіцячыя фобіі барадатай песьніяй пра Дзеда-Барадзеда.

Добра, што наступны дзень усё ж такі пачаўся! Апакаліпсіс не наступіў, бо на сцэне паказаліся па чарзе “Дзецідзяцей”, “Нейро Дюбелль”, “Zero-85” і легендарны культ — Лявон Вольскі ў складзе гурта Мроя-НРМ. Далей былі польскія каўбаскі і мноства ўсіх размоваў з беларусамі Белаосточчыны.

**Конкурсы і ацэнкі журы —
у грубку “Славянскага
базару”**

**THE SUN
ALSO RISES**

Юбілейныя “Басы” атрымаліся. Новыя арганізаторы “Басовішча” змаглі зрабіць фэст цікавым і без традыцыйнай конкурснай праграмы. Беларускі рок вырас з кароткіх штанішак “Бонды”, перастаў мроіць бяз дай прычыны і паступова пазываваеца джойсаўскай нявызначанасьці. Гэтыя мэтамарфозы выліліся ў двухдзённы музычны марафон. Інтуітыўны эксперымент арганізатораў, якіх лаялі за адсутнасць креатыву, апынуўся лепшым за нуднае мармытанье адборшчыкаў. Конкурсы і ацэнкі журы — у грубку “Славянскага базару”. Хай гарашці сінім полыменем пыхлівия распрацоўшчыкі канцэпцыяў, папсовыя монстры і недапечаныя прадусары. Шоў-біз у гэтым годзе зноў не прайшоў. ■

М.Б.

Асамблея НДА распрацавала свае прапановы адносна фармату Грамадзянскага форума і даслала ў эўразьвітковую структуру яшчэ ў траўні бягучага году. Першы Форум няўрадавых арганізацыяў адбудзеца 16-17 лістапада ў Бруслі. У інтэрв'ю "Насустрач Грамадзянскаму форуму" Сяргей Мацкевіч разважае над пытаньнем, пры якіх умовах новы інструмент Усходняга Партнэрства мае шанец запрацаваць.



сустрэча ў патрэбным месцы і ў патрэбны час. Дзякуючы нашым чэскім партнёрам, якія стварылі якасную камунікатыўную пляцоўку, мы змаглі супольна выказацца і быць пачутыя.

Асноўнаю мэтаю канфэрэнцыі была падрыхтоўка ўзгодненых рэкамэндацыяў для саміту, у першую чаргу да пытанняў уздэлу грамадзянскай супольнасці ва "Усходнім партнэрстве". З гэтаю задачай уздельнікі канфэрэнцыі справіліся. Галоўная ідэя, якая аб'ядноўвае разнастайныя меркаванні, — у тым, што любыя ініцыятывы "Усходняга партнэрства" (далей — УП), у тым ліку

Насустрач Грамадзянскаму форуму

Ці ўдалося асамблеյскай дэлегаціі дасягнуць якіх-небудзь канкрэтных вынікаў на канфэрэнцыі "Усходніе партнэрства: насустрач Грамадзянскаму форуму"?

Для Асамблеі, якая рэпрэзэнтуе вялікі сэгмент грамадзянскае супольнасці ў Беларусі (некалькі сотняў дэмакратычных НДА), вельмі важна спрычыніцца да распрацоўкі аптымальнай мадэлі будучага Грамадзянскага форума. Аднак варта зазначыць, што асабіста я не перабольшваю магчымасцяў выкарыстанья "Усходняга партнэрства" ў мэтах абуджэння грамадзкага ініцыятыў у краіне, а таксама мамэнтальнага выпраўлення сітуацыі ў сфэры свабоды асацыяцыяў. У кожным разе, патэнцыйны ўздельнікі форума грамадзянскай супольнасці мусіць абыслютна ясна ўсьвядоміць, што Праская канфэрэнцыя ў пэўным сэнсе толькі паспрабавала сабрацца меркаваныні ўплывовых арганізацыяў рэгіёну. Калі эўрачыноўнікі ды іх беларускія

калегі ўлічаць пры падпісаныні канкрэтных дакумэнтаў нашыя заўвагі і прапановы, гэта будзе значыць, што нам удалося выканаць задачу-мінімум.

Канфэрэнцыя, на якой мы прысутнічалі, не праходзіла ў межах

тыя, што не датычаць наўпрост правоў чалавека і дэмакратыі, мусіць праходзіць пры ўдзеле і пад кантролем грамадзянскае супольнасці. Нават пытаньні энэргетичнай бяспекі і эканамічнай інтэграцыі ня мусіць заставацца

Форум грамадзянскага партнэрства будзе мець сэнс, калі структуры трэцяга сэктара здолеюць зрабіць свой унёсак у дасягненіне заяўленых мэтаў УП

устаноўчага саміту новай ініцыятывы ЭЗ "Усходніе партнэрства". Разам з тым, прадстаўнічую канфэрэнцыю НДА, якая амаль супала па часе з правядзеннем афіцыйнага саміту, я акрэсліў бы наступным чынам: актуальная

па-за ўвагаю грамадзтва. Беларусь будзе рухацца ў ёўрапейскім кірунку, калі ўлады зразумеюць патрэбу кансультацыяў з прадстаўнікамі грамадзянскае супольнасці на ўсіх этапах рэалізацыі праграмаў: ад фармулявання мэтаў да маніторингу дзейнасці.

Форум грамадзянскага партнэрства будзе мець сэнс, калі структуры трэцяга сэктара здолеюць зра-

Электронная версия текста "Насустрач Грамадзянскому форуму" доступная на страницы интернет-журнала "Новая Европа" (<http://n-europe.eu/>).

біць свой унёсак у дасягненые
заяўленых мэтаў УП. У выніку гэта
можа паспрыяць развіцьцю і
ўзмацненьню ўсёй грамадзянскае
супольнасці.

Ці згодныя Вы з наступнаю тэзай:
“эпізоды парушэння правоў чалавека і недахопы дэмакратыі ў Беларусі трэба разглядаць як асобныя выпадкі, каб не ператвараць іх у вызначальную перашкоду для ўдзелу Беларусі ва “Ўсходнім партнэрстве”?

Такая фармулёўка мяне як прадстаўніка Асамблеі адназначна не задавальняе. Мы ня лічым, што ў Беларусі маюць месца толькі асобныя выпадкі недахопу дэмакратыі. Больш за тое, на сённяшні момант назірающа систэматычная парушэнны правоў чалавека, а вось систэматычных зьменаў да лепшага ў звязку з так званай лібералізацыяй наадварот на бачна. Трэба сказаць, што пытанье правоў чалавека было адною з найбольш вострых тэмаў праскай канфэрэнцыі “Ўсходніе партнэрства: насустроч Грамадзянскому форуму”. Што праўда, яно не заўжды гучала на першым пляне. Таму не адбылося і сапраўднай дыскусіі наконт таго, на сколькі пытанье захаваныя правоў чалавека вызначальнае для ўдзелу НДА ва УП.

Як, у прынцыпе, не атрымалася і знайсці кансэнсусу ў асяродку прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці Беларусі ў дачыненыні да гэтага пытанья. На гэты момант паралельна існуюць дзіве пазыцыі. Апалягеты першага гледзішча цвердзяць, што парушэнны правоў чалавека – кропкавыя і ня мусіць перашкодзіць ўдзелу Беларусі ва УП. Прыхільнікі другога пункту гледжаныня заяўляюць, што права чалавека ня мусіць быць прадметам гандлю. Асамблея падзяляе апошнюю пазыцыю. Мы заяўляем: ўдзел Беларусі ў праграмах УП мусіць ставіцца ў залежнасць ад прагрэсу ў галіне правоў чалавека і дэмакратыі.

Якія прапановы Асамблея, якая прадстаўляе значную частку дэмакратычнага грамадзянскага сектару, высунула падчас канфэрэнцыі? Перад ад'ездам была ідэя заручыцца падтрымкай ўсходніх партнераў для правядзення грамадзянскіх слухань-

няў. Што з гэтага выйшла?

Свае прапановы наконт фармату Грамадзянскага форума Асамблея даслала структурам Эўракамісіі яшчэ некалькі тыдняў таму. Непасрэдна на канфэрэнцыі нашая арганізацыя спрабавала акцэнтаваць увагу на крытычных пытаньнях. Сярод іх і пункт, датычны правядзення публічных дыскусіяў на актуальныя для грамадзянскае супольнасці тэмы.

мусім сформуляваць грунтоўныя і як мага шырэй узгодненыя ў беларускім грамадзкім сектары прапановы. Тады, мяркую, чарговае расчараўаныне ад раздзымутых заўчастна чаканьняў не наступіць.

Якія рэкамэндацыі для будучага Грамадзянскага форума былі прынятыя на канфэрэнцыі?

Падчас канфэрэнцыі грамадзкія арганізацыі ды эксперыты запрошаных у ініцыятыву “Ўходніе партнёры”

На хochaцца, каб атрымалася, што дыскусіі прайшли ў кулюарах і толькі з удзелам так званых “канструктыўных” арганізацыяў зь ліку “дзяржаўных НДА”

Напрыклад, дыскусія пра неабходнасць зьменаў у заканадаўстве аб НДА.

Падчас канфэрэнцыі было прыемна ўбачыць, што ў пытаньні правядзення публічных дыскусіяў у нас няма разыходжаньня з прадстаўнікамі грамадзкіх сектараў іншых краін. Як выявілася, будучы Грамадзянскі форум зможа ініцыяваць падобныя дыскусіі, прычым як на нацыянальным, так і на наднацыянальным узроўні.

На маю думку, абмеркаваныні абавязкова мусіць праводзіцца ў краіне з прысягненнем як мага большай колькасці зацікаўленых бакоў. Вельмі ня хochaцца, каб атрымалася, што дыскусіі прайшли ў кулюарах і толькі з удзелам так званых “канструктыўных” арганізацыяў зь ліку “дзяржаўных НДА” (т.зв. GoNGO) ды вузкага колу ляяльных да ўлады экспертаў. Аднак на сённяня можна канстатаваць, што адэkvатнага мэханізму правядзення публічных дыскусіяў – а таксама ўдзелу ў іх ёўрапейскіх партнераў у якасці пасярэднікаў – яшчэ распрацаваць не ўдалося. Гэта значыць, што найбліжэйшым часам Асамблеі ды іншым дэмакратычным арганізацыям варт гэтым займацца. Мы

нэрства” краінаў распрацавалі рэкамэндацыі. У выніку, быў прыняты даволі грунтоўны дакумент: Policy Recommendation for Eastern Partnership Summit. Вядома, рэкамэндацыі ў першую чаргу датычылі ўдзелу грамадзянскай супольнасці ў праграмах “Ўходнія партнёры”, але ня толькі.

Рэкамэндацыяў дастаткова шмат, і я толькі пералічу некаторыя важныя для нас:

— Мусіць быць усталяваныя ясныя індыкатары для таго каб ацаніць прагрэс з пункту гледжання дэмакратыі ды выкананьня законаў (...). Эўразьвяз мусіць уключыць ацэнку стану дэмакратыі, выбарчых працэсаў, правоў чалавека паводле стандарту, замацаваных у дакументах Рады Эўропы, ААН, АБСЭ, у рэгулярныя ацэнкі прагрэсу.

— Грамадзянскі форум мусіць быць запрошаны да ўдзелу ў маніторынгу працы ўладаў, скіраванай на рэлізацыю праграмаў УП.

— Грамадзянскі форум мусіць быць уцягнуты ў працу і маніторынг супольных (Эўразьвяз – краіна УП) падкамітэтаў для арганізацыі мэханізму зваротнай сувязі паміж Эўракамісіяй і ўрадамі краінаў праграмы. ■

Шокавая дэкамунізацыя



Партыя камуністаў Беларусі выходзіць на съцяжыну эўракамунізму, каб пазбавіца ідэалігічнага ціжару савецкага мінулага. Згодна з чаканьнямі рэфарматараў, рэбрэндынг ПКБ прыцягне ў партыйныя шэрагі новых людзей. Пакуль што, праўда, назіраецца зваротная ситуацыя: старыя кадры абвяшчаюць пра гатоўнасць пакласці на стол дарагія сэрцу партбілеты. Яно і зразумела: канфлікт паміж прадстаўнікамі розных ідэалігічных плыніяў ПКБ высіпываў даўно, але толькі пагроза зъмены назвы партыі выпхнула наяўная супяречнасці на паверхню. Пасылья перайменаваныя ПКБ сталіністамі і рэвізіяністамі – не па дарозе.

Жаданыне ЦК ПКБ зрабіць рэбрэндынг съведчыць пра тое, што Беларусь набліжаецца да стадіі дэкамунізацыі. Без дэмантажу помнікаў правадырам пралетарскае рэвалюцыі, без люстрацыі і выкryвальніцкіх журналістскіх расьсьледаваньняў на ТВ. Не дайшла спраўа і да крымінальнай адказнасці за выкарыстаныне сымбалія КПСС. Апазыцыянэры з ПКБ як спадкаемцы партыі, што ўласбіла сабой “розум, гонар і сумленне” савецкай эпохі, самі вырашылі адмовіцца ад слова “камунізм”.

Ідэалігічныя слупы ПКБ сцьвярджаюць, што рашэніне аб зъмене назвы партыі абумоўленае мэтазгоднасцю. Маўляў, слова “камуніст” – антыстымул для людзей, якія падзяляюць левыя каштоўнасці, але ня хочуць улівацца ў партыйныя шэрагі менавіта праз псыхалігічны дыскамфорт, выкліканы словам “камунізм”. Адпаведна, калі зъменіцца назва партыі, то ёсьць надзея, што ўдасца прыцягнуць новыя сілы. Патрэба ў сувежай крыві тлумачыцца проста: каля 80 % сябраў ПКБ перакочылі 45-гадовы ўзрост, а моладзь далучацца да дзейнасці ня надта съпяшаеща. І вінаваты ва ўсім зноўку камунізму.

РЭВІЗІЯНІСТЫ – ГЭТА НЯ МЫ
Апазыцыйныя камуністы ўпарты не жадаюць лічыць сябе рэвізіяні-

стамі. Адмаўленыне ад ідэалігічнай асновы марксізму – рэвалюцыйнай парадыгмы – выдаецца за творчае пераасэнсаваныне тэарытчнай тканіны К. Маркса і Ф. Энгельса. Хоць той жа самы Ўладзімір Ленін абсалютна недвухсэнсоўна адзначаў, што з тэорыі марксізму вынікае практика “рэвалюцыйнага гвалту пралетарыяту супраць буржуазіі для яе зьнішчэння”. Аднак, паводле ідэолягаў ПКБ, справядлівы съвет пабудуеца без рэвалюцыйных катаклизмаў. Намэнклятурная буржуазія (у варунках Беларусі – нахабнае чынавенства) прагненца сама, вызываючы месца для носьбітаў калектывістскіх каштоўнасцяў. Засталося толькі перамагчы аўтарытаратызм, давесыці да разуму выбарчае заканадаўства і перазагрузіць парламэнтарызм. І тады новая съветабудова, у якой ня будзе месца дыскрымінацыі людзей працы, прыйдзе на зъмену дзікаму капіталізму ў выніку саступак кірующей клясы.

Нешта падобнае ў гісторыі ўжо было, калі генэральны сакратар Італьянскай камуністычнай партыі Пальміра Тальяці ў сярэдзіне 1950-х гадоў абвясьціў курс на стварэнье камунізму з чалавечым тварам. Зъмена ідэалігічнай траекторыі была абумоўленая жаданьнем кіраўнікоў італьянскіх камуністаў дыстанцыявацца ад Москвы пасыля здушэння антысавецкага паўстання ў 1956 годзе ў Вугоршчыне. Дэманстрацыя незалежнасці ад СССР вылілася на ват у асобную паракамуністычную

канцэпцыю поліцэнтрызму. Паводле новай дактрыны, эўрапейскія камуністычныя партыі маглі ажыццяўляць самастойную дзейнасць у кірунку пабудовы “дэмакратычнага рэжыму новага тыпу”. Пальміра Тальяці быў перакананы, што структурныя рэформы, якія зачэпяюць эканоміку, палітыку, культуру, зруйнуюць капіталізм. Вера італьянскіх камуністаў у рэфармісцкі шлях да гегемоніі пралетарыяту прывяла да зьнікнення самой кампартыі Італіі. На месцы самаліквідаванай структуры ў 1991 годзе паўстала Дэмакратычная партыя левых сілаў. Чарговая гістарычна паралель: у якасці магчымай альтэрнатывы брэнду ПКБ разглядаюцца шэсьць варыянтаў, некаторыя зь якіх амаль цалкам супадаюць з назвай пераемніцы кампартыі Італіі: Беларуская партыя левых, Партия дэмакратыі і справядлівасці, Партия “Новы курс”, Партия “Радзіма”, Партия “Справядлівасць і народадзядзіз”, партыя “Справядліві съвет”. Лідэры Партыі камуністаў Беларусі ў публічных выступах схільныя абыходзіць вострыя вуглы вучэньня Маркса-Энгельса-Леніна, пазыбягаючы фразаў “дыктатура пралетарыяту”, “дамінаваныя дзяржаўнай формы ўласнасці” і г.д. Такім чынам, перайменаваныне ПКБ – гэта ўсяго толькі запозыненая рэакцыя на ранейшы мэнтальны адыхад ад артадаксальнай марксісцка-ленінскай дактрыны. Спачатку камуністы перасталі быць камуністамі, а пасылья ўвогуле вырашылі адапта-

ваца да новых варункаў праз правядзенне рэбрэндынгавых мерапрыемстваў.

ЗАМКНЁНЫЯ НА САБЕ

Рэвізіяністы з ЦК ПКБ ня могучы знайсці паразуменіне з артадаксальнімі камуністамі з прычыны недасканалай камунікацыі паміж кіроўным партыйным органам і нізівымі структурамі. Для рэтрансляцыі наватарскіх прапановаў у цяперашняга кіраўніцтва аб'ектыўна мала магчымасцяў. Наяўнасць адной, хай і добраі, партыйнай газэты “Таварыш”, не кампенсуе дэфіцыту дачыненій паміж рознаўзроўневымі зывёнамі Партыі камуністаў Беларусі. А рэгулярны і надзвычайны зъезды проста не даюць магчымасці прадстаўнікам розных крылаў свабодна абменьваца думкамі. У прынцыпе, ілюстрацыяй дадзенага съцверджання ёсьць закрыты рэжым правядзення апошняга пазачарговага зъезду ПКБ. На дадзеное мерапрыемства незалежныя журналісты, як і свабодныя назіральнікі, дапушчаныя не былі. Атмасфера сакрэтнага правядзення гістарычнага для апазыцыйнай кампартыі зъезду сапсавала ўражанье дэмакратычнасці і адкрытасці практэсу рэфармаванья.

Дыскусія на старонках газэты “Таварыш”, на жаль, досыць павярхова раскрывае сутнасць канфлікту, які абазначыў лінію ідэяльгічнага разлому паміж рознымі групоўкамі ПКБ. Адзінкавыя выказваныні апанэнтаў Сяргея Калякіна таксама выглядаюць дастаткова тэндэнцыйна і аднабакова. Калі падсумаваць усе альтэрнатыўныя генэральныя лініі пазыцыі, то атрымліваецца, што раскольнікі ні вераць у здолънасць цяперашняга кіраўніцтва вывесыці ПКБ на новую ступень разьвіцця. Унутрыпарцыйная апазыцыйная меншасць сумніеца ў tym, што камандзе Сяргея Калякіна ўдасца скарэктаваць курс і прыцягнуць ў шэрагі новых сябраў.

ЧЫРВОНЫЯ БРЫГАДЫ, ЧЭ ГЭВАРА И СЯРГЕЙ КАЛЯКІН

Нязменны старшыня ПКБ Сяргей Калякін паўтарае, што яму



надакучыла ўесь час апраўдвацца за злачынствы сталінскага рэжыму. Гэты эмацыйны прыём выкарыстоўваецца прыхільнікамі зъмены назвы ПКБ у якасці асноўнага аргумэнту. Дзіўная сітуацыя, бо яшчэ ў 2003 годзе кіраўніцтва партыі на інтэрнэт-старонцы “Наше мнение” салідарна выказвалася супраць любых спробаў перайменаванья ПКБ. А калі дакладней, сп. Калякін заяўляў, што адмаўляцца ад слова “ка-

явы нельга зводзіць да недальна-бачнасці палітыка Сяргея Калякіна. Проста тады кан'юнктура была абсолютна іншая. Нагадаем, у 2003 годзе для ПКБ існавала пагроза рэйдэрскага захопу з боку праўладнай КПБ на чале з Тацянай Голубевай. Ва ўмовах вайны брэндаў любыя адмовы ад свайго камуністычнага бэкграўнду былі да съмерці падобныя.

Дзеля справядлівасці агучым труізм: кіраўніцтва ПКБ валодае

*У якасці магчымай альтэрнатывы
брэнду ПКБ разглядаюцца шэсць
варыяントаў, некаторыя зь якіх амаль
цалкам супадаюць з назай пераемніцы
кампартыі Італіі*

інфармацыяй пра злачынствы КПСС. Таму матывіроўка неабходнасці зъмены партыйнага курсу і назвы праз тое, што “раней мы былі маладыя і ня ведалі, а цяпер толькі очы раскрыліся”, выглядзе як найменей дзіўна. Тым больш што, акрамя актыўістаў Маладога Фронту і БХД, ад каму-

ністаў ніхто пакаянья асабліва не дамагаеца.

Неспрыяльнае інфармацыйнае і прававое поле ў Беларусі не дае магчымасці для любых апазыцыйных партыяў, незалежна ад ідэалагічнай скіраванасці, выконваць сваю місію. Калі ў выніку рэбрэндынга існуе аргументаваная небяспека сыходу з шэрагу ПКБ некалькіх сотняў загартаваных штыхоў, то перад гэтай ініцыятывай варта сур'ёзна задумашца і ўзважыць усе "за" і "супраць". Ці каштую ўзбел у прэзыдэнцкай кампаніі 2011 году страты ідэйных камуністаш з рэгіянальных структураў? Падаеща, што такая рызыка неапраўданая. У гэтым сэнсе вельмі паказальнай ёсьць сітуацыя з бабруйскай філіяй ПКБ. Сакратара Бабруйскага гаркаму Партыі камуністаш Беларусі Уладзімера Аўчынкіна пазбавілі партыйнага білета праз ягоную нязгоду зь лініяй ЦК адносна перайменаваныя ПКБ. Дапусцім, Аўчынкін насамрэч уяўляе сабой тып нягнуткага сталініста. Аднак проблема заключаецца ў іншым: 90 % партыйнага актыву з Бабруйскому выказвае недавер да ініцыятывы цэнтральнага органа ПКБ разам з Аўчынкіным. Інакш кажучы, калі кірауніцтву партыі тэрмінова ня ўдаца пераканаць паплечнікаў бунтара Аўчынкіна ў сваёй рацыі, то адзін з найбуйнейшых гарадоў Беларусі застанецца без прадстаўніцтва ПКБ. Паводле меркавань-



"маладыя людзі і так нікуды ня пойдуть. У ніводнай партыі цяпер німа дастатковай колькасці моладзі, бо яе ня вабяць паседжаныні. Моладзі патрэбны радыкалізм, а ня проста сходы". Дадзеная выкізваныне можна лічыць слушным, калі цалкам абстрагавацца ад рэчаіснасці. Той жа Уладзімер Аўчынкін з пункту гледжаныня свайго ўзросту стаць мясцовым Чэ Гэварам ня ў стане. Сяргей Іванавіч Калякін, пры ўсёй павазе, таксама цяжка ўяўляеца ў ролі лідэра падпольных Чырвоных брыгадаў.

Апазыцыйныя камуністы будуць цікавыя толькі сабе самім да моманту, пакуль замест креатыву будуць прапаноўваць моладзі бюрократызм у дзеяніні. Партыйным ідэолягам варта авалодаць рыторыкай, адэкватнай рэаліям

звязана на толькі з варожай для ПКБ палітыкай памяці, якая працівдіща беларускім ўладамі. Лукашэнкаўская намэнклятура ўся родам з камсамольскага мінулага, таму па азначэныні ня можа адкрыта выкізываць камунізм. Прывіора нежаданыя лідэраў ПКБ называюцца камуністамі хаваеща ў вельмі прывабнай мадэлі капіталістычнай дэмакратыі, якая трывала ўмацавалася на Захадзе. Для левых у краінах з устойлівай дэмакратыяй адведзеная свая ніша. Яны свабодна ўваходзяць у кааліцыі і з лібераламі, і з кансерварамі, бо разумеюць, што буржуазныя грамадзянскія свабоды – гэта таксама ў пэўнай ступені заваёва пралетарыяту.

На дадзены момант паспяховасць камуністычнага праекту ў Беларусі ў мінімальнай ступені залежыць ад рэбрэндынга ПКБ. Каб зрабіць такія высновы, зусім не абавязкова чытаць творы Уладзімера Леніна, Антоніё Грамши і Жака Рансьера, вывучаць дадзеныя сацыялягічных дасьледаваньняў НІСЭПІ альбо лібараторыі "НОВАК". Сутнасць непрыязнасці маладых беларусаў да камуністычнага руху звязаная з агульнімі тэндэнцыямі дэпалітызацыі грамадзтва. Ну ня хоча моладзь рызыкаваць нечым дзеля абстрактнага "царства свабоды", прыдуманага Ф. Энгельсам у далёкім XIX стагодзьдзі. Ігнараваныне рэаліяў спажывецка-інтарнатычнай эры можа дорага каштаваць ня толькі ідэйным сябрам ПКБ, але і ўвогуле дыстрафічнай партыйнай систэме краіны. ■

Рэвізіяністы з ЦК ПКБ ня могуць знейсьці паразуменіне з артадаксальнымі камуністамі з прычыны недасканалай камунікацыі

ня тав. Аўчынкіна, усяго па краіне колькасць тых, хто гатовы пакінуць шэрагі партыі, складае каля 400 чалавек.

У адным з інтэрвю старшыня Бабруйскага гаркаму ПКБ Уладзімер Аўчынкін адзначыў, што адна толькі змена назвы партыі не дазволіць прыцягнуць моладзь:

XXI стагодзьдзя. Іначай, незалежна ад вынікаў зацітай спрэчкі прыхільнікаў эўракамунізму і артадаксальных марксістаў, працэс карозіі камуністычнага каркасу постсавецкай Беларусі стане незворотным.

Сапраўдная прычына заняпаду камуністычнай ідэалёгіі ў Беларусі



Жывёлы. у нядолі

Прыёмнік “Фаўна гораду” – адзіны ў Беларусі прытулак, дзе жывёлаў-валацуг перад эўтаназіяй трываюць 5–6 дзён. На астатніх прадпрыемствах па часовым утрыманьні вулічных сабак і катоў забіваюць адразу пасля адлову. Аднак так было да часу, пакуль дырэктарам “Фаўны гораду” ня стаў Аляксандар Тамашэўскі. Пасля зьменаў у кірауніцтве прытулак атрымаў скандалную вядомасць. Тут ня толькі зьнізілі колькасць дзён да эўтаназіі, але і пачалі незаконнае выпрабаванье вакцыны “Біякан”. У адказ абаронцы жывёлаў ды валянтэры “Фаўны гораду” ініцыявалі грамадzkую кампанію.

Для пачатку трошкі гісторыі. “Фаўна гораду”, што месціцца па вуліцы Гурскага, 32, функцыянуе на тэрыторыі Менску з 2004 году. Афіцыйна прытулак носіць назову “Камунальнае вытворчае ўнітарнае прадпрыемства “Фаўна гораду”. А ў народзе называецца “жывадзёрня”. Менавіта гэтая арганізацыя зьдзяйсьняе адлоў, часовае ўтрыманье і эўтаназію безнаглядных жывёлаў. Таксама сюды прыносяць больш не патрэбных насельніцтву катоў і сабак і г.д. Да нядайняга часу прадпрыемства мела свой уласны сайт, які

зъмешчалася па адрэсе <http://www.fauna.komplat.by/>. Але на дадзены момант гэты інтэрнэт-ресурс адлучаны. Штодзённа ў прыёмнік “Фаўна гораду” трапляюць дзясяткі катоў і сабак. У бяздомных жывёлаў ёсьць 5–6 сутак, пакуль у іх ня знойдуцца гаспадары. Пасля чаго, валацугаў усыпляюць.

Дзякуючы патрабаванням арганізацыяў па абароне жывёлаў на прадпрыемстве ў свой час увялі пасаду намесніка дырэктара па заабарончай дзейнасці. І ў чэрвені 2007 году гэтае месца займае старшыня праўлення абароны жывёлаў “Эгіда” Наталья Бялянава. У выніку актыўнай дзейнасці намесніцы дырэктара па заабароннай дзейнасці ў прытулку “Фаўна гораду” з'явілася каманда з больш чым 50 валянтэраў, якія дапамагалі даглядаць бяздомных жывёлаў: вадзілі іх на стэрылізацыю і вэтабслугоўванне, адаптоўвалі спалоханых і дзікіх, выгульвалі і прывучалі да павадка сабак і г.д. У СМІ актыўныя прытулку сталі зъмешчаны інфармацыю з просьбай да людзей дапамагчы бяздомнікам і сабакам. Дырэктар прыёмніка Алег Харкевіч заключыў дамову з вэт-

станцыяй Маскоўскага раёну “Абаказаныні вэтэрынарных паслугаў адлоўленым жавёлам”. Валянтэры “Фаўны гораду” пачалі праводзіць дабрачынныя акцыі. Напрыклад, актыўісты прытулку прывозілі ў гарадзкія паркі прывітых і стэрылізаваных бяздомных жывёлаў, шукаючы сваім падапечным гаспадароў. Паралельна падчас акцыі працавала кансультацыя вэтэрынараў, валянтэры “Фаўны гораду” праводзілі конкурсы, шоў.

Аднак сёлета прызначылі новага дырэктара КВУП “Фаўна гораду” – Аляксандра Тамашэўскага. Пасля ягонага прыходу ў прытулку быў згорнуты валянтэрскі рух, зьнізілася колькасць дзён утрыманья жывёл да эўтаназіі, ліквідавалі пасаду намесніка дырэктара па заабароннай дзейнасці, бяздомных жывёлаў перасталі выгульваць і прыбраці падсцілкі. Таксама сталі вядомыя факты жорсткага абыходжання з жывёламі. Так, у лютым 2009 году над шасьцю абраннымі сабакамі з мноствам парушэнняў быў праведзены эксперымент па вакцынацыі прэпаратам “Біякан”.

Каб зъмяніць сітуацыю, грамадzkія актыўісты і былыя валянтэры “Фаўны гораду” разгарнулі змаганьне за права бяздомных жывёлаў. Актыўісты ладзілі флэш-мобы, пісалі адкрытыя лісты ў СМІ і ў Адміністрацыю прэзыдэнта, з'яўрталіся да ўладаў з просьбай правесці пікеты. На папулярнай сярод моладзі сацыяльнай сетцы www.vkontakte.ru ўвесь час зъмешчалі заклікі напісаць у книзе скаргаў КВУП

“Фаўна гораду” заўвагі наконт жорсткага абыходжаньня з жывёламі ў прытулку.

Што ж канкрэтна абурыла моладзь у дзеяньнях новай дырэкцыі “Фаўны гораду”? Чаго хочуць да-сягнуць ваянтэры? На гэту тэму разважаюць актывістка “Фаўны гораду” Тацяна Вайтовіч і адзін з арганізатораў кампаніі супраць жосткага абыходжаньня з жывёламі ў прытулку Андрэй Кім.

Тацяна Вайтовіч: Пры былым дырэктары Харкевічы было дазволенае апякунства над жывёламі. Аднак паступова ягоныя дзеяньні пачалі абмяжоўваць зьверху, пасыпаліся скаргі. У выніку Алена Аляксандравіча зьнялі з пасады. На ягонае месца прыйшоў Аляксандар Тамашэўскі. Гэта быў пачатак жахаў на прадпрыемстве. Праз новыя правілы ў прытулку шмат старых жывёлаў папросту ня маюць шанцаў на выжываньне. Таму атрымліваецца, што выгульваеш “жывыя трупы”.

У выніку дзеяньняў новага кіраўніцтва на прадпрыемстве засталося ўсяго чатыры ваянтэры. Затое былыя ваянтэры спрабуюць дзеяніцаць самастойна, па-за “Фаўнай гораду”. Да прыкладу, мы маём асабісты дом, куды адвозім жывёлаў, якіх выкупілі з прытулку за асабістыя грошы. Сюды ўвечары прыходзяць ваянтэры, нач сядзяць у інтэрнэце, каб выкласыці на сайтах фатаздымкі катоў і сабак, для якіх патрэбныя гаспадары, а зранку ідуць на працу. Але сваёй арганізацыі пакуль ня маюць.

Андрэй Кім: У хуткім часе ў нас плянуетца рэгістрацыя афіцыйнай грамадзкай арганізацыі. Аднак я лічу, што ў стварэнні вялікай ініцыятывы сэнсу няма. Справа ў тым, што ў сённяшнія сітуацыі кожны займаецца сваёй справай і робіць па сваіх магчымасцях. У мяне, напрыклад, добра атрымліваецца праца ваянтэра зь людзьмі. Хтосьці дапамагае жывёлам. Хтосьці – па юрыдычных пытаннях. Галоўнае для нас – данесці сутнасць проблемы да звычайных людзей.

ТВ: Усё ж такі, на маю думку, галоўная супяречнасць ня ў “Фаўне гораду”, а ў беларускім



заканадаўстве. Паводле Грамадзянскага кодэksu хатнія жывелы зьяўляюцца асабістай маёмасцю. Таму, калі яны губляюцца, іх павінныя шукаць 6 месяцаў. А згодна з “Палажэннем аб парадку дзеяньніцы арганізацыяў па адлове, адстрэле, утрыманні і эўтаназіі безнаглядных жывёлаў у Рэспубліцы Беларусь” адлоўленыя валацугі могуць утрымлівацца толькі 6 сутак. Далейшае іхнае існаванье залежыць ад статуту прадпрыемства.

АК: Мы спрабуем сваімі сіламі зьмяніць існуючу сітуацыю зь бяздомнымі жывёламі. Ужо рабілі тэматычныя флэш-мобы, плянуем збор подпісаў пад пэтыцыйнай за паліпшэнніе ўмоваў для бяздомных жывёлаў у краіне. Таксама працуем і на лякальным узроўні. Вось цяпер падалі заяву на пікет. Галоўная яго мэта – прыцягненне ўвагі да той жахлівой сітуацыі, якая склалася вакол КВУП “Фаўна гораду” (падвышэнніе, усыпленьне і г.д.). Увогуле, мы ахоўваем правы жывёлаў. Сваімі дзеяньнямі мы хочам дапамагчы нашай краіне ў стварэнні эўрапейскага заканадаўства.

ТВ: Варта адзначыць, што людзі па-рознаму ставяцца да проблемы жывёлаў-валацугаў. Зразумела, дастатковая колькасць людзей жадае дапамагчы. Нягледзячы на

этата, мяркую, што многія людзі недастаткова інфармаваныя пра стан зь бяздомнымі жывёламі. І тут пытаньне на ў тым, выступаюце вы за ці супраць адлову жывёлаў. Проблема ў адсутнасці цыwilізаванага падыходу. Няма комплексных мераў у дачыненні да жывёлаў. Усыпленьне – гэта не вырашэнне праблемы. Вырашэнне праблемы будзе заключацца ў зыніжках на стэрылізацыю, зыніжэнні коштаваць на ўтрыманні жывёлаў у прытулках і г.д.

...Наколькі доўгатэрміновым будзе будзе імпэт моладзі ў абароне бяздомных жывёлаў, пакажа час. На сёнянняшні момант можна сказаць, што ніша арганізацыяў, што займаюцца абаронай бяздомных жывёлаў, амаль не занятая. З аднаго боку, дзяржава спрабуе манапалізаваць гэту сферу, пакідаючы зусім невялікую прастору для грамадзкай ініцыятывы. А з другога боку, адсутнічае закон аб абароне жывёлаў ад жорсткага абыходжаньня. У гэтым пляне заабарончыя арганізацыі маглі бы заняцца палітыкай, а менавіта – патрабаваць увядзення адваведнага заканадаўчага акту. Пакуль такой абароны ня будзе і пакуль будзе абмяжоўвацца грамадзкая актыўнасць, на вуліцах гарадоў мы будзем бачыць безнаглядных жывёлаў. ■

Ганна Журавінка

УПА нам дапаможа

Праваабаронца Алесь Яўсейнка – пра верагодную каштоўнасць УПА для Беларусі, нелюбоў беларускіх уладаў выконваць міжнародныя пагадненныя і справу Юрый Бандажэўскага.

ААН спрабуе быць ня толькі аўтарытэтнай, але і эфектыўнай транснацыянальнай арганізацыяй. Ілюстрацыяй намераў кіраўніцтва міжнароднай структуры аб паляпшэнні іміджа ААН зьяўляецца запуск новага мэханізма Савета па правах чалавека пад назвай “Універсалны пэрыядычны агляд” (УПА, ангельск. Universal Periodic Review, UPR). Дадзены інструмент павелічэння ўплыву ААН узынік на падставе рэзалюцыі Генэральнай Асамблей ААН ад 15 сакавіка 2006 года. УПА абавязвае краіны-удзельніцы ААН раз на чатыры гады інфармаваць міжнародную супольнасць аб сваіх высліках у сферы забесьпячэння базовых стандартоў правоў чалавека. Цяперашні генсак ААН Пан Гі Мун перакананы, што “пэрыядычны агляд дае вялікія надзеі на адкрыццё новага разьдзелу ў галіне абароны правоў чалавека”.

Беларусь падпісала шэраг міжнародных дамоваў, сярод якіх найважнейшай зьяўляецца Міжнародны пакт аб грамадзянскіх і палітычных правах. Пакт быў абвешчаны Генэральнай Асамблеяй ААН 16 сінэктніка 1966 года (уступіў у сілу 23 сакавіка 1976 года). Сённяня да Пакту далучылася болей за 130 краінаў з усяго свету. Дзяржавы, што ратыфікавалі Пакт бяруць на сябе абавязкацельства гарантаваць кожнаму чалавеку (на тэрыторыі сваёй краіны) права і свабоды, азначаныя ў пагаднені.

Законы і прававыя акты краінаў-удзельніцаў ААН павінныя дапавядаць палажэнням Пакта. Дзяржаўныя органы, якія прымуюць індывідуальныя рашэнні, такія, як суд, прокуратура, органы дзяржаўнай адміністрацыі, павінны паважаць права чалавека, азначаныя ў Пакце.

ны прайсіці праз УПА раз на чатыры гады.

Беларускія праваабарончыя і іншыя зацікаўленыя арганізацыі, згодна з мэханізмам УПА, маюць права падрыхтаваць сваю справаздачу для ўключэння ў рэзюмэ дакумэнта. Праўда, імаверным складальнікам альтэрнатыўных справаздачаў аб стане правоў чалавека варта ведаць, што падрыхтаваныя для УПА заўагі павінны зъмісьціца максымум у пяць страницак тэксту. Апроч таго, справаздача для ўключэння ў рэзюмэ мусіць быць напісана ў паважлівой форме. У тэксце трэба падкрэсліць ключавыя слова, усе параграфы трэба пранумараўваць і напачатку даць інфармацыю аб арганізацыі. Мова звароту да УПА – ангельская або французская.

Пры распрацоўцы працэдуры напісаньня і падачы УПА прадугледжваецца праца дзяржавы па складаньні дзяржаўнай справаздачы супольна з грамадзкімі арганізацыямі. Самае галоўнае, што Дзяржава-сябра ААН абавязаная забяспечыць узаемную працу

дзяржаўных інстытуцыяў і грамадзкіх арганізацыяў дзеля ажыццяўлення рэкамэндаций выніковага дакумента.

У ідэале нават такія сціплыя



патрабаваньні да дзяржаваў-сябраў ААН — гэта добра. Але, ведаючы нелюбоў, напрыклад, беларускіх уладаў выконваць свае міжнародныя пагадненіні ў галіне ажыццяўлення правоў чалавека, рэзалюцыя УПА выглядае даволі неакрэслена. Болей за тое, квазисудовыя структуры ААН, як Савет па Правах Чалавека, ня маюць права прымяненія санкцый да дзяржаваў, што не выконваюць іх рашэнні.

Рашэнні Савета па Правах Чалавека маюць рэкамэндатыўныя характеристы. Калі ў цывілізаваных дэмакратычных краінах гэтыя рэкамэндатыўныя збольшага выконваюцца, то ў выпадках з Беларусіяй рэкамэндатыўныя Савета па Правах Чалавека кіраўніцтвам краіны традыцыйна “бяруцца да ведама”. Такім адмоўным прыкладам можа быць справа прафесара Юрыя Бандажэўскага — рэктара Гомельскага дзяржаўнага мэдычнага інстытута, якога за крытыку пазыцыі урада адносна наступстваў Чарнобыльскай катастрофы на стан здароўя людзей, абвінавацілі ў карупцыі.

18 чэрвеня 2001 г. Вайсковая Калегія Вярхоўнага суда Беларусі асудзіла рэктара да восьмі гадоў турэмнага зняволенія. 28 сакавіка 2006 года на пасяджэнні Камітэта па Правах Чалавека было разгледжана паведамленіе №1100-2002 па справе Бандажэўскага супраць Беларусі. Тады Камітэт прызнаў, што прадстаўленыя на разгляд факты съведчаць аб парушэнні правоў гр-на Бандажэўскага ў адпаведнасці з пунктамі 3 і 4 арт.9 (кожнаму арыштаваному ці затрыманому па крымінальнай справе павінна гарантавацца тэрміновая дастаўка да судзьдзі, і ён мае права на судовае разьбіральства ў разумны тэрмін), пункт 1 арт.10 (усе асобы, пазбаўленыя волі, маюць права на гуманнае абыходжаньне), пунктамі 1 і 5 арт.14 (усе асобы роўныя перед судамі) Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах.

Напрыканцы гэтага паведамленія Камітэт па Правах Чалавека ААН піша: “Прымаючы да

Грамадзянская супольнасць таксама павінная заніць болей актыўную пазыцыю і імкнуцца да максімальнага ўдзелу ў фармавані і рэалізацыі праектаў у рамках УП

ведама тое, што, стаўшы адным з бакоў Факультатыўнага пратакола, дзяржава-ўдзельніца прызнала правамочнасць Камітэта вызначаць, ці мела месца якое-небудзь парушэнне Пакта, і што ў адпаведнасці з арт.2 Пакта дзяржава-ўдзельніца абавязуецца забясьпечваць усім асобам, што знаходзяцца на яе тэрыторыі і пад яе юрисдыкцыяй, права, пазначаныя у Пакце; і прадстаўляць эфектыўныя сродкі прававой абароны ў выпадку якога-небудзь парушэння. Камітэт хацеў бы атрымаць ад дзяржавы-ўдзельніцы цягам 90 дзён інфармацыю аб мерах, прынятых дзеля выканання Меркаваннія Камітэта”. Дзяржаве-

ўдзельніцы прапанавалася таксама надрукаваць Меркаванні Камітэта. Як можна здагадацца, нічога нашай дзяржавай выканана не было. Чаму так так здарылася, можна толькі меркаваць. Магчыма, выкананыне рашэння Камітэта па Правах Чалавека ААН (несудовага органу) расцэнываеца як праяўленне слабасці. Чаго ня скажаш пра Украіну. У суседній дзяржаве пастановы Камітэта па Правах Чалавека, як і рашэнні Эўрапейскага суда па правах чалавека, выконваюцца, відаць, таму, што Украіна, у адрозненні ад Беларусі, клапаціца аб сваім міжнародным іміджы. ■

The screenshot shows the homepage of the website "Новая Европа" (Nauja Evropa). The main banner features the title "Актуальная аналитика і каментары пра Беларусь у Эўропе і сьвеце" (Actual analysis and comments on Belarus in Europe and the world). Below the banner, there are several news articles. One article is titled "Самміт Еўропея: даследаванія ў даговорах" (EU summit: research in agreements) and includes a photo of the European Union flag. Another article is titled "Украіна вытрасла Беларусь дынамічны ў борціце з грыпом" (Ukraine has driven Belarus dynamic in the fight against influenza) and includes a photo of a person in a medical mask. The website also features a PDF download section for issue 12, dated October 2006, and a sidebar with links to other news and features.

Уносяща зьмены ў закон “Аб грамадzkіх аб’яднаньнях”

Весну бягучага году ў супольнасці няўрадавых аб’яднаньняў пачала цыркуляваць пагалоска пра падрыхтоўку зьменаў у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб грамадzkіх аб’яднаньнях”. Нягледзячы на тое, што чыноўнікі і дэпутаты парлямэнту адмаўлялі факт распрацоўкі такіх зьменаў, у канцы траўня чуткі пачвёрдзіліся.

У Камісію па правах чалавека, нацыянальных дачыненіях і сродках масавай інфармацыі Палаты прадстаўнікоў паступіў на разгляд праект закону “Аб унісеньні зъяненій і дапаўненій у некаторыя законы Рэспублікі Беларусь па пытаньнях ажыццяўлення адміністрацыйных працэдураў”. Гэты законапраект быў унесены ў парлямэнт Саветам Міністраў, а сярод яго распрацоўшчыкаў (іх было больш за трыццаць чалавек з розных ведамстваў!) значацца кіраўнік управы грамадzkіх аб’яднаньняў Міністэрства юстыцыі Алег Сыліжэўскі і ягоны намеснік Кірычэнка.

Гэтым праектам, сярод іншага, перадугледжваецца ўнісеньне зьменаў у закон “Аб грамадzkіх аб’яднаньнях” у частцы, датычнай рэгістрацыі грамадzkіх аб’яднаньняў, іх саюзаў (асацыяцыяў) і арганізацыйных структураў, рэгістрацыі зьменаў у статутах. Дзяржаўныя мэдны распаўсюдзілі інфармацыю, што такім чынам рэгістрацыя новых грамадzkіх аб’яднаньняў будзе спрошчаная, у прыватнасці, звінікне такая падстава для адмовы ў дзяржаўнай рэгістрацыі, як непрадстаўленыне ўсіх неабходных для гэтага дакумэнтаў.

Але ж аналіз прапанаваных зьменаў выклікае сур’ёзныя сумнівы ў тым, што гэты законапраект сапраўды скіраваны на паляпшэнне сітуацыі з рэгістрацыяй

новых грамадzkіх аб’яднаньняў і спрашчэнне гэтай адміністратыўнай працэдуры. Хутчай наадварот, ён пагаршае становішча ў гэтай сферы.

Асноўны зьмест прапанаваных зьменаў (выкладаецца ў пасылкі згодна з тэкстам законапраекту):

— Усталёўваецца абавязак заснавальнікаў новых грамадzkіх аб’яднаньняў (іх саюзаў) пры падачы

ненъня дзяржаўнай рэгістрацыі”, якое прынцыпова не адрозніваецца ад ранейшага (фактычна мяняеца толькі назва гэтай працэдуры).

— Орган рэгістрацыі будзе ўносіць звесткі пра наноў зарэгістраваныя грамадzkія аб’яднанні ў Адзіны дзяржаўны рэгістр юрыдyczных асобаў.

— Рэгістравальны орган на працягу пяці дзён з моманту рэгістрацыі новага аб’яднання будзе

Законапраект пакліканы ўзаконіць існуючу практику нематываваных адмоваў у рэгістрацыі непажаданых для ўладаў аб’яднаньняў

дакумэнтаў на рэгістрацыю разам з двумя асобнікамі статуту на паперы падаваць і электронную вэрсію статуту. Таксама падача электроннай копіі будзе абавязковая і пры рэгістрацыі зьменаў і дапаўненій у статут (статут у новай рэдакцыі).

— Пры рэгістрацыі саюзаў грамадzkіх аб’яднаньняў на трэба будзе прадстаўляць рэгістрацыйныя пасьведчаныні заснавальнікаў, апрач пасьведчаньняў замежных грамадzkіх аб’яднаньняў.

— Пры ўнісеньні зьменаў у статут грамадzkага аб’яднання (саюза), датычных поўнай альбо скарочанай назвы арганізацыі, трэба будзе здаваць пячатку ў орган рэгістрацыі.

— Скасоўваецца магчымасць прыніціцца рашэння аб адтэрміноўцы дзяржаўнай рэгістрацыі тэрмінам на адзін месяц. Замест гэтага ўводзіцца паняцце “прыпы-

ажыццяўляць пастаноўку яго на ўлік у падатковых, статыстычных, страхавых органах, органах сацыяльнай абароны з выдачай адпаведных дакумэнтаў арганізацыі (што ўжо ажыццяўляецца Міністэрствам юстыцыі на практицы пры рэгістрацыі рэспубліканскіх і міжнародных грамадzkіх аб’яднаньняў).

Істотна пашыраецца пералік магчымых падставаў для прыніціцца рашэння аб адмове ў рэгістрацыі:

— Гэтае пашырэнне адбылося нават нягледзячы на тое, што зь пераліку падставаў для адмовы выключаецца пункт “непредставление общественным объединением, союзом всех предусмотренных законодательными актами документов, необходимых для их государственной регистрации”.

— Цяпер падставай для адмовы ў рэгістрацыі можа быць неадпавед-

насьць статуту патрабаваньням заканадаўства ня толькі ў частцы мэтаў, задачаў, мэтадаў, тэрыторыі дзейнасці, але і ў любых іншых палажэньях статуту.

— Уводзіцца новая падстава для адмовы ў рэгістрацыі: “представление общественным объединением, союзом иных документов и (или) сведений, не соответствующих тре-

ваных адмоваў у рэгістрацыі непажаданых для ўладаў аб’яднаньняў. Дасягаецца гэта праз пашырэнне падставаў для адмовы ў рэгістрацыі. Дзейная рэдакцыя закону разглядае неадпаведнасці заканадаўству ў статуте як перашкоду для рэгістрацыі аб’яднаньня толькі тады, калі іны датычаць мэтаў, задачаў, тэрыторыі дзейнасці аб’-

для адмовы. Партыя БХД ужо су-
тыкнулася з такой звязай, як “прыпыненне працэдуры рэгіст-
рацыі”, якая прадугледжаная
яшчэ не прынятым законам замест існай працэдуры прадстаў-
леныя адтэрміноўкі ў дзяржаўнай
рэгістрацыі.

У чарговы раз законатворчая дзейнасць скіраваная на наданьне прававой формы ўжо існым рэпресіўным практикам, якія вынаходзяцца чыноўнікамі для дайшага абмежаваньня правоў грамадзянаў.

Нязначныя тэхнічныя інавацыі, якія дзяржаўныя мэды выстаўляюць як прагрэсіўныя, такімі не з'яўляюцца. Прадстаўленыя электроннай копіі статуту ня спро-
сыць працэдуру рэгістрацыі, а ў пэрспэктыве можа нават стаць праблемай для ўжо зарэгістраваных аб’яднаньняў (ці ня будзе тут чарговай прыхаванай перарэгіст-
рацыі?). То ж датычыць і спраш-
чэння пастаноўкі на падаткавы ды іншы ўлік, бо гэта актуальна толькі для тых аб’яднаньняў, якія здолелі прайсці праз рэгістра-
цыйную цэнзуру.

Па сутнасці, законапраект аб-
салютна не спрашчае працэдуру рэгістрацыі грамадзкіх аб’яднань-
няў. Хутчэй ён спрашчае працэду-
ру вынясеньня надуманых адмо-
ваў у рэгістрацыі.

Зразумела, што пры разглядзе законапраекту ў парламэнце яго змест можа быць зьменены. Але гэтая магчымасць хутчэй тэарэ-
тычная, бо на практицы беларус-
кія парламэнтары вельмі пасіўна
ставяцца да сваіх ававязкаў і на-
ўрад ці будуць уносіць у законапра-
ект якія-кольвек істотныя зъме-
ны.

30 чэрвеня Палата прадстаўні-
коў заслушала даклад па законапра-
екце ад намесніка міністра юс-
тыцы і Гара Тушынскага і паве-
дамленыне намесніка старшыні
Сталай камісіі па правах чалавека
дэпутата Анатоля Глаза. Палата
приняла законапраект у першым
чытанні адзінаголосна (за гэта
прагаласавала 107 дэпутатаў), пас-
танавішы разгледзець яго сёлета
ў другім чытанні на сваёй восень-
скай сесіі. ■

Ю.Чавусаў

Нязначныя тэхнічныя інавацыі, якія дзяржаўныя мэды выстаўляюць як прагрэсіўныя, такімі не з'яўляюцца



бованиям законодательства, в том числе подложных, поддельных или недействительных документов”.

— Пры рэгістрацыі арганізацыйных структураў грамадзкіх аб’яднаньняў ня трэба будзе абавязковая прадстаўляць копіі статутаў гэтых аб’яднаньняў.

Зьмены ў Закон Рэспублікі Беларусь “Аб палітычных партыях”, якія таксама прапануюцца ў гэтым законапраекце, маюць прыкладна аналагічныя характеристики.

Такім чынам, у частцы працэдуры рэгістрацыі грамадзкіх аб’яднаньняў скіравана сць законапраекту відавочная: ён пакліканы ўзаконіць існуючу практику нематыва-

яднаньня. Усе ж астатнія хібы ў статуте разглядаюцца як выпраўляльныя, якія ня могуць быць падставай для адмовы ў рэгістрацыі. Новая ж рэдакцыя закону пропануе любыя недахопы ў статуте альбо ў іншых пададзеных на рэгістрацыю дакумэнтах (ды іншыя звесткі!) лічыць перашкодай для рэгістрацыі. Фактычна скасоўваецца паняцце выпраўляльных недахопаў у пададзеных на рэгістрацыю дакумэнтах.

Напэўна, нядайнія адмовы ў рэгістрацыі Партыі “Беларуская Хрысьціянская Дэмакратыя” і шэрагу іншых аб’яднаньняў вынosiліся ўжо з улікам новага “драконаўскага” пераліку падставаў

Легалізацыя замежных некамэрцыйных арганізацыяў у Рэспубліцы Беларусь

Колькасць замежных некамэрцыйных арганізацыяў, якія легалізавалі сваю дзейнасць у Беларусі, не вялікая. Так, з 809 прадстаўніцтваў замежных арганізацыяў, адкрытых у Рэспубліцы Беларусь па стане на 14.05.2009, некамэрцыйнымі зьяўляюцца ня больш за дзесяць. Зь ліку 2016 грамадзкіх аб'яднанняў, зарэгістраваных Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь па стане на 01.11.2008, налічваецца толькі 15 аддзяленньняў міжнародных грамадзкіх аб'яднанняў, створаных на тэрыторыі замежной дзяржавы. Аднак, як паказвае практика, цікавасць замежных арганізацыяў да легалізацыі сваёй дзейнасці на тэрыторыі Беларусі павялічваецца

Национальнае заканадаўства перадугледжае два варыянты легалізацыі дзейнасці замежной некамэрцыйной арганізацыі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

ПЕРШЫ ВАРЫЯНТ

Паводле арт. 8 Закону Рэспублікі Беларусь "Аб грамадзкіх аб'яднаннях" у Беларусі могуць стварацца арганізацыйныя структуры міжнародных грамадзкіх аб'яднанняў, створаных на тэрыторыі замежных дзяржаваў. Такім чынам, законам перадугледжана, што такія арганізацыйныя структуры могуць стварацца не любой некамэрцыйнай арганізацыяй, а толькі некамэрцыйнай арганізацыяй, зарэгістраванай у форме грамадзкага аб'яднання. Створаныя падобным чынам арганізацыйныя структуры (аддзяленыні, арганізацыі) будуць зьяўляцца пасыля рэгістрацыі юрыдычнымі асобамі – рэзыдэнтамі Рэспублікі Беларусь.

Такія арганізацыйныя структуры ствараюцца і дзейнічаюць у парадку, усталяваным для міжнародных грамадзкіх аб'яднанняў, створаных на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Асаблівасцю, у параўнаньні з агульным парадкам стварэння і рэгістрацыі, зьяўляецца тое, што арганізацыйнай структурай аб'яднання, створанага на тэрыторыі замежной дзяржавы, нароўні з агульным пакетам неабходных для рэгістрацыі дакумэнтаў у рэгістраўальны орган падаюцца дадатковыя дакумэнты: копіі статуту, пасведчаныні аб дзяржаўнай рэ-

гістрацыі міжнароднага грамадзкага аб'яднання, іншыя дакумэнты, што пацвярджаюць стварэнне грамадзкага аб'яднання на тэрыторыі замежной дзяржавы, дакумэнты, якія пацвярджаюць стварэнне арганізацыйнай структуры на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Дакумэнты, выкананыя на тэрыторыі замежной дзяржавы, павінныя быць легалізаваныя ва ўсталяваным заканадаўствам парадку, калі іншае не перадугледжанае міжнароднымі дамовамі Рэспублікі Беларусь, і мець пераклад на адну з дзяржаўных моваў Рэспублікі Беларусь, завераны ва ўсталяваным парадку.

Шмат пытанняў узьнікае ў сувязі з назвай арганізацыйнай структуры аб'яднання, створанага на тэрыторыі замежной дзяржавы. У назыве такой арганізацыйнай структуры павінныя быць пазначаныя: арганізацыйна-прававая форма (грамадзкае аб'яднанне), харектар дзейнасці стваральнай арганізацыі, а таксама найменне аб'яднання, створанага на тэрыторыі замежной дзяржавы. Большасць зарэгістраваных Міністэрствам юстыцыі арганізацыйных структур маюць у сваёй назыве слова "беларускі": "беларускае аддзяленне" таго і таго грамадзкага аб'яднання". Аднак у адпаведнасці з арт. 12 Закону Рэспублікі Беларусь "Аб грамадзкіх аб'яднаннях" у назыве грамадзкага аб'яднання недапушчальнае выкарыстаныне слова "беларускі", калі іншае ня вызначана прэзыдэнтам Рэспублікі Беларусь. Указам прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь ад 31 траўня 2005 г. № 247 "Аб дадатко-



Вольга Смалянка

вых мерах па ўпрадкаваныні выкарыстаньня словаў "нацыянальны" і "беларускі" не прадстаўленае права выкарыстаньня ў назве слова "беларускі" арганізацыйным структурам аб'яднаньняў, створаных на тэрыторыі замежнай дзяржавы, альбо міжнародным грамадзкім аб'яднаньнем.

ДРУГІ ВАРЫЯНТ

Прадстаўленне інтарэсаў замежнай арганізацыі ў Рэспубліцы Беларусь на сталай асновемагчымае праз адкрыццё прадстаўніцтва на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Прадстаўніцтвы адкрываюцца і дзейнічаюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь на падставе дазволаў, якія выдаюцца Міністэрствам замежных справаў (МЗС). Дзейнасць замежных арганізацыяў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь без адкрыцця прадстаўніцтва забароненая. Выключэннем зъяўляюцца наступныя выпадкі: ажыццяўленне дзейнасці арганізацыяй або фізычнай асобай ад імя замежнай арганізацыі і (або) у яе інтарэсах і (або) якая мае і выкарыстоўвае пайнамоцтвы замежнай арганізацыі на заключнай канрактаў або ўзгадненіне іх істотных умоваў; правядзенне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь канцэртна-відовішчавых мерапрыемстваў, у tym ліку канцэртаў, атракцыёнаў, звяярынцаў, цырковых праграмаў; а таксама рэгістрацыя арганізацыйнай структуры замежнай арганізацыі, апісаная вышэй.

Прадстаўніцтвам арганізацыі зъяўляецца яе адасоблене падраздзяленне, разьмешчанае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, якое ажыццяўляе абарону і прадстаўніцтва інтарэсаў арганізацыі іншых функцыяў, што не супярэчаць заканадаўству. Прадстаўніцтвы на маюць статус юрыдычнай асобы, надзяляюцца маёмастю юрыдычнай асобы, якая іх стварыла, не вядуць дзейнасці ад свайго імя, дзейнічаюць у інтарэсах галаўной арганізацыі, рэалізуючы (прадстаўляючы) яе праграмы і праекты на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Яны маюць права займіцца прадпрымальніцкай дзейнасцю на тэрыторыі Рэ-

публікі Беларусь толькі ад імя і падаручніні арганізацыі, якую прадстаўляюць.

Віды дзейнасці, на ажыццяўленне якіх патрабуецца атрыманыне адмысловага дазволу (ліцензіі), могуць зদзяйсняцца прадстаўніцтвам толькі на падставе такога адмысловага дазволу (ліцензіі), атрыманага арганізацыяй ва ўсталяваным заканадаўствам парадку.

У адпаведнасці з Грамадзянскім кодэкsem Рэспублікі Беларусь забараняецца стварэнне прадстаўніцтваў замежных арганізацыяў, дзейнасць якіх скіраваная на руйнаванье альбо гвалтоўнае зъяненіне канстытуцыйнага ладу, парушэніе цэласнасці і бяспекі дзяржавы, прапаганду вайны, гвалту, распальванье нацыянальнай, рэлігійнай і расавай варожасці, а таксама дзейнасць якіх можа нанесці шкоду правам і законным інтарэсам грамадзянаў. Аднак Пастановай Рады Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 22 ліпеня 1997 г. № 929 "Аб парадку адкрыцця і дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь прадстаўніцтваў замежных арганізацыяў" вызначаныя мэты, для рэалізацыі якіх можа быць адкрытае прадстаўніцтва замежнай арганізацыі. На практицы выклікае вялікую складанасць рэгістрацыя прадстаўніцтваў арганізацыяў, якія перасыльяюць іншыя, чым пазначаныя ў пераліку, мэты.

МЭТЫ, ДЛЯ АЖЫЦЦЯЎЛЕНЬНЯ ЯКИХ МОЖА БЫЦЬ АДКРЫТАЕ ПРАДСТАЎНІЦТВА

Прадстаўніцтвы арганізацыяў могуць быць адкрытыя ў мэтах ажыццяўлення дзейнасці ад імя і падаручніні арганізацыі, якуюно прадстаўляе, і найменьне якой пазначанае ў дазволе на адкрыццё прадстаўніцтва, у tym ліку:

— сацыяльнай падтрымкі і абароны грамадзянаў, уключаючы паляпшэнне матэрыяльнага становішча малазабяспечаных, сацыяльнай рэабілітацыю беспрацоўных, інвалідаў і іншых асобаў, якія праз свае фізічныя альбо інтэлектуальныя асаблівасці, іншыя абставіны на здольныя са-

мастойна рэалізоўваць свае права і законныя інтарэсы;

— падрыхтоўкі насельніцтва па пераадоленіні наступстваў ад стыхійных бедстваў, экалагічных, прамысловых альбо іншых катастрофаў, а таксама перадухіленьня няшчасных выпадкаў;

— дапамогі пацярпелым у выніку стыхійных бедстваў, экалагічных, прамысловых альбо іншых катастрофаў, сацыяльных, этнічных, рэлігійных канфліктаў, ахвярам рэпресіяў, уцекачам і змушанным перасяленцам;

— судзейнічаныя ўмацаванью міру, сяброўства і згоды паміж народамі, перадухіленьня сацыяльных, этнічных і рэлігійных канфліктаў;

— судзейнічаныя ўмацаванью прэстыжу сям'і ў грамадстве;

— судзейнічаныя абароне мацярынства, дзяцінства і бацькоўства;

— судзейнічаныя дзейнасці ў сферы адукацыі, навукі, культуры, мастацтва, асьветы, духоўнаму развіццю асобы;

— судзейнічаныя дзейнасці ў сферы прафіляктыкі і аховы здароўя грамадзянаў, а таксама пропаганды здаровага ладу жыцця, паляпшэння маральна-псыхалічнага стану грамадзянаў;

— судзейнічаныя дзейнасці ў сферы фізычнай культуры і масавага спорту;

— аховы навакольнага асяродзьдзя і абароны жывёлаў;

— аховы і належнага ўтрыманья будынкаў, іншых аб'ектаў і тэрыторый, якія маюць гістарычнае, культурнае, культавае альбо прыроднае значэнне, і месцаў пахаваньня;

— з іншымі грамадзкімі мэтамі.

У мэтах правядзення рэкламна-інфармацыйнай працы, вывучэння досьведу дзейнасці арганізацыяў адкудаў Рэспублікі Беларусь, судзейнічаныя заключнину дамоваў аб супрацоўніцтве паміж арганізацыямі адкудаў, судзейнічаныя абмену досьведам і інфармацый ў сферы адкудаў і навукі могуць быць адкрытыя прадстаўніцтвы арганізацыяў адкудаў.

Выдаваньне дазволу на адк-

рыцьцё прадстаўніцтва з іншымі грамадзкай карыснымі мэтамі ажыццяўляеца МЗС па ўзгадненні пытаньня з зацікаўленымі дзяржаўнымі органамі.

Дзейнасьць прадстаўніцтва не камэрцыйнай арганізацыі з пазначанымі мэтамі ажыццяўляеца на падставе праграмаў і праектаў, якія адпавядаюць прыярытэтным кірункам дзейнасьці арганізацыі, зацверджаных яе найвышэйшим органам кіраванья. У позначаных дакумэнтах павінна быць інфармацыя аб мерапрыемствах, скіраваных на вырашэнне конкретных задачаў, адпаведных мэтам адкрыцця прадстаўніцтва, а таксама звесткі аб тэрмінах і рэсурсах, якія выдаткоўваюцца на выкананьне праграмаў і праектаў.

У межах рэалізацыі праграмаў і праектаў прадстаўніцтвы арганізацыяў на конкурснай аснове могуць выдаткоўваць грамадzkім аўяднаныям (арганізацыям) і грамадзянам фінансавыя, матэрыяльныя і іншыя рэсурсы (гранты). Выдаткоўваньне грантаў па-за праграмамі і праектамі, якія рэалізуюцца прадстаўніцтвам арганізацыі, забаронена.

ПАРАДАК АТРЫМАНЬЯ ДАЗВОЛУ НА АДКРЫЦЬЦЁ ПРАДСТАЎНІЦТВА

Прадстаўніцтва лічыцца створаным на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь і мае права ажыццяўляць дзейнасьць, скіраваную на дасягненне мэтаў, дзеля якіх яно адкрытае, з моманту атрыманьня ў МЗС дазволу на яго адкрыццё.

Тэрмін, на які адкрываеца прадстаўніцтва, вызначаецца арганізацыяй пры падачы заявы на адкрыццё прадстаўніцтва. Падаўжэнне тэрміну дзейнасьці прадстаўніцтва ажыццяўляеца МЗС у дзесяцідзённы тэрмін з дня паступлення адпаведнай заявы і арыгіналу дакумэнта, які пацьвярджае выплату дзяржаўнай мыты. Дакументы на падаўжэнне павінны быць прадстаўленыя арганізацыяй не пазней за дзесяць дзён да зачынчэння тэрміну дзейнага дазволу. У выпадку парушэння дзесяцідзённага тэрміну падачы звароту МЗС мае права прыняць разшынне аб падаўжэнні тэрміну



<http://www.hermann-uwe.de>

дзейнасьці прадстаўніцтва да зачынчэння тэрміна дзяяньня дазволу на адкрыццё прадстаўніцтва.

Для атрыманьня дазволу на адкрыццё прадстаўніцтва арганізацыя прадстаўляе ў МЗС наступныя дакумэнты:

1. Заява, у якой мусіць быць позначаны:

мэта (мэты) адкрыцця прадстаўніцтва;
поўнае найменне арганізацыі;
дата стварэння арганізацыі;
месцазнаходжанье галоўнага офісу;

апісаныне дзейнасьці арганізацыі;
звесткі аб асобах, упаўнаважжаных весьці справы ад імя арганізацыі

у Рэспубліцы Беларусь;

тэрмін, на які адкрываеца прадстаўніцтва.

Адмысловых блянкаў для запаненія заявы не перадугледжана. Заява накіроўваецца на адрас МЗС Беларусі альбо за подпісам кіраўніка арганізацыі, альбо за подпісам упаўнаважанай асобы, якая дзеяйчычае на падставе аформленай належным чынам даверанаццю.

2. Копіі ўстаноўчых дакумэнтаў арганізацыі, легалізаваныя ва ўсталяваным парадку.

3. Копія дакумэнта, які пацьвярджае дзяржаўную рэгістрацыю арганізацыі ва ўпаўнаважаным органе

краіны-заяўніка (выпіска з гандлёвага реестру, сэрыфікат аб рэгістрацыі арганізацыі і г.д.), легалізаваную ва ўсталяваным парадку.

4. Даверанацьць на кіраўніка прадстаўніцтва, легалізаваную ва ўсталяваным парадку.

З прычыны, што даверанацьць на кіраўніка прадстаўніцтва зъдзяйсняеца нерэзідэнтам, форма і тэрмін яе дзеяньня вызначаюцца ў адпаведнасці з правам краіны, дзе даверанацьць выдадзеная. МЗС ня мае права рэгуляваць кола прадстаўляных паўнамоцтваў, аднак супрацоўнікі МЗС рэкамэндуюць перадугледзець наступныя функцыі:

— выкананыне ўсіх неабходных фармальнасцяў, уключаючы падрыхтоўку, падпісаныне, падаваныне і атрыманнне любых дакумэнтаў у працэсе адкрыцця прадстаўніцтва арганізацыі ў Рэспубліцы Беларусь;

— арганізацыя дзейнасьці прадстаўніцтва арганізацыі і кіраўніцтва яго дзейнасцю;

— прадстаўленыне арганізацыі ў перамовах зь дзяржаўнымі органамі ўлады і іншымі ўпаўнаважанымі арганізацыямі, а таксама з дзелавымі партнэрамі, а таксама падпісаныне неабходных дакумэнтаў, уключаючы дзелавыя контракты, ад імя арганізацыі;

— прадстаўленыне інтарэсаў арганізацыі ў судах Рэспублікі Беларусь з усімі і любымі правамі, прад-

стаўленымі законам па-
зоўніку, адказыку, за-
яўніку альбо іншаму
ўдзельніку працэсу;

— падпісаныне даку-
мэнтаў, уключаючы
фінансавыя, ад імя прад-
стаўніцтва арганіза-
цыі, адкрыццё і зак-
рыццё бягучых і іншых
рахункаў у банках, рас-
параджэнне фінанса-
вымі рэсурсамі;

— зацьверджаныне
ўнутраных дакумэнтаў,
найманыне і зваленыне
працаўнікоў прадстаў-
ніцтва арганізацыі, а
таксама заключэнне зъ-
імі працоўных дамоваў;

— ажыцьцяўленыне ўсіх ін-
янняў і фармальнасцяў, звязаных
з функцыямі кіраўніка (Кіраўніка
альбо Дырэктара) прадстаўніцтва;

— прызначэнне і скасаваныне лю-
бых прызначэнняў у парадку пера-
даверу альбо дэлегаваныя паў-
нощтваў у дачыненіі да ўсіх назван-
ных пытанняў;

— ажыцьцяўленыне неабходных
дзеяньняў і фармальнасцяў, звязаных
з закрыццём прадстаўніцтва,
у выпадку спынення дзеянасці
прадстаўніцтва.

Магчыма, неабходнае прадстаў-
леныне паўнощтваў па ўнясеніі
зъменаў у Палажэнне аб прадстаў-
ніцтве тэхнічнага харктуру, на-
прклад, звязаных са зъменай мес-
ца ягонага размышчэння і г.д.

5. Палажэнне аб прадстаўніцт- ве, зацьверджанае арганізацыяй.

У Палажэнні аб прадстаўніцтве
ў аваязковым парадку пазначаец-
ца:

— назва прадстаўніцтва, якая
складаеца з арганізацыйна-права-
вой формы арганізацыі, арыгіналь-
най назвы арганізацыі, прывязкі да
краіны рэгістрацыі арганізацыі і
спасылкі на краіну знаходжання
прадстаўніцтва. Напрыклад,
Прадстаўніцтва аўтамоній нека-
мэрцыйнай арганізацыі "Свято
у акне" (Расейская Федэрацыя) у Рэс-
публицы Беларусь;

— мэта (мэты) адкрыцця прад-
стаўніцтва на тэрыторыі Рэс-
публикі Беларусь — пазначаецца неаб-
ходна канкрэтныя мэты, дзея якіх



— адрас, які пашыяджаеца да-
мовай арэнды альбо гарантыйным
лістом на размышчэнне прадстаў-
ніцтва.

— арганізацыйная структура;
— кампэтэнцыя кіраўніка прад-
стаўніцтва;
— парадак закрыцця прадстаў-
ніцтва.

Акрамя гэтага МЗС рэкамэндуе
адлюстраваць пытаныні, звязаныя
з працаўладкаваннем грамадзянаў, адкрыццём рахункаў, вя-
дзеньнем бухгалтарскага ўліку,
выплатай заробкаў, адлюстравань-
нем маёмасці прадстаўніцтва, яго
распараджэннем. Палажэнне
аб прадстаўніцтве павінна быць
зацьверджанае ўпаўнаважанай
асобай / органам арганізацыі,
прашытае і зас্বедчанае пячаткай
арганізацыі, альбо неабходна на-
тaryяльна зас্বедчыць подпіс
асобы, якая дзеянічае на падста-
ве даверанасці. Палажэнне об
прадстаўніцтве прадстаўляеца,
як правіла, у 4-х асобніках, адзін
зъ якіх застаецца ў МЗС Беларусі,
тры з пазначэннямі рэгістра-
вальнага органу вяртаючыся пры
выдачы дазволу на адкрыццё
предстаўніцтва. Можна прад-
ставіць і меншую колькасць
Палажэнняў, але на менш за
два.

Пры падрыхтоўцы даверанасці
на Кіраўніка прадстаўніцтва і па-
лажэння альбо прадстаўніцтве неаб-
ходна звязаць увагу на тое, каб
палажэнні альбо кампэтэнцыі кіраў-

ніка прадстаўніцтва ў
гэтых двух дакумэнтах
не супярэчылі адно
аднаму.

**6. Легалізаваную ва-
ўсталяваным парадку
даверанасць на асобу,
упаўнаважаную ажыць-
цяўляць дзеяньні, звяза-
ныя з адкрыццём
предстаўніцтва.**

**7. Арыгінал дакумэн-
та, які пашыяджае
выплату дзяржаўной
мыты за атрыманыне
дазволу на адкрыццё
предстаўніцтва.**

Дзяржаўная мыта за
выдачу дазволаў на ад-
крыццё і падаўжэнь-
не тэрміну дзеянасці прадстаўні-
цтваў некамэрцыйных замежных
арганізацыяў, а таксама прадстаў-
ніцтваў замежных арганізацыяў,
усталяваная ў памеры 20 базавых
вельчиныя за кожны год дзеяньня
дазволу.

Пералічаныя дакумэнты прад-
стаўляючыся на адной зъ дзяржаў-
ных моваў Рэспублікі Беларусь.
Пераклад дакумэнтаў, пазначаных
у падпунктах 2—4, 6, павінен быць
натарыяльна запэўнены ва ўсталя-
ваным парадку альбо дыпляматычнымі
прадстаўніцтвамі, альбо
консульскімі ўстановамі Рэспублікі Беларусь.

Таксама рэкамэндуем вам адна-
часова з пералічанымі дакумэн-
тамі прадставіць заяву на ўзгад-
неніе эскізу друку (з далучэнь-
нем эскізу друку ў трох асобніках)
і заяву на службовую картку на
кіраўніка з пазначэннем ягонага
прозвішча, імя, імя па бацьку і
пасады (з далучэннем двух фотаз-
дымкаў 3x4 і копіі пашпарту).

МЗС у дзесяцідзённы тэрмін з
дня падачы дакумэнтаў выдае аль-
бо адмаўляе ў выдачы дазволу.
Пры неабходнасці атрыманыя
дадатковай інфармацыі ў рэспу-
бліканскіх органах дзяржаўнага
кіравання, дыпляматычных
предстаўніцтваў і консульскіх ус-
тановаў Рэспублікі Беларусь альбо
дзеянасці арганізацыі тэрмін раз-
гляду дакумэнтаў падаўжаецца да
аднаго месяца.

Дазвол страчвае сілу, калі арганізацыя не скарысталася правам на адкрыцьцё прадстаўніцтва на працягу шасціці месяцаў з моманту занясення ў реестр адкрытых на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь прадстаўніцтваў.

Арганізацыя, якая адкрыла прадстаўніцтва, на працягу тэрміну і ў парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, ававязаная стаць на ўлік у падаковыя і іншыя органы Рэспублікі Беларусь, а таксама адкрыцьця рахункі ў банках Рэспублікі Беларусь. Дазвол на выраб пячаткі прадстаўніцтва выдаецца ўпаўнаважным органам унутраных спраў.

МЗС у межах колькасці, пазначанай у дазволе на адкрыцьцё прадстаўніцтва, выдае кіраўніку і працаўнікам прадстаўніцтваў арганізацыяў ў ліку замежных грамадзянаў службовыя карткі. Выраб службовай карткі адбываецца ў дзесяцідзённы тэрмін з дня паступлення заявы. Атрыманьне службовай карткі не вызваляе яе ўладальніка і родніх, якія прыехалі ў ім, ад неабходнасці атрыманья дазволу органаў унутраных спраў.

ніх справаў на часовае працьвянье ў парадку, усталяваным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. Працаўладкаваныне грамадзянаў Рэспублікі Беларусь у прадстаўніцтвах арганізацыяў звязана з аўтаматычнай на падставе працоўных дамоваў (кантрактаў) у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

СПРАВАЗДАЧНАСЦЬ ПРАДСТАЎНІЦТВА

Кіраўнік прадстаўніцтва: адзін раз на паўгоду (з 1 па 10 ліпеня і з 1 па 10 студзеня) прадстаўляе ў МЗС пісьмовую справаздачу аб дзеянасці прадстаўніцтва. У справаздачу аб дзеянасці прадстаўніцтва арганізацыі ўключаюцца звесткі аб месцазнаходжанні прадстаўніцтва, штатным раскладзе працаўнікоў, адкрытых рахунках, ажыццяўленых праектах і праграмах, тэрмінах і рэсурсах для іх выканання, памеры выдатковых грамадзкім аўяднанням і грамадзянам грантаў і іх атрымальниках, а таксама апісаньне дзеянасці за мінулы перыяд, нумары тэлефонаў, факсаў.

Кіраўнік прадстаўніцтва арга-

нізацыі адкукацьі прадстаўляе таксама справаздачу ў Міністэрства адкукацьі ў вышэйпазначаныя тэрміны, дзе дадаткова пазначаюцца звесткі аб колькасці заключаных з удзелам прадстаўніцтва дамоваў ў фізычным асобамі на навучанье, колькасці працаўнікоў прадстаўніцтва, у тым ліку на ўмохах пагадзінай аплаты, або пераліку паслугаў, у тым ліку платных.

У выпадку зъмены месцазнаходжання прадстаўніцтва яго кіраўнік на працягу дзесяці працоўных дзён паведамляе зацікаўленым дзяржаўным органам аб месцазнаходжанні прадстаўніцтва з пазначэннем паштовай адрэсы, нумару тэлефонаў, факсаў і забясьпечвае занясенне адпаведных зъменаў у палажэнні аб прадстаўніцтве.

Прадстаўніцтва некамэрцыйной арганізацыі, як ужо пазначалася, прадстаўляе ў МЗС Беларусі праграмы і праекты, зацверджаныя найвышэйшым органам кіравання галаўной арганізацыі, на падставе якіх яно ажыццяўляе свою дзеянасць у Рэспубліцы Беларусь.

■

ПРАГРАМА МАЛЫХ ПРАЕКТАЎ MATRA/KAP

Matra – праграма Міністэрства Замежных Справаў Нідэрляндаў пры Амбасадзе Каралеўства Нідэрляндаў у Варшаве рэгулярна прымае заяўкі на гранты ў Беларусь.

Каб адпавядзьць умовам Matra/KAP, праект павінен быць скіраваны на сацыяльныя зъмены ў накірунку шматграннай грамадзянскай супольнасці. Зъмест праекту ў ягоныя мэты павінныя цалкам адпавядзьць патрабаванням Matra. Праект павінен якім-небудзь чынам умацоўваць грамадзянскую супольнасць і рабіць яе больш разнастайнай.

Прыкладамі такой актыўнасці могуць быць:

- ініцыятывы па ўмацаваньні пяршынства закона, абароне правоў чалавека, нацыянальных меншасцяў, ахове прыроды, грамадзкага ўдзелу ў мясцовым самакіраванні і г.д.;
- ініцыятывы па ўмацаваньні няўрадавых арганізацыяў (НДА);
- ініцыятывы па ўмацаваньні ролі незалежных СМИ ў беларускім грамадстве, ўкараненіні наватарскіх ідэяў у ад-



кацыі й мастацтве, якія, у сваю чаргу, будуць садзейнічаць працэсам сацыяльнай трансфармацыі й станаўленні дэмакратыі.

Заяўкі на атрыманьне грантаў Matra/KAP ў Беларусі павінныя накіроўвацца арганізатарамі праекта па электроннай пошце war-matra@minbuza.nl ў Амбасаду Нідэрляндаў у Варшаве. Амбасада ўпаўнаважанае прадстаўляць гранты максымум да 15,000 Euro.

Беларускія сушукальнікі, зацікаўленыя ў грантах Matra/KAP, могуць з'вяртацца ў Амбасаду Каралеўства Нідэрляндаў у Варшаве ў любы час і падаваць заяўкі ў вольнай форме. Адрас : Embassy of the Kingdom of the Netherlands, Matra/KAP, 10 Kawalerii St., 00-468 Warsaw, Poland, <http://www.nlembassy.pl>. Кантактная асона: Mr. Lukasz Byrski (war-matra@mail.by).

Інформацыю па праграме Matra/KAP у РБ можна таксама атрымаць у Консульстве Каралеўства Нідэрляндаў у Менску ў Вінакурава А.Д. праз тэлефон (017) 262 53 23, ці эл.пошту nlconsulate@mail.by.



Я б толькі таму стаў сябрам незарэгістраванай НДА, што імі зьяўляюцца Дзяды Марозы.

На сайце кампаніі
<http://193.belng.info>
даступнае таксама відэа



Шыльнымі радамі... у рэжымны аб'ект.



На прыступках кафкіянскага замку.



Калёна Дзядоў Марозаў пераходзіць вуліцу.



Пры перадруку спасылка абавязковая.

Рэдакцыя «Асамблеі» неабавязкова падзяляе погляды аўтараў.

e-mail: mag@belingo.info

Наклад 299 ас.

Друкарня «Паліграфічны камбінат «ПоліПрэс», вул. проф.Грушэўскага, 17, г.Роўна, Украіна

У гэтым нумары выкарыстаныя здымкі svaboda.org (Радыё «Свабода»), spring96.org (ПЦ «Вясна»).